

tv-15 naš TOVARIS

Št. 7
19. februarja 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Začenja se razprava o spremembah v ustavi

Prenova poti

In zdaj – spremembe ustave, najvišjega zakona vsake, torej tudi naše države.

Na samem začetku razmišljanja o vsebini in namenih te razprave, ki jo je zanetilo s svojim predlogom Predsedstvo SFRJ in si od nje – vnovične »velike zehnte« – obeta (skupaj z vsemi drugimi družbenopolitičnimi vodstvi) krepko injekcijo v odnose in ravnanja, saj so se nam zadnja leta na mnogih »frontah« grdo skazila, je potrebnih nekaj besednih pojasnil.

Spremembe ustave ali spremembe v ustavi?

V naslovu objavljenega Predloga je zapisano, da se začenja postopek za spremembo ustave, iz vsega, kar je povedano v obrazložitvi in kar je bistvo celokupnega namena, pa je seveda razbrati, da gre za spremembe posameznih normativnih določil, nikakor pa ne za spreminjanje temeljev in bista. Torej vendarle: spremembe znotraj sistema, ne pa spreminjanje ali celo kakršnokoli sprevrčanje sistema samega.

To pa pomena in namenov akcije prav nič ne zmanjšuje.

Očitno bodi tudi to, da formuliranje sprememb in dopolnitev v ustavnem besedilu (kar naj bi se dogajalo in zgodilo do sredine prihodnjega leta, zajelo pa naj bi približno eno tretjino »gradiva«) ne bo samo sebi namen.

Ta ali oni poreče: nič novega... saj je vsako leto nekaj. Pred leti program gospodarske stabilizacije, nato kritična analiza političnega sistema, pa kongresne resolucije in še kaj vmes, pač v želji, da bi spravili v red, kar se nam je skazilo, a ker se nam to, vsemu navkljub, ni posrečilo, prihajamo zdaj na dan z ustavnimi spremembami. Seveda, tudi v tej, s kritično skepto prežeti sodbji, je nekaj zrn resnice. Ne pa tudi bistvo in resnica tega hotenja sama. Vsi naštetni sunki v družbeno zavest (program stabilizacije, kritična analiza, kongresne resolucije itd.) so členi ene same verige, ki jo smemo poimenovali: iskanje poti k prenovi in k nadaljnji revolucionarni preobrazbi. Gre za pot naprej. To je nadaljevanje poti, ki smo si jo zastavili z revolucijo in s socialističnim samoupravljanjem, s sistemom, veljavo in

oblastjo združenega dela. A smo se na tej poti znašli v hudih zagatah. Namesto, da bi se naš družbeni voz vzpenjal, nam je začel drseti navzdol. Nismo sicer stali prekrizanih rok. Opozarjali smo se, formulirali programe, poskušali ukrepati, a žal brez pravega uspeha. Času je bilo treba dati čas, da sta dozorela razmislek in spoznanje: v okviru posameznih z ustavo in drugimi zakoni določenih norm, ki so uravnavala dosedanja razmerja, sprememb, naj so še tako nujne in zaželeni, ni bilo mogoče izpeljati. Kritična analiza sistema je to dovolj določno povedala. Spoznanje o tem, da so potrebne nekatere korenite spremembe razmerij, je neposredno vodilo v predlog o spremembi in dopolnitvi posameznih ustavnih norm.

Temeljni smisel teh sprememb bodi uveljavitev združenega dela in samoupravljanja – na vseh ravneh, še posebej v federaciji oziroma državi kot celoti. Za zdaj ima prevladujočo moč državopolitična administracija, naj bo zvezna, republiško-pokrajinska ali občinska, doseči pa je treba, da bo »žezla oblasti« vzelo v svoje roke združeno delo in bo delavski razred sam, brez posrednikov, uravnaval vsa nadaljnja družbena in gospodarska pota, ves tehnološki in siceršnji razvoj...

Vse to je bilo res že ničlikokrat zapisano, zapisano tudi in predvsem v temeljnih načelih ustave – in bo seveda ostalo v polni veljavi tudi poslej. Bistvenega pomena je edinole spoznanje, da teh temeljnih postavk jugoslovanskega samoupravnega socializma v praksi zadnjih časov nismo doživljali. Prej nasprotno. Bolj in bolj pogosto smo ugotavljali, da je pravega, zdravega, demokratičnega in tvornega samoupravljanja, ki bi scela angažiralo človeške potenciale delavskega razreda in njegovega združenega dela ter prinašalo rezultate (namesto nenehnih kriznih zagat), vedno manj.

Prenovljena ustava naj končno naredi koreniti rez.

Akcija, ki je sprožena, pomeni zato ne le veliko upanje, pač pa tudi veliko obveznost vseh nas, ki nam ni vseeno, kakšna bo nadaljnja pot.

Viktor Konjar

22. februar (izpred triinštiridesetih let)

Dan, ko se spominjamo Kajuha

Jaz ljubim ljudi, ki gledati znajo z očmi!

Kajuhove nagrade 1987

Skupna žirija založb Borec in Partizanska knjiga je sklenila, da prejmejo letošnje Kajuhove nagrade:

FERI LAINŠČEK
za delo

RAZA

Lainščkov roman Raza je zanimiva in dragocena obogatitev sodobne slovenske proze. V svojevrstnem – odsekanem, lapidarnem, patinirano grotesknem slogu je ustvaril vznemirljiv, na zgodovinskem ozadju izrisan eksistencialističen roman o nemočni osebnosti sredi brezperspektivnega sveta, človeku, ki je na fronti izgubil spomin in po vseh pripetljajih pri iskanju lastne identitete končno postane nesmiselna žrtev napačno izbrane priimka. Odlična umetniška študija prvinskih človeških globlin bralca nezadržno pritegne s svojo izvirno, sočno pripovedno močjo.

FRANC ČRNUGELJ-ZORKO
za delo

NA ZAHODNIH MEJAH

S to knjigo je avtor, ki ga Beneška Slovenija, Brda in zgornje Posočje poznajo kot svojega starega partizanskega borca in aktivista, podal celovito, nadrobno in stvarno podobo razvoja narodno-osvobodilnega boja v tem skrajnem zahodnem delu slovenske dežele po zlomu fašistične Italije jeseni 1943. Oris Briško-beneškega partizanskega odreda in 3. soške oz. 20. brigade je dopolnjen s prikazom razvoja italijanskih partizanskih enot na tem delu slovenskega ozemlja. Delo je tehten prispevek k celovitejši podobi boja slovenskega naroda za združitev ter narodno in socialno svobodo.

TONE PAVČEK
za pesniško zbirko

PRAVE (IN NEPRAVE) PESMI

Mladinska pesniška knjiga Prave (in neprave) pesmi pomeni nov korak v pesniškovem razumevanju sveta, v življenjskih izkušnjah in pogledih, ki prihaja. Kljub novim spoznanjem ostaja Pavčkov pogovor z otrokom igriv, kramljajoč, ritmično razgiban, blizu domišljjskemu in pravljicnemu svetu sodobnega otroka. Pavčkove pesmi ugledujejo svet in otroka v njem s prijaznim, marsikdaj razposajenim pogledom, ko preobračajo ustaljeni in dostikrat sterilni red odraslih, iz njih pa zazvenijo tudi resnobni toni, naznanjajoč tesnobe, dvome in nedoumljivosti doraščajočih in odraslih dni.

MARIJA LUCIJA STUPICA
za ilustracije v knjigi

MAJHNICA IN KATRCA ŠKRATELJCA

Ilustrativna podoba otroške zgodbe Nika Grafenauerja Majhnica in Katrca Škrateljca je suvereno dejanje izkušene in razgledane slikarke, naj gre za duhovito in zapleteno slikanje prostora, kakor ga zahteva zgodba, naj gre za likovno podobo junakov zgodbe ali pa za uigranost barvnih ploskev, ki se razkošno razlivajo po slikanici. Marija Lucija Stupica, dedinja ljubljanske perfekcionistične šole, je v tej slikanici storila še velik korak naprej – njene ilustracije zažive kot samostojne slike in ustvarjalno enakovredno dopolnjujejo pripovedno besedilo.

ZMAGO ŠMITEK
za delo

KLIC DALJNIH SVETOV

Zmago Šmitek podaja prvi sistematični pregled spoznavanja drugih celin in kultur, kakor so jih odkrivali naši predniki od najstarejših časov pa do druge svetovne vojne. Paleta raziskovalcev je glede na velik časovni razpon zelo različna: od vojakov, diplomatov, misijonarjev, trgovcev, pustolovcev do pravih raziskovalcev. Med temi popotniki je bilo mnogo takih, ki so s svojimi odkritji bistveno obogatili ne le slovensko, ampak širšo evropsko zgodovino, etnologijo in kulturo sploh, na primer Herberstein, Baraga, Knoblehar. Delo je napisano na strokovno visoki ravni, obenem pa zanimivo in berljivo.

BRANKO ŠOMEN
za delo

KONCERT ZA SAMOTO

Delo obravnava življenjske stiske upokojenca, bivšega partizanskega tiskarja, ki se srečuje z različnimi časi svojega življenja, torej tudi z različnimi strastmi in čustvi. Pripoved se odlikuje z velikim smislom za razgibano, vendar pregledno kompozicijo, zmožnostjo za živo prikazovanje in intenzivnimi lirskimi poudarki. Junakov čustveni svet, neuresničene sanje in želja po begu iz krute vsakdanjosti v čarobni svet lastne mladosti so nenevada blizu sodobnemu človeku, predvsem revolucionarju iz minule vojne. Po mnenju strokovne kritike je Koncert za samoto eno najpomembnejših del v slovenski prozi zadnjega časa.

Pogovor z Alojzom Hrenom o usmerjanju mladih v vojaške poklice

Ali bomo Slovenci v JLA služili samo vojaški rok?

Najbolj pereče vprašanje na področju kadrovske politike v naši republici je prav gotovo usmerjanje mladih v vojaške šole in poklice. Že vrsto let opazujemo, da je vse manj Slovencev, ki bi želeli postati starešine v JLA. Pred nekaj leti smo začeli sistematično družbeno akcijo, katere namen je bilo povečanje števila slovenskih fantov v vojaških šolah in kasneje v vrstah jugoslovanske ljudske armade. O sedanjem stanju na področju usmerjanja mladih v vojaške šole in poklice smo se pogovarjali s predsednikom koordinacijskega odbora za usmerjanje v te poklice pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije Alojzom Hrenom.

»V minulih letih je bilo štivilo kandidatov za šolanje na vojaških šolah približno enako, lani pa se je zmanjšalo. Na srednje vojaške šole je bilo sprejetih 105 kandidatov, ali štirje manj kot leto poprej. Toda dvaindvajset kandidatov potem šolanja ni začelo. Zakaj je do tega prišlo, še ne vemo. Možno je, da so pristojne komisije kasneje spremenile svojo odločitev, ali pa so vzroki drugače. Pomensko bomo skušali ugotoviti, kaj je vzrok, da že sprejeti kandidati niso zares postali srednješolci teh šol. Manj kandidatov se je prijavilo za šolanje na vojaških akademijah. Celo šestindeset slovenskih občin ni imelo kandidata za to šolanje. Lani je manj kandidatov šolanje na Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman-Stane končalo, tako da je šlo na vojaške akademije enaintrideset kandidatov, to je 4,5 od potrebnih 7,82 odstotka, kolikšen je delež Slovencev v prebivalstvu Jugoslavije«.

Kje so, po vašem mnenju, vzroki za to?

»Slovenski fantje, ki se odločajo za vojaške šole in poklice, se že na začetku srečujejo z različnimi težavami, ki jih povzročajo drugačne kulturne, jezikovne in druge razmere. Če se na to privadimo, je vse v redu do konca šolanja. Ko pa pride diploma in razporeditev, se pri srednješolcih znova pokažejo težave. Mnogi med njimi želijo, da bi takoj nadaljevali šolanje. Vendar so potrebe JLA takšne, da mora večina diplomantov v službo, v enoto, le redki lahko takoj nadaljujejo šolanje na vojaških akademijah. Drugi bi želeli službovati v garnizijah v Sloveniji, ali vsaj blizu nje. Tem se zelo težko ugotovi in se zaradi potreb JLA najbrž tudi v prihodnje ne bo moglo. Mnogi so zaradi tega razočarani in izstopijo iz JLA. Znan je primer iz leta 1985, ko skupina diplomantov Srednje šole vojaškega letalstva in protiletalske obrambe v Rajlovcu ni hotela podpisati pristopnice za aktivno službo. Del teh fantov se je takoj zaposlil. Vem za dva, ki delata kot tehnik na letališču v Mariboru. Že na samem začetku sta dobila trideset tisoč dinarjev večjo plačo, kot pa bi jo imela v JLA. Drugi pa so nadaljevali šolanje na fakultetah. Tudi raziskava o odnosu Slovencev do vojaških poklicev je pokazala, da so majhne možnosti nadaljnega šolanja in zadovoljevanja potreb mladih po večji izobrazbi eden pomembnejših vzrokov za ne odločanje za ta poklic. Neustrezne so zanje tudi majhne možnosti vpliva na izbiro kraja službovanja, premestitve, problem zaposlovanja žena in službovanje zunaj Slovenije. Slovenski fantje so veliko bolj navezani na svoj kraj, kar kažejo tudi podatki o poklicnih željah. Večina mladih teži, da bi se šolala in delala v domačem kraju in težko jih

prepričaš, da bi šli v drug kraj že v sami Sloveniji.«

Ali se je povečalo tudi število izstopov iz vrst JLA?

»Lani je bil večji tudi osep iz vrst JLA, predvsem mladih starešin od čina vodnika do čina kapetana prvega razreda. Ta proces je bil še bolj izrazit v ljubljanskem armadnem območju; vendar to niso bili samo Slovenci, ampak pripadniki vseh naših

dohodkom ljudi iz civilstva, ki imajo enako ali pa celo nižjo izobrazbo kot starešina JLA. Mladi to čutijo in slišijo o tem. To zaostre položaj aktivnih starešin in ni več samo njihov problem in notranja stvar JLA, ampak se kaže tudi navzven. Mladi to poznajo in razmišljajo o tem. Nasprotno pa je v slovenskem združenem delu velika skrb za kadre in mladi imajo velike možnosti za izbiro poklica. Po podatkih Skupnosti za zaposlovanje se je lani vpisalo na srednje šole osemindvajset tisoč mladih, združeno delo in drugi porabniki kadrov pa so zagotovili približno trintrideset tisoč štipendij, več torej, kot je bilo potencialnih kandidatov za njih. Ko smo obiskovali občine, smo povsod zasledili skrb za kadre, predvsem za deficitarne poklice. Razumljivo je torej, da bodo šli mladi v poklice, ki jim nudijo boljše pogoje, v njihove

Alojz Hren

narodov in narodnosti. Praviloma imajo vsi, ki nameravajo izstopiti, že zagotovljeno delovno mesto v združenem delu. Največ jih želi izstopiti zaradi gmotnega položaja, predvsem osebnih dohodkov. Takšnih je približno petdeset odstotkov, dvajset odstotkov jih želi izstopiti zaradi napačno izbranega poklica. Nekaj odstotkov jih želi iz JLA zaradi tega, ker niso zadovoljni s krajem službovanja in pogoji življenja, nekaj zaradi tega, ker ne morejo zaposliti soproge, nekaj zaradi šolanja otroka v drugem jezikovnem okolju, nekaj pa je takšnih, ki menijo, da se v JLA ne morejo uveljaviti kot osebnost.

Kako pa gmotni položaj oficirja JLA vpliva na odločanje mladih za te poklice?

»Ta je za motiviranje mladih za te poklice odločilen. Zadeve okoli osebnega dohodka vojaških starešin in pokojnih vojaških upokojencev so zelo zaostrene. V Sloveniji, v večjih jugoslovanskih mestih, v turističnih območjih in še kje, osebni dohodki niso enaki osebnim

vem kraju, kot pa v poklice v JLA, ki jim ne nudijo vsega tega«.

Vendar pa gmotni položaj v nekem poklicu ni vse. Vojaški poklic nudi še vrsto drugih ugodnosti, mar ne?

»Pri predstavljanju teh poklicev je pogostokrat v ospredju materialni element, nujno pa je, da izpostavimo tudi nematerialne ugodnosti. To je individualni način pouka na vojaških šolah, pomoč pri učenju, najrazličnejše druge metode pedagoškega in izobraževalnega dela, ki težijo k oblikovanju vsestranske razvite osebnosti. Glede na visoke izobrazbene želje srednješolcev bi jih morali seznaniti, da lahko tudi na vojaških šolah dosežejo vse stopnje izobrazbe. Vedeti morajo, da tudi vojaški poklici omogočajo znanstveno-raziskovalno delo. Stopnja tega dela se iz čina v čin povečuje, širše je področje raziskav in večje so možnosti za zadovoljevanje teh želja, zahtev in potreb. Mlade moramo bolj seznanjati z veliki možnostmi šprtnega in rekreativnega udejstvovanja, tako

med šolanjem kot kasneje med službovanjem. Predstaviti jim moramo vse možnosti potovanja, ki jih nudijo vojaški poklici in spoznavanje krajev in ljudi v Jugoslaviji. Spoznati morajo široko povezanost pripadnikov JLA z narodom in dejstvo, da nekaterih izkušenj ne morejo pridobiti le na šolah in fakultetah, ampak tudi s stikom z ljudmi in življenjem, s pripadniki drugih narodov in narodnosti. To pa bogati splošno kulturo in znanje vojaških starešin.«

Torej menite, da mladi nimajo prave predstave o teh poklicih?

»Pri dosedanjem obveščanju o vojaških in obrambnih poklicih smo se omejevali predvsem na prikazovanje pogojev za sprejem na vojaške šole, raziskava pa je pokazala, da mlade veseli predvsem delo in pogoji dela v določenem poklicu. Zato bo v prihodnje nujno, da bomo mladim bolj predstavili delo vojaških starešin. S splošnim prikazovanjem pogojev za vpis na vojaške šole in splošnim prikazovanjem teh poklicev smo pri mladih ustvarili enostransko sliko, češ da niso sposobni za te poklice. Ustvarili so si mnenje, da morajo imeti že na samem začetku vse tiste sposobnosti, ki jih zahteva ta poklic. Prikazovali smo ga kot poklic v izrednih razmerah, ne pa tudi v mirnodobnem času. Prikazovati jih bomo morali bolj življenjsko, kot pedagoško, strokovno in znanstvene poklice, več bo potrebnih tudi primerjav s poklici v družbi. Disciplinarnost, odgovornost in natančnost, ki so značilnosti vojaških poklicev, so značilnost in potreba tudi civilnih poklicev.«

Kakšna je vaša napoved za v prihodnje?

»Ko razmišljamo, kako z akcijami zagotoviti več kandidatov za vojaške šole in poklice, smo prišli do sklepa, da samo z agitacijo in propagando ter z usmerjevalnim delom ne moremo pričakovati uspehov ali da bomo stvari spreminjali. Hkrati s političnimi, usmerjevalnimi, motivacijskimi, propagandnimi akcijami, predstavljanjem poklicev, delom v njih, predstavljanjem JLA, življenja in dela v njej, je nujno reševati tudi materialni vidik. Samo s sintezo vseh teh dejavnikov in akcij lahko pričakujemo, da bi se stvari začele spreminjati na bolje. Zavedamo se tudi, da je nemogoče, da bi na hitro dosegli kakovostni premik, saj je za to potreben čas. V minulih letih smo na tem področju preveč spali, čeprav se je število Slovencev-kandidatov za vojaške šole desetletja zmanjševalo.«

V kateri smeri bodo v prihodnje potekale akcije za izboljšanje položaja na tem področju?

»Raziskava o odnosu Slovencev do vojaških poklicev je opozorila na vrsto vzrokov za zmanjšanje zanimanja mladih za vojaške poklice. Poskušali jih bomo sistematizirati in ugotoviti, katere vzroke lahko odpravimo in kdo jih lahko odpravi. Ali je to JLA, strokovni organi v republiki ali na zvezi, ali morda celotna družba? Tiste, ki jih lahko omilimo, bomo poskušali omiliti. Prav gotovo pa bo ostalo nespre-

menjeno to, da bodo mlade mu vojaškemu starešini določali prvo delovno mesto po potrebi službe, še posebej pri oficirjih. Napredovanje v višji čin je povezano z nadaljnjim šolanjem ter izobraževanjem in opravljanjem novih in višjih poveljniških in drugih dolžnosti, ki pa jih skoraj ni mogoče opravljati samo v eni garniziji. Seveda je treba s tem mlade jasno in glasno seznanjati, ne pa jim teh stvari zamolčati. Naš koordinacijski odbor je vedno seznanjal in opozarjal vse odgovorne dejavnike v republiki in JLA s stanjem na tem področju, vendar ustrezne akcije ni bilo. Zdaj smo prišli v takšen položaj, da morajo sprejeti naša poročila in začeti s konkretnimi akcijami. Te pa se morajo začeti pri tistem, za kar je odgovoren naš odbor – do federacije in zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, ki odloča o statusu in gmotnem položaju aktivnih vojaških oseb. V nasprotnem primeru bomo Slovenci ostali brez svojih kadrov in bomo v JLA lahko le služili vojaški rok, ne pa tudi poveljevali. Prav gotovo to ni v interesu naše družbe, suverenosti in identitete in tudi ne v interesu JLA.«

Kakšne so naloge ZRVS in drugih družbeno-političnih organizacij na področju usmerjanja mladih v te poklice?

»Koordinacijski odbor je določil naloge vseh družbeno-političnih organizacij in strokovnih dejavnikov ter opozoril, čemu je treba nameniti več pozornosti. Drugače moramo začeti razmišljati in delati že v našem družbenopolitičnem vrhu v republiki in motivirati in vplivati po navpičnici do temeljnih okolij. Vsak mora delati v okviru svojih pristojnosti. Koordinacijski odbori v občinah morajo te dejavnosti povezovati, jih časovno usklajevati in določiti nosilce. Če ne bo ZSM od vrha navzdol usmerjala dejavnike v svojih vrstah in svoje osnovne organizacije, ne moremo dobiti dobrih in celovitih rezultatov. Če ne bo ZRVS v svojih organizacijah začela akcijo, ta v tistih okoljih ne bo celovita. Rezervni vojaški starešine se morajo vključiti v delo organov za SLO in DS, od republike do krajevne skupnosti in zagotoviti, da postane ta problematika stalnica v delu teh organov. Vključevanje in delo v koordinacijskih odborih za usmerjanje mladih v vojaške in obrabne poklice, predvsem pri programiranju in uresničevanju nalog teh odborov, mora biti stalno. Rezervni vojaški starešine pa morajo s svojo dejavnostjo zagotavljati, da bodo odbori delovali v vsaki občini. Zdaj imamo primere, ko je, zaradi kadrovskih sprememb, prekinjeno delo koordinacijskih odborov. ZRVS pa je še posebej zainteresirana, da se ti kadri zagotovijo, saj je področje SLO in DS osrednje področje dela te organizacije. Veliko lahko stori pri aktiviranju sredstev javnega obveščanja (še posebej tistih, ki se niso najbolj izkazala na tem področju) in pri usposabljanju nosilcev poklicnega usmerjanja. Rezervni vojaški starešine lahko veliko prispevajo k popularizaciji teh poklicev skozi svoje mentorsko delo v obrambnih krožkih in pri organizaciji obrambnih dni, pri obrambnem usposabljanju mladine in prebivalstva, pri pohodnih enotah, na mladinskih delovnih akcijah, pri tekmovanjih mladih s področja SLO in DS. Vsa ta takmovanja, od občinskih do regijskih, so po mojem mnenju zelo primerna tudi za predstavitev vojaških in obrambnih poklicev. Izkuš-

nje iz lanskega ljubljanskega regijskega tekmovanja v Kočevju so zelo poučna. Ne smemo pozabiti, da so skoraj vsi učitelji obrambe in zaščite v srednjih šolah rezervni vojaški starešine in bi morali v vzgojnoizobraževalnem procesu še bolj predstaviti življenje in delo starešine JLA. Raziskava je pokazala, da aktivne vojaške starešine, mentorji, učitelji obrambe in zaščite ter rezervni vojaški starešine dajajo najpopolnejše informacije o vojaških poklicih. Skratka, z delovanjem v svojih življenjskih in delovnih okoljih lahko RVS največ in najbolj prispevajo k usmerjanju mladih v te poklice. Če bi vsak od več kot sedemdeset tisoč članov ZRVS v Sloveniji vgradil del svojih aktivističnih moči v to področje, bi imeli več kandidatov za vojaške šole in poklice.«

Vrniva se k mladim. Ali imate morda podatke, koliko mladih iz naše republike je sicer pripravljenih, da bi nadaljevalo šolanje na vojaških šolah?

»Raziskava je tudi pokazala, da je šestnajst odstotkov anketiranih osnovnošolcev in dvajset odstotkov srednješolcev pripravljenih oditi v vojaške šole in akademije. Če bi se samo del vseh teh res vpisal na te šole, bi popolnoma pokrili načrtovane letne potrebe. Zdaj pa bi morali začeti individualno delati z vsakim, ki kaže nagnjenost do teh poklicev; na žalost je bilo v preteklosti in tudi danes tega dela veliko premalo, ali pa ga sploh ni. Tudi v ožji Srbiji so opravili podobno raziskavo o odnosu srednješolcev do JLA in vojaških poklicev. Zajela je približno tisoč mladih, v Sloveniji pa je bilo anketiranih štiristo srednješolcev, vseh skupaj pa je bilo anketiranih dva tisoč ljudi. Primerjava rezultatov kaže, da ni bistvenih odstopanj. Mogoče sta bistveni razliki v tem, da srbski mladinci uvrščajo poklic oficirja na četrto mesto, pri nas pa na šesto, in da je več mladih iz Srbije pripravljenih na takojšnje vključevanje v vojaške poklice. Srbski mladinci vidijo tudi veliko večjo socialno varnost v teh poklicih kot slovenski; v njih vidijo tudi večjo družbeno veljavo in možnost družbene uveljavitve kot naši. To pa je prav gotovo posledica tega, da srbski mladinci nimajo toliko možnosti za vključevanje v civilne poklice, kot jih imajo mladi v Sloveniji. Tudi v sami njihovi družbi ima vojaški poklic veliko večji ugled kot pri nas. Srbija zato nima problemov na tem področju, nasprotno, kandidatov imajo preveč. Tako so na Splošni srednji vojaški šoli Ivo Lola Ribar v Beogradu poteguje za eno učno mesto 15,8 kandidata, predvsem so to odlični učenci, na Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman-Stane pa je to razmerje 1 proti 1,2«.

Kakšen pa bo po vašem mnenju odziv mladih letos?

»Obeti za letošnji vpis mladih v te šole niso nič spodbudni. O vzrokih smo že veliko povedali. Opozoriti pa moram še na enega. Veliko škoda so nam naredile razprave o vojaškem usposabljanju žensk, različni članki v tisku, ki omalovažujejo in pačijo sliko o delu v JLA in o JLA nasploh, tudi razprave o civilni službi vojaškega roka in politizacija te razprave, ki je povzročila medrepubliško nestrpnost. Na podlagi tega pričakujejo ljudje nove rešitve. Seveda je to delno vplivalo na mlade pri odločanju za vojaške poklice. Če mlad človek ne vidi prihodnosti v tem poklicu, se mu bo izogibal.«

Bojan Kuntarić

Ali SZDL še opravlja poslanstvo OF?

Ljubljana je bila v letih druge svetovne vojne vzgled mesta, ki se bori za svobodo. Ker je bila celo prvo leto boja središče osvobodilnega gibanja, je bistveno vplivala na širjenje upora za vse predele razkosane slovenske zemlje. Tisoči borcev in bork, organizirani v bojne skupine, Narodno zaščito in Varnostno obveščevalno službo, so se v samem mestu borili proti sovražniku, čeprav je bila Ljubljana najmočnejša okupatorjeva postojanka, vsa prepredena z bunkerji, španskimi jezdecami in žičnimi ovirami, in čeprav so številne, močno oborožene patrulje neprestano krožile po mestnih ulicah.

Zato se njihove akcije danes zdijo skoraj legendarne. Tisoči so odhajali v partizanske čete, ki so zrastle tostran in onstran stare jugoslovanske meje. Tisoči, ki jih je okupator zaradi njihovega sodelovanja v ljudskem uporu odgnal v zapore in taborišča, so tam v najtežjih življenjskih pogojih nadaljevali boj proti sovražniku. Desettisoči pa so kljub težkim pogojem ilegale delovali v množičnih organizacijah Osvobodilne fronte in so žrtvovali vse, da so ljudi po zaporih in taboriščih rešili zanesljive smrti. Zato tudi Ljubljana v zgodovini zaslužnjenega sveta zasluži prav posebno priznanje, saj se je v njej boril vsak: od otroka do stárčkov.

»In prav v mestu-heroju je bilo spočeto tisto ponosno gibanje slovenskega naroda, ki žanje danes svojo popolno zmago. Spočeto je bilo neposredno po zlomu stare Jugoslavije, neposredno po prihodu prekletih okupatorjev. Spočela ga je Ljubljana, Ljubljana ga je razvila do tako visoke stopnje, da se je že leta 1941 dogajalo, o čemer je bila prejšnje čase večina ljudi prepričana, da slovenski narod tega ne zmore. Ljubljani gre danes predvsem

zahvala za nastanek Osvobodilne fronte, za vse njene velike zmage, za nastanek in razvoj partizanstva na slovenskih tleh. Prepričan sem, da se sleherni Slovenec danes zaveda, da te žrtve, pa naj so prišle od kogarkoli, ne bi bile rodile takih sadov, če bi zastave osvobodilnega boja tako ponosno ne nosila tudi v času najhujšega terorja naša bela Ljubljana, je bilo med drugim zapisano v govoru predsednika prve slovenske vlade Borisa Kidriča, 10. maja 1945 v Ljubljani.

Prizor iz dejavnosti šolarjev kranjske osnovne šole pred poslopjem Prešernovega gledališča v Kranju. (foto: J. Čurin)

Socialistična zveza delovnega ljudstva sestavljena iz vrst mladine, kmetov, intelektualcev in delavcev, pa tudi še preživeli iz NOB, naj bi bila naslednica takratne Osvobodilne fronte, z vsemi značilnostmi množičnosti in soodločanja v prid najširše množice. In če je socialistična zveza kot najbolj frontna in množična organizacija delovnih ljudi in občanov naslednica takratne Osvobodilne fronte, je potem dovolj prepričljivo, da njeno delovanje temelji na bogatih revolucijah.

cionarnih izkušnjah in dobrih, ki so pogoj za uspešno delovanje tako množične organizacije. SZDL naj bi bila tudi najbližja občanom in delovnim ljudem pri uresničevanju osebnih in skupnih potreb zlasti na področju: kulturnih dejavnosti, zdravstva, otroškega varstva, socialne politike, vzgoje in izobraževanja, raziskovalne dejavnosti, varstva okolja, drobnega gospodarstva, mladinske in drugih dejavnosti.

Zal pa mnogi občani ne poz-

meni, da ta najbolj množična in frontna organizacija znova pridobiva na svojem ugledu in vlogi, kakršna ji gre.

Tudi krajevne konference SZDL so čedalje bolj žive v zavesti krajanov in delovnih ljudi. Da bi bolje spoznali njihovo vlogo, je prav, da približajmo spoznamo njihov ustroj. Oglejmo si ga v eni izmed ljubljanskih krajevnih skupnosti. Poleg predsednika, namestnika in sekretarja, predsedstvo sestavljajo vsi predstavniki DPO, društev in koordinacijskih odborov. Takšen način organiziranosti omogoča socialistični zvezi celoviti pregled v delo krajevne samouprave, rezultat pa je toliko večji, ker se v njene vrste vključuje vse več novih članov predvsem iz vrste mladih.

Zbori krajanov, posveti in okrogle mize sodijo med stalne oblike delovanja socialistične zveze. V krajevni skupnosti, ki jo imam v mislih, so pred kratkim organizirali eno takšnih okroglih miz na temo »krajevna skupnost včeraj, danes, jutri«. Poleg krajanov in krajevnih aktivistov so se je udeležili tudi predstavniki iz občinske vodstvene strukture. Namen tega srečanja ni bil v iskanju bistvenih odgovorov na mnoga vprašanja, ki zanimajo krajanje, pač pa izmenjava mnenj s področja stanovanjske in socialne politike, o problemih, torej ki trenutno najbolj zanimajo krajanje.

Z druge strani pa se socialistična zveza odpira najširši množici, postaja vse bližja vsakdanjemu življenju. Kaže, da je vendarle napočil čas, ko bo kdaj pa kdaj obveljala tudi občanova beseda, pa čeprav še tako skromna. Socialistična zveza ni nikakršen tabu, ni domena posameznikov, temveč organizirana oblika delovanja najširše množice delovnih ljudi in občanov. Zato ji zaupajmo vlogo, kakršna ji gre, predvsem pa ji znova vcepimo poslanstvo Osvobodilne fronte, katere naslednica je!

Jože Čurin

Na kulturo ne znamo misliti niti na kulturni dan

O kakšni kulturi naj pišem jaz v teh letih, ko nimam izobrazbe in sem samouk? Večkrat se celo zgodi, da kakšnih besed v našem slovenskem jeziku ne razumem. Pred Prešernovim praznikom so šolani ljudje na televiziji prebrali pesmi. Zal pa, kaj so pesmi izražale, nisem mogla razumeti. In prav tako tudi v raznih knjigah, v katerih je napisano sto in sto strani, ne najdeš ničesar. Morda so le-te razumljive izobraženim ljudem.

Mene spremlja knjiga že od mladosti in prav knjiga me je kulturno obogatila, da lahko kaj napišem. So knjige, ki jih prebereš dvakrat, tudi trikrat, in vedno te obogatijo.

Naj vam predstavim eno takih knjig, ki sem jo pravkar že četrtič prečitala. To je Danes jaz – jutri ti izpod peresa primorskega človeka in pisatelja Valentina Tratnika. Čudovito je opisal svoje doživljanje, ko je štirinajstleten deček stopil v partizanske vrste.

Preberite to knjigo in občudovali ga boste, če je le nekaj čuta v vas. Zavedal se je, da je slovenski narod v nevarnosti, da ga fašizem ne uniči, čutil je, da je edina rešitev vključiti se v boj za osvoboditev domovine. Odšel je v partizane in sprejeli so ga.

V Srnjakovi četi, pravi, se je utrdil, to je bilo v zimi leta 1943. V enoti je bilo več starejših partizanov, ki jih je občudoval. Tudi zaprisegli so, da ne bodo bežali ali izdajali, da se bodo pogumno borili do konca. Uporni duh v njegovem srcu mu je dajal vedno novih moči, da je kljub hudi zimi in bojem vse z veseljem sprejemal.

V tej njegovi življenjski zgodbi opisuje, kako je spoznaval ljudi, videl jim je globoko v srce in vestno presodil, kaj je prav in kaj ni. Zgodilo se je, da se je enota razkropila. Ostalo jih je samo devet in še ti so se iz različnih vzrokov razšli, tako da je ostal sam v teh nepreglednih gozdovih.

Preberite torej njegovo knjigo in spoznali boste, kaj pomeni narodna zavest v srcu mladega človeka in kaj pomenijo ljudje (čeprav sorodniki), ki nimajo srčne kulture, ki se znesejo nad človekom, ki je bil potreben pomoči. – Šel je dalje in čutil je, da še vedno ljubi to ubogo ljudstvo.

Kljub trpljenju, ki ga je spremljalo, je čutil v srcu zaprisego, da se bo boril do konca. Kaj vse je doživel, ko se je znašel v zaporu Coroneo v Trstu! Tam je srečal tudi nekega našega domačina iz Tolminskega. Kako hudo so ga mučili, a ni izdal skrivnosti naše vojske! Ta knjiga je poučna tudi za današnji čas – le pomislimo, kako je mlad človek razumel takratni položaj in se žrtvoval za osvoboditev domovine!

Danes pa, ko nam je lepo, svobodni smo, nas le malo ali nič vznemirja današnji položaj, le potuhnemo se in mislimo: kar bo, pa bo.

Naj tu zapišem, kar me že dolgo vznemirja: naši funkcionarji bi morali vzeti ta naš položaj bolj resno. Tudi danes je treba jurišati in stopiti na teren k ljudskim množicam, k mladim, ki jih je treba vzgojiti. Prav od teh dobrih ljudi je odvisno, kako izpeljemo našo revolucijo. – Vse se je gospodilo in to ni prav. Spominjam se, v težkih časih kako smo živeli, a smo poleg vseh težav, blizu sovražne postojanke, vestno opravljali naloženo. Vprašam se, ali ni ostalo prav nič tiste naše energije, ki je premagala vse. Ta naša energija in narodna zavest sta še potrebni!

Na kulturni praznik napisala stara
Terezina Skočir

Politkomisar Sime zbira in komentira

Mednarodni goljuf z visokim jugoslovanskim odlikovanjem

25. februarja bo sedel na zatožno klop na ženevskem sodišču jugoslovanski zdravnik dr. Rajko Medenica; družbo pa mu bosta delala nekdanji vodja računovodstva kantonalne bolnice in bivši direktor klinike ARV. Dr. Rajko Medenica je z njihovo pomočjo, tako trdi obtožnica, »olajšal« za visoko vsoto švicarskih frankov skupnost jugoslovanskega socialnega zavarovanja. Podrobnosti so že znane, zato jih ne bom ponavljal.

Dr. Rajku Medenici v Švici ne kaže nič kaj dobro, saj so mu začasno zaplenili hišo in skoraj 300.000 švicarskih frankov v korist jugoslovanskega socialnega zavarovanja. Razen tega pa mu švicarske oblasti niso dovolile, da bi kot asistent delal v nekem rajonskem zdravstvenem domu v Ženevi.

Do sodbe sodišča bo treba torej še malo počakati.

Navedem naj še, da je bil pred tem dr. Medenica za isto goljufijo že obsojen tudi v Jugoslaviji.

Ob tem je značilna drobna zanimivost: naši časopisi ne pišejo več o doktorju Rajku Medenici, temveč ga preprosto nazivajo samo – Medenica! To se sedaj dogaja človeku, ki je bil vrsto let »persona grata« boljših beograjskih krogov in tuči enakih krogov glavnih republiških mest. Tem ljudem je dr. Medenica sila široko omogočal »zdravljenje« v Švici, četudi bi se lahko v ogromni večini

primerov zdravili doma. Da je dr. Medenica s sodelavci pri tem poslu precej spravil v svoj žep, je že dokazalo jugoslovansko sodišče, podobna naloga pa čaka švicarsko sodišče.

Ta mednarodni goljuf pa je bil odlikovan z visokim jugoslovanskim odlikovanjem z lentjo! Ker se ne razumem na ta odlikovanja, se bralcem opravičujem, da ne navajam natančnega naziva odlikovanja, vem pa da gre za lentjo. To visoko odlikovanje je namenjeno redkim, zelo zaslužnim ljudem.

Ker dr. Rajko Medenica po mojem globokem prepričanju ne sodi v krog zaslužnih ljudi za to visoko odlikovanje, javno vprašujem:

1.) Kdo in katera socialistična republika sta predlagala in s kakšno utemeljitvijo dr. Rajka Medenico za visoko odlikovanje z lentjo?

2.) Ali je bilo temu mednarodnemu goljufu po obsodbi jugoslovanskega sodišča to odlikovanje odvzeto in javnost o tem obveščena?

Ne vem, kdo bo odgovoril (če sploh bo) na ta vprašanja, ki sem jih dolžan postaviti, da bi na ta način zaščitil vse one poštene in predane državljane SFRJ, ki so si s svojim delom dejansko zaslužili to odlikovanje.

Kot član Zveze borcev NOV javno predlagam Zveznemu odboru zveze združenih borcev NOV Jugoslavije, da na pristojnem mestu postavi to vprašanje in zahteva pismeni odgovor. Naš časopis TV-15 Naš tovariš pa bo odgovor vsekakor objavil.

Umirjanje na Kosovu

Uradni krogi nas od časa do časa optimistično obveščajo, da se položaj na Kosovu umirja.

To bo držalo. Še zlasti so se umirile lokomotive, saj jih je od 50 vozilo le 14; kosovske železnice pa so v prvih desetih dneh letošnjega januarja »pridelale« kar 16.000 minut zamude.

Poleg tega se je že umirila tudi nova dieselska lokomotiva, ki so jo prve dni letos uvozili iz Madžarske za 60 milijonov dinarjev.

Zaradi vsega tega je na Kosovu razpadel železniški sistem, železniško transportno podjetje Priština pa je uvedlo izredno stanje.

Toda zaradi nenavadnega umirjanja številnih lokomotiv, močno poškodovane komaj uvožene dieselske lokomotive in izrednega stanja na železnici, ni nihče odstopil na Kosovu, kot tudi ni bilo slišati, da bi kaj ostro interveniral predsednik zveznega komiteja za promet in zveze Mustafa Pljakić, ki je s Kosova prišel v Beograd.

Vse bolj se mi dozdeva, da so ostavke v našem sistemu postale nove »tabu« zadeve in to prav v času, ko korajžno odpravljajo »tabu« teme!

Zaradi Univerziade mimo predpisov

Delegati vseh zborov zagrebške mestne skupščine so ugotovili, da je bilo v pripravi in izvajanju del na Trgu republike precej resnih spodrsrljajev in neodgovornega obnašanja. Prenovo

središča Zagreba, največjo naložbo v občini Center, so začeli nepripravljeni, napake so delali tako investitorji kot projektanti. Prav tako niso pravočasno zahtevali in dobili gradbenega dovoljenja.

Vse to je po oceni komisije za družbeni nadzor zagreb-

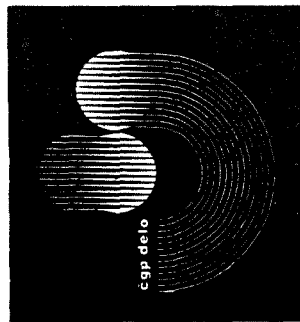
ške skupščine povzročilo neugodno vzdušje v mestu, ki se kaže v nezaupanju in nezadovoljstvu meščanov. Številne nepravilnosti so povzročile tudi veliko gmočno škodo, o čemer bodo svojo oceno kmalu dali pravosodni in drugi pristojni organi v občini Center in mestu.

Delegate so tudi seznanili, da je okrožno javno tožilstvo vložilo petnajst obtožnic pri

okrožnem gospodarskem sodišču v Zagrebu proti odgovornim organizacijam, skupnostim in posameznikom.

Zanimivo pa je, da se vsi obtoženi kar po vrsti izgovarjajo, da so to počeli zaradi bližnje Univerziade '87 v Zagrebu. Zagrebčani pa temu hudomušno dodajajo, da so to šele prve žrtve letošnjega svetovnega srečanja študentov v Zagrebu.

Vaš Sime

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revialni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

Sporazum preprečil novo vojno?

Indija in Pakistan sta te dni podpisala načelen sporazum o popuščanju napetosti na skupni meji. Sporazum, ki sta ga obe strani podpisali v New Delhiju, napoveduje postopen umik z obeh strani meje, kjer se je po ocenah trokornjakov v januarju nesecu nakopičilo kar milijon indijskih in pakistanskih vojakov.

Čeprav podrobnosti sporazuma niso znane, je optimizem spodbudila novička, da so člani pakistanske delegacije iz New Delhija v Islamabad poleteli z letalom indijskega premierja Radživa Gandhija in da sta se državi dogovorili, da bosta pogajanja nadaljevali z obiskom indijske delegacije konec tega meseca, v Islamabadu. Državi z različnimi ideološkimi predznaki in sistemi sta znani po svoji tradicionalni prepotentnosti, bili sta že tri medsebojne vojne in najnovejša zaostritev je bila najhujša v minulih 15 letih, se pravi od indijsko-pakistanske vojne, iz katere se je porodil današnji Bangladeš. Kopičenje čet ob meji se je začelo že oktobra lani, z občasnimi vojaškimi praskami. Vrhunec pa je doseglo zadnji teden januarja, ko je indijska stran sporočila, da bodo njene enote kopenske vojske zasedle položaje na meji s Pakistanom, da bi preprečile možen napad nasprotne strani. Za februar so v Delhiju napovedali tudi največje vojaške vaje kopenske vojske v državi Radžastan, o tem pa so obvestili tudi ameriško in sovjetsko veleposlaništvo v Delhiju. Kot zanimivost velja omeniti, da so Indijci prav v Radžastanu, v tamkajšnji puščavi, leta 1974 izvedli svojo prvo jedrsko eks-

plizio in se tako priključili t. i. atomskemu klubu.

Sočasno z napovedmi o množičnih vojaških vajah so se vrstile vzajemne indijsko-pakistanske grožnje in obtožbe, Indija pa je zasedla bistvene strateške položaje v državah Punjab, Radžastan, Džamu in Kašmir, skratka v malodane vseh območjih, ki so dozdaj praviloma veljala za nevtralne stične točke obeh politik. Teh stičnih točk je seveda še več, prav zato pa so tudi januarja lani prekinili večletna pogajanja o normalizaciji odnosov med državama. Indijski predlog sporazuma o prijateljstvu in pakistanski, ki poudarja pakt o nenapadanju, do danes nista rodila sadov. Tudi zato so bile možnosti za izbruh nasilja, na dva tisoč kilometrov dolgi skupni meji, toliko večje.

Minule dni se je sočasno s kopičenjem čet nadaljevala časnarska vojna, ki je navzela obliko srditih in vročih krvnih versko-političnih člankov na račun ene in druge strani. Podpis sporazuma o umiku čet dokazuje, da je

med državama naposled le prevladalo spoznanje, da bi morebiten nov spopad vnesel na širše območje indijske podceline oziroma Južne Azije nevarnost globljih razsežnosti. Nov spopad pa bi poleg človeških žrtev povzročil tudi ogromno škodo v gospodarstvih dveh jedrskih držav. Pakistanska delegacija je v New Delhi prispela na povabilo indijskega premierja Radživa Gandhija, ki je imel do nedavnega v svojih rokah tudi področje obrambnih zadev, petdnevna pogajanja pa so kar trikrat podaljšali.

Huda kri in eksplozivnost v indijsko-pakistanskih odnosih in njuni sosedski politiki sta se doslej izkazali kot stalnici v političnih barometrih. Tokrat poleg možnosti, da državi tudi na tak način odvrata pozornost lastne javnosti od bistvenih notranjih problemov, iskra ni smela preskočiti. V nasprotnem primeru bi z indijskih tal utegnili poleteti tudi sovjetski Mig-i, s pakistanskih pa ameriški Phantomi.

Miha Lamprecht

Prihodnje leto »politične« volitve v Italiji Stranke zavzemajo položaje

»Politične« volitve v Italiji bodo spomladi prihodnjega leta. Stranke so se začele potihoma že pripravljati. Zaskrbljenost je nesporno to, da je zdajšnja petstrankarska vladna koalicija (krščanski demokrati, socialisti, socialni demokrati, republikanci in liberalci) že v krizi in da bo ta zanesljivo trajala do volitev, se pravi do konca sedanjega »legislature«.

Preprosto vzeto, zdajšnja politična podoba je v glavnem takšna: socialisti bodo morali v kratkem odstopiti mesto predsednika vlade (zaseda ga Bettino Craxi) krščanskim demokratom, to pa na podlagi dogovora, sprejetega že predlani. Njihov namen pa kajpak je ostati še naprej takorekoč »na oblasti«. V prihodnjih mesecih bodo tako vse sile vlagali v to; stranko pa bo medtem okrepilo še predsedništvo Craxia.

Krščanska demokracija že nekaj mesecev odkrito izjavlja, da bo v prihodnje vnovič prevzela »dominantno« vlogo v italijanskem političnem življenju – po besedah generalnega tajnika De Mite bo torej, proti vsakršnemu »pogojevanju«, kakršno je bilo dosedaj. De Mita trdi, da si te nove, oziroma nekdanje vloge krščanske demokratske stranke ne predstavlja »absolutistično«, pa vendar le tako, da bo stranka »na čelu« italijanskega političnega življenja.

Socialni demokrati so

nedavno imeli svoj redni kongres, na katerem so se zavzeli za »krepitev nove levice«, se pravi za bolj levičarsko politiko, ki naj njihovi stranki tudi omogoči otipljivejšo mesto v italijanski politiki. Znamenje krize v zdajšnji petstrankarski vladni koaliciji predstavljajo tudi republikanci, ki zahtevajo »stvarne programe«, pa tudi liberalci, ki pa terjajo vrsto novih zakonov, katerih cilj naj bi bil »čistejša simbioza« liberalnega in socialno pravičnejšega življenja obenem, kot pravi njihov sekretar Altissimo. Tema dvema strankama je seveda pomembno, da ne bi kar naprej igrali vloge stalnih obrobnežev.

Nasproti takemu stanju stoji levičarska opozicija, ki pravi, da v zadnjih letih kljub socialistični vladi socialisti v bistvu niso sprejeli niti enega pomembnega »reformnega« zakona, pa čeprav vseskozi govorijo o politiki reform. Komunisti med drugim navajajo, da je bilo že pred tremi leti pripravljenih, a neizpeljanih 12 osnutkov zakonov, s katerimi naj bi dosledneje poslegli v družbeno življenje (na področju davkov, politike dela, pa tudi, čeprav megleno, na področju lastništva). Macaluso v časopisu Unita pravi, da je vladar le tako, da bo stranka »na čelu« italijanskega političnega življenja so

domnevno ostale takšne, kakršne so bile, še preden so socialisti prišli v vlado.

Levica s komunisti na čelu ugotavlja, da bo reform do konca zdajšnje »legislature« še manj; vladno krmilo bodo namreč predvidoma prevzeli krščanski demokrati, potreba po resnični »reformi države« pa je vse bolj živa. V tej reformi naj bi glavne vzvode predstavljali decentralizacija državnih funkcij, zmanjšanje vloge strank (partitokracije), ki je žal vsestranska, ter večje uveljavljanje regionalnih struktur. Levičarsko časopisje te dni domala enotno trdi, da ne more spadati v težnje za »reformo države« splet zakonov, za katere se zdaj ogreva zlasti krščanska demokratska stranka in ki zadevajo pravosodje. Sprejem te zakonodaje bi bržčas pomenil korak nazaj v »centralistično in administrativno vlogo države«.

Levica meni, da je v zadnjem času resnično padla inflacija, kar vlada seveda poudarja na vsakem koraku, da pa je bilo premalo pojasnjeno, kako je to neposredno povezano s padcem vrednosti dolarja in s padcem cene petroleja. Stvarni kazalci, ugotavljajo zlasti v Komunistični partiji, govore drugače: javni deficit se je lani povečal za več kot 10 odstotkov v primerjavi s položajem pred tremi leti, brezposelnost je domnevno na robu treh milijonov prebivalcev, prepad med Severom in Jugom se je poglobil.

Miro Kocjan
(nadaljevanje prihodnjič)

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od te

Moskva Sovjetski voditelj Mihail Gorbačov je izjavil, da se je njegova država pripravljena odpovedati statusu jedrske sile. To je poudaril v pogovoru z udeleženci mednarodnega foruma Za svet brez jedrskega orožja, na tem mednarodnem srečanju pa so med drugim omenili potrebo po sistemu splošne mednarodne varnosti, program likvidacije jedrskega orožja do leta 2000 in prepoved jedrskih poskusov.

Bejrut V libanonski prestolnici srditi spopadi ne pojenjajo. Zda so se razplamteli na štirih frontah, prav tako pa ni napredka pri reševanju krize talcev v Libanonu. Vodja Druzov Valid Džumbat je od šiitske božje stranke Hezbollah zahteval, naj izpusti odposlanca anglikanske cerkve Waita. Opozivalci menijo, da je omenjena organizacija tudi organizirala vse novejšo ugrabitve v Libanonu.

Dunaj Avstrijski zvezni kancler dr. Franz Vranitzky je v pogovoru s skupino jugoslovanskih novinarjev pozitivno ocenil dosednji razvoj odnosov med državama. Izrazil je prepričanje, da je odnose moč obogatiti s sodelovanjem na mnogih področjih, neodvisno od tega, da med državama obstajajo nekatera odprta gospodarska in druga vprašanja.

Rim V italijanski prestolnici so se začeli jugoslovansko-italijanski pogovori o ribiškem sodelovanju. Razčistili naj bi vprašanja glede načrtovanega sporazuma o skupnem ribarjenju v Jadranskem morju. Dozdaj so predstavniki obeh strani odpravili poglavitne sporne točke, nerešeno je ostalo vprašanje višine nadomestila, ki naj bi ga Italija plačala naši državi za ribolov v naših teritorialnih vodah.

Blokovska straža ob potoku

V obmejnem kraju Sarpu se konča Vzhodna Anatolija in začne »prepovedana cona prve kategorije«. Bele črke na modrih tablah v turščini, angleščini in namščini prepovedujejo fotografiranje. Na panoju je senca vojaka z bajonetom na puški, kar je dovolj zgovorno opozorilo nepredvidnežem, kaj se jim utegne zgoditi, če ne bodo upoštevali svarila.

Nato se dvigne zapornica pred stražarnico. Poveljnik straže poroča polkovniku, da je njegova enota pripravljena braniti na tem mejnem odseku čast in slavo Turčije, njene meje in ozemlje ter tudi umreti za ljudstvo in za domovino. Glasnost, s katero poteka ta raport, potisne vsako evropsko vojaško raportiranje na raven običajnega šepetanja.

V vasi je nekaj neuglednih hiš, šola, eno gradbišče in bodoča žica. Drugega v Sarpu ni. Tistih deset kilometrov, kolikor jih je od pristaniškega mesta Hope, kjer se konča dobra obalna cesta, je mogoče premeriti le peš. Pot je kamnita, ovinkasta in polna globokih lukenj.

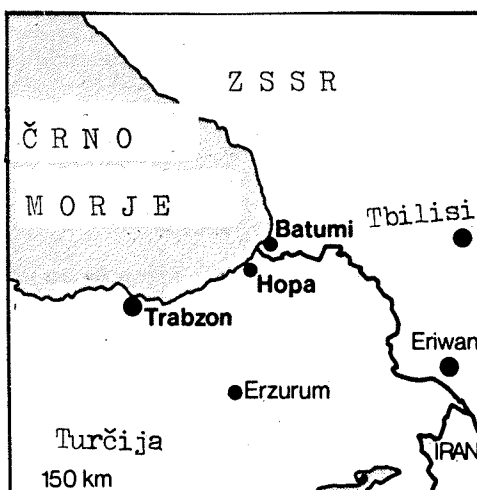
Prizor za zapornico je na pogled kar idiličen. Majhen park z zelenim grmičevjem, visokimi evkaliptusovimi drevesi in vzdrževana trava, po kateri je speljana asfaltirana potka. Robniki so sveže prebarvani v belo in rdeče, v turških državnih barvah. Pot se konča ob majhnem lesenem mostu. Speljan je čez hudournik Kibas, po katerega sredini teče meja med Turčijo in SZ. Dobrih 150 m nižje pri mejnem kamnu s številko 450 se med sivim (turškim) in zelenim (sovjetskim) stražnim stolpom izliva v Črno morje. Do sredine potoka je most prebarvan v rdeče-belo, od tam naprej pa v olivno zeleno.

Na sredi mrežastih vrat na sovjetski strani je na modri podlagi narisana rdeča zvezda. Vrata se odpro le nekajkrat na leto, ko sovjetski guverner pride na »protokolarno konferenco« k svojemu turškemu kolegu. Tedaj mora mimo turške straže, ki ga pozdravi po vseh predpisih, nato pa se znova zastrmi predse, naravnost na sovjetsko stran in s tem dopoveduje radovednežem, da je za »domovino pripravljena tudi umreti«. Pravijo, da »Rusi to dobro vedo in tako zasukanega stražarja nimajo za turško provokacijo«.

Zelo si prizadevajo, da ne bi bilo nobenih provokacij. Oficir, ki ga je doletela »bolj nadloga, kakor pa čast« spremlja prve novinarje, ki so obiskali njegovo obmejno postojanko, ne dovoli, da bi gosti kaj dlje kot tri minute gledali na »ono stran«. V nasprotnem primeru bi sovjetski graničarji lahko »domnevali, da jih Turki provocirajo«.

To je mirna in prijateljska meja ob jugozahodnem vznožju Kavkaza. V skladu z razmejitvijo iz leta 1921. je Sarp razdeljena vas. Na sovjetski strani je pravijo Sarpio. Tam so hiše večje kakor na turški strani. Malo obmejnega prometa ne poznajo, včasih pa le pride do medsebojnih obiskov sorodnikov. Toda, kdor hoče iz Sarpa potovati v Sarpio – značna razdalja je okoli 100 m – mora narediti več kot 100 km dolg ovinek prek »uradnega« mejnega prehoda. Silno redko se kdo odloči za tako naporno pot.

Morda se bo kmalu kaj spremenilo, kajti v Sarpu gradijo veliko carinsko postajo. Zgradili bodo cesto do Hope in s tem priključek na obalno magistralo, ki vodi v okoli 250 km oddaljeni Trabzon. Iz tega, skoraj 4000 let starega mesta, ki se je nekdanj

novalo Trapeunt, odhajajo danes tovarnjaki v Iran, Iark in druge države Bliznjega vzhoda. Od mejnega prehoda v Sarpu pričakuje turška vlada nadaljnji razcvet tranzitnega prometa, predvsem tovarnjakov z vsebniki. Toda, ustreznega mostu še ni, da bi se tovarnjaki lahko pognali čez hudournik, ki se izliva v Črno morje. Most bo nekega dne postal značilnost Sarpa, tako, kakor sta zdaj oba stražna stolpa ter 11 m visoki stolp za žarometi na sovjetski strani in svetlo sivi minaret na turški strani meje.

Dvajset korakov od minareta stoji med grmičevjem temno rjava stavba. V tej stavbi se srečujeta in pogovarjata guvernerja iz sosednjih provinc. Vsedeta se za zeleno mizo in rešujeta drobne obmejne spore kot na primer vrnitev krave, ki se je zmotila in odšla čez mejo na tujo stran.

Službovanje v tem odmaknjenem kraju je za turške vojake kar dobrodošla premestitev. Hrana je boljša, pa tudi plača je več-

ja. Turški rekrut, ki mora odslužiti 18 mesecev vojaščine, dobi na mesec 100 lir, to je okoli četrtno zahodnonemške marke. Vendar, v njegovo državno oskrbo sodijo celo cigarete, zato je denar bolj postranska stvar. Po tradiciji prihajajo sem »k vojakom«, v nerazvito vzhodno Trčijo, kjer je 600 km meje s SZ, fantje iz zahodnih delov države, torej iz Trakije, Carigrada in provinc ob Sredozemskem morju. V poldrugem letu imajo pravico do 20 dni dopusta. Disciplina je izredno stroga. General z dvema zvezdicama si ne drzne ogovoriti generala s tremi zvezdicami, če ni bil pozvan!

V Neaplju, kjer je poveljstvo južnega krila NATO, izjavljajo, da je Turčija zanje velikega strateškega pomena. Na zahodu obvladuje Dardanele, skozi katere gre skoraj polovica sovjetskega pomorskega izvoza. Na vzhodu Turčija blokira »tradicionalno rusko prizadevanje«, da bi prišli do naftnih polj in toplih pristanišč v Perzijskem zalivu in v Sredozemlju. Zato ima Turčija v okviru NATO drugo najštevilnejšo armado, takoj za ameriško. Pod orožjem je okoli 800.000 vojakov, letalcev, mornarjev in polvojaške žandarmerije. Tanki, letala in ladje so močno zastarela turška oborožitev. Izdelane imajo programe za modernizacijo, vendar zanje ni denarja, kajti Turčija je v paktu, tako kakor Grčija, navezana predvsem na pomoč iz drugih držav članic NATO, pravijo v Neaplju.

Američani dajejo pomoč v obliki kreditov za nakup ameriškega vojaškega materiala. Letos je dobila Turčija 450 milijonov dolarjev kreditov, vendar je morala od tega 420 milijonov dolarjev takoj Washingtonu vrniti. Za novo orožje je ostalo le malo sredstev. »Je že tako, bojevali se bomo z noži in zobmi,« je dejal general, odgovoren za obrambo Sarpa in okolice, »toda ne vem, koliko časa bomo vzdržali na položajih«.

— 11 —

Med pisatelji, publicisti, pisce spominov in prenašalci ustnih sporočil, ki so se do sedaj lotevali pohoda 14. divizije, se je z izjemno pripovedno silo uveljavil Milan Guček, borec in kronist Šerčerjeve brigade. Prerana smrt nam je žal ugrabila tega moža, ki je nekaj sto svojih najmarkantnejših književnih strani posvetil prav Pohodu.

Iz njegovega monumentalnega dela Pekoči sneg objavljamo danes kratek odlomek, ki zarisuje dogodke natanko izpred triinštiridesetih let. Prav na današnji dan, 19. februarja 1944, je Štirinajsta divizija morala sprejeti strašno, a nujno odločitev, da bo poskrila svoje težje ranjence in bolnike na Paškem Kozjaku.

Poleg tega odlomka tudi prvič objavljamo Gučkove Liste iz dnevnika. To pa so osebni zapiski, ki so avtorju nastajali, ko je bil desetletje in več s peresom, beležko in fotografskim aparatom zbiral na terenu gradivo za Pekoči sneg. Ti dnevniški listi so zanimivi zlasti iz dveh razlogov: v marsikaterem odtenku nam slikajo življenje »trideset let pozneje« v krajih, skozi katere je prodirala 14. divizija; odkrivajo nam tudi pomemben del Gučkove ustvarjalne metode, ki utegne v tem in onem bralcu sprožiti misel: da, takó požrtvovalno, neodolljivo in natančno velja delati tistemu, ki se hoče prebiti do objektivne resnice o dogodkih, ljudeh in nraveh.

Zahvaljujemo se Gučkovi soprogi Jani, da nam je odstopila v objavo del tega gradiva in da se je s tolikšno ljubeznijo lotila urejevanja moževe pisateljske zapuščine, ki jo hrani.

Milan Guček

Pekoči sneg Štirinajste

Z mrakom se je Štirinajsta pričela pripravljati, da krene v zavetje hiš, stal, marofov in listnjakov pri dobrih ljudeh. Ko so se borci spravljali v zbor, je marsikdo od njih obse del otrpel za zmeraj v snegu, ali pa so bila na nosilih samo še telesa brez življenja. Zagrebli so jih kar tam, pod sneg in rušo, kolikor se jih je pač dalo poskriti pred lisicami in drugo zverjadjo.

Nekaj radovednih borcev je stopilo še malo globlje na pravo roko po grebenu v gozd, da si bodo ogledali padle Maunzove gorske lovce, ki so jih pokončali Silni in njegovi. Sedem jih je ležalo razmetanih tam okoli po mladem bukovju. Bili so samo v spodnjem perilu, stopala pa so imeli vsa razjede. Tudi njim ni bilo dano, da bi si na toplem sušili noge in obutev. Godilo se jim je prav tako kot njihovim nasprotnikom – oboji so bili v pogonu brez počitka in brez predaha.

Izvidniki so pred mrakom pripeljali k diviziji devet-najstletno Pepo Maršnjak, ki je služila pri kmetu Špeglu v Brdcih, in njenega očeta, da bosta prevzela kolono Štirinajste in jo popeljala k zanesljivim ljudem. Štab divizije se je nastanil pri kmetiji Štravs, druge enote pa po

okoliških kmetijah. Do pozne noči so gorele luči po gorskih domovih, kjer so imeli polne roke dela zdravniki, bolničarke, intendantje in kuharji.

Da bi še to noč nadaljevali s pohodom za preboj z ozemlja, kjer se je divizija zadrževala že tri dni, ni bilo niti misliti. Predvsem je bilo dobro pretehtati, kje in kako to opraviti.

V soboto, 19. februarja, je bil skorajda miren dan na območju Paroža, kjer je »polegla« Štirinajsta. K višinam južnih pobočij Paškega Kozjaka so sicer kar naprej silili sovražnikovi oddelki od Dobrne, Klanca in Zavrha, vendar so to bili le manjši spopadi bolj ogledniških kot bojnih patrulj, čeprav je bilo na širšem ogroženem območju razpostavljenih kar kakih 500 do 600 nemških vojakov raznih vrst ali rodov vojske: vsaka zase obe četi Maunzovih gorskih lovcev pa eska-dron 2. ogledniškega dopolnilnega konjeniškega divizi-ona in nekatere enote z južne zapore... Vendar, sreča za divizijo, da je lahko počivala – nikogar ni bilo, ki bi pri sovražniku usklajeval dejavnost vseh teh enot. Vsaka se je potikala po svoje in tako se je izničila udarna moč sicer številnega sovražnika.

Šele sedaj, ko so se borci lahko na toplem razpasali in razpeli, je bilo moč videti vso bedo njihovih teles, obleke, obutve. Redkokateri je še imel na sebi oba čevlja, ki je z njima začel pred poldrugim mesecem pohod. Vrhnja oblečila so bila strgana, ožgana, osmojena, preperela. Štabnega kurirja Šerčerjeve in enega najboljših in najbolj zanesljivih strojničarjev obenem Vilibalda Sobana, doma iz Lokavca pri Ajdovščini, so tako pekle noge in srbele hkrati okoli meč in gležnjeve sedaj, ko je noč prespal na toplem. Odvihnil je hlačnici in videl, kako mu kar kipijo čez robove čevljev kot krvave klobase debele in skorajda takšne barve otekline, čevlji pa so bili napeti, kot da bodo vsak čas popokali. Pa je sezul desnega in

vse stopalo mu je vzkripelo kot shajano testo, golo meso pa je bilo kar črnikaste barve. Svoje noge se je ubogi Vilibald tako ustrašil, da jo je hotel pri prči spraviti nazaj v obuvalo, a ni šla več, toliko je je naenkrat bilo. Pri gospodarju si je izprosil kos zaključevine in si je z njo in z žico povezal nogo.

Tako se je godilo in podobno tega dne mnogim in vrste za boj sposobnih borcev so se kar naprej slabile. S kakšno grozo je marsikdo opazoval svoje prste na nogah in rokah. Nabrekli so in se razpočili, da so bili videti kot v oblicah kuhan krompir. Izkazalo pa se je, da se najbolj znajdejo in ozebo najlaže prenašajo brez poškodb kmečki sinovi in hčere. Pepca Kordičeva iz Loškega potoka se je pozimi doma sankala kar v samo na golo nogo nataknenih lesenih colah in ni te dni prav nič ozebla. Domiselni Tone Levstik-Tine, Pepčin rojak, pa je posnemal stare Indijance – okoli stopal si je ovil dva kosa sveže goveje kože in ju preluknjaj, da ju je lahko pretaknil in si ju zadrnil ter zavezal, da se mu ne bi sezula.

Ko se je štab Štirinajste odločil, da bo tu na Paškem Kozjaku divizija odločila težke ranjence, pa tudi tako bolne in ozeble, ki ne bi zmogli sami hoditi v koloni, skratka vse, kar je bilo na nosilih, so izbrali domačije in razporedili, koliko jih bodo pustili pri posameznih kmetih. Merilo je bilo predvsem, kdo bo

varovance laže prehranil in jih oskrboval, pa tudi lega kmetije, da je bila bolj odmaknjena. Potem so šli k domačinom politični starešine brigad in zdravnik. Prvi predvsem zato, da so prepričali ljudi, zakaj morajo storiti ta korak in da bodo s tem prevzeli še oni nase del bremen divizije. Odreči ni mogel nihče, na kogar so se obrnili za pomoč, čeprav jim je bilo nedvoumno povedano,

da bodo tudi kaznovani, najteže kaznovani po partizanskih zakonih, če bi ranjenci in sploh oskrbovanci padli v roke sovražniku zaradi njihove malomarnosti ali, bogvaruj nesreče, zaradi izdajstva.

Zdravniki so potem podrobno povedali še, kako jim je skrbeti za ranjene in bolnike in so zanje pustili tudi nekaj najbolj nujnih zdravil in obvezil. Domači, ki so privolili na pomoč, so potem, ko so prevzeli borce v varstvo in oskrbo, morali podpisati še smrtno obsodbo zase pod pogoji, kakor so jim bili povedani in razloženi.

Pretresljivo je bilo, kako so se ranjenci in bolniki poslavljali od tovarišev, ko so jih odnašali k zaupnim ljudem. Moreča negotovost in zvest, da bodo ostali sami, brez bojnih tovarišev, ki bi jih varovali in skrbeli zanje, je bila hujša od vsega telesnega trpljenja, ki so ga pre-stajali, ko so jih nosili v divizijski koloni. Nihče ni zamolčal žgoče prošnje in upanja obenem, ki ga bo držalo pri moči ves ta čas – pridite čimprej po nas!

Legendarni pohod 14. divizije – letos beležimo njegovo 43-letnico – ohranja svoj zgodovinski pomen z nezmanjšano intenzivnostjo. Ta epopeja junaštva, trpljenja in žrtvovanja neprenehoma vzburja domovinska in revolucionarna čustva slovenskih ljudi. Iz nje črpajo naše generacije vzore, kako se je treba boriti za preboje in obstanek. Pohod Štirinajste kot eno izmed vrhunskih dramatičnih dejanj naše osvobodilne vojne ostaja v naši zavesti živ in pričujoč; pomeni nam, kakor pravimo, neusahljiv virec ohranjanja in razvijanja tradicij NOB.

Nase borčevsko glasilo je in bo spremljalo letošnje pohodne akcije in proslave z vrsto prispevkov. V današnji številki se tako čutimo dolžni zabeležiti, da se je v soboto, 15. februarja, končal že 15. tradicionalni spominski pohod od Sedlarjevega do Zgornje Savinjske doline, ki je trajal teden dni in se ga je udeležilo okrog 400 pohodnikov. Na zaključni slovesnosti v Ljubnem je udeležencem spregovoril generalpolkovnik Ivan Dolničar, predsednik skupnosti borcev 14. divizije.

Listi iz dnevnika

Na Okroglicah, kjer je 14. divizija doživela prvi udarec strahotne zime, še nisem bil. Ogledal bi si rad položaje Sv. Petra pod Olešcem, kjer je imela moja brigada hude obrambne boje drugi dan po Gračnici: tudi Gračnica sama mi je sedaj, ko sem slišal toliko pripovedi, vse manj razumljiva. Ogled bi mi najbolj razbistril zadevo, in morda še stik s kakšnim domačinom.

Če bo vreme, bom moral oblesti vso okolično Rastok, kjer se je tudi za ta epilog Pohoda nabralo nič koliko pripovedi in jih moram vkomponirati v celotno podobo. In pa – Sv. Duh, kjer se je pravzaprav končevala epopeja Pohoda, predvsem kar se tiče Šerčerjeve brigade.

Z glavne ceste, ki pelje na Lisco, sem krenil po lepi dolinici ob potočku, ki mu na karti ni bilo imena, proti srednje visokemu pogorju, kamor so bile posajene hiše in hiške. Ker je bil hrib okrogel in nisem na daleč razločil, ali so tiste hiške zidanice ali človeška bivališča, se mi je kar zdelo, da bo to območje Okroglic, kakor so mi ga popisovali pohodniki, kraj revnih bajt.

Ker mi strmina ne bo prizanesena, sem si ob poti urezal popotno palico, da se bom z njo lažje poganjal in opiral kvišku. Sonce je še kar sijalo, zrak ni bil prevroč in še ne soparen. Na nevihte ali samo na dež še ni kazalo. Ustavil sem se pri prvi hiši, ki je imela pritrjeno tablico s hišno številko – Okroglica 2. Hiša bolj kot bajta, majhna in že zunaj videti slaba – kot da bi imela stene iz blata in še ta omet je odpadel. Po slabih lesenih stopnicah sem se privlekel v vežo. Po odzivu na moj pozdrav sem šel za glasom in vstopil v sobo, ki je bila spalnica in kuhinja obenem. Koščnemu moškemu neobritih lic in tudi siromašno oblečenemu se je obraz kar zmehčal po prvem presene-

čenju, češ kdo da prihaja v hišo – kar brz sem povedal, da hodim po sledovih Štirinajste. »Joj, kako so bili bogi, borci Štirinajste,« je dejal. »Vsi ozebli, nekateri so imeli že v žaklje ovite noge. Po vseh Okroglicah jih je bilo polno in zelo lepo so se obnašali. Nekaj kislega zelja in krompirja smo jim že lahko dali, pa jabolčnika tudi.«

Od tu sem se odpravil še k sosedu višje.

Pri Slokanu so starši, ki so takrat gospodarili, že pomrli. Pač pa se hčerka Francka Klenškova dobro spominja, da jim je že leta pred zimo neki Bučarjev Miha s Kranjskega, ki je čevljaril po kmetih, naredil iz njihovega usnja troje parov čevljev, ki pa jih nihče v hiši ni mogel nositi, ker so se mu bili spridili. Prekratke je urezal in skupaj zbil. Oče je robantil, kadar je beseda nanesla nanje, češ da jih bo spredaj kar odsekal, da bodo prsti lahko gledali ven. Kako pa so takrat prišli prav! Le kakšen nos so imeli partizani za takšne stvari – takoj so jih izbrskali na svetlo in gospodar je tudi kar privolil, da ostanejo vsi trije pari na partizanskih nogah. Pa žakljev so se rešili z nog.

Kje je bil takrat brigadni štab? Ne more vedeti, ampak prav zdaj se ji, da je bilo to edinole pri Prašnikarju, v zadnji kmetiji pod Sv. Lorencem, cerkvijo vrhu hriba nad vasjo.

Ko sem se vzpenjal navkreber, rekli so mi, da je zgoraj še vas, ki ji niti streh še ni bilo videti s teh oblih strmin, sem občudoval neznansko lepo pokrajino, ki se mi je vedno bolj odpirala. Za mojim hrbtom je bil hrib samih dolgih njiv že zrelega žita vseh mogočih odtenkov rumene barve, Razbor in nad njimi Lisca. Ko pa sem se ogledoval proti dolini Save in dolenskim hribom in gričevju, je kar blizu tega razgledišča, na robu hriba stala cerkev s tistim značilnim ošljenim zvonikom in cerkveno ladjo, ki sta bila, zdi se mi, za kuliso pri najbolj pretresljivih Petkovih fotografijah s Pohoda, pri tisti, kjer se v snežnem meteu vije kolona z odejami ogrnjenih partizanov, zasneženih hrbtov in glav, po strmini proti

prav takšni cerkvi. Prav gotovo je bilo tu, na Poljani. Po mojem so to bili tomšičevci, ki so bili tisto noč na maršu z Bohorja v predhodnici in so prispeli na Poljano že v jutranjem svitu in ko je še medlo. Kje da je bil narejen ta posnetek, so se pa pred leti prepirali sami pohodniki. Mar ni Petek k svojim fotografijam dal prav nobenih podatkov – kdaj, kje, kdo?

Vas po imenu Okroglice predstavlja nekaj hiš, ki so bolj na kupu. Srečal sem žensko nizke rasti in že precej v letih, s košem na ramah. Ogovoril sem jo, če je bila morda ona tu, na Okroglicah doma tistega februarja, ko je prišla sem Štirinajsta. Seveda je bila: joj, kako so bili ubogi; posebno v žaklje ovitih stopal ne more pozabiti. Njen mož da je oni spodaj, ki sem ga tudi ogovoril, kot so mi svetovali in povedali, da je Prašnikarjev in eden redkih partizanov z Okroglic. Pa je revež od kapi tako prizadet, da mi ni mogel ničesar povedati.

Ta moja sobesednica pa je prišla iz hiše, kjer je sinova družina. Na travi se je igralo dvoje deklic, iz radovednosti je pokukala na prag zanemarljive in na pol razpadajoče hiše njuna mlada mati, čedna in kar lepo napravljena. Pa jo je kar pometlo nazaj v hišo. Zdelo se mi je, da jo je bilo sram revščine.

Da! V teh krajih je segla blaginja dosedaj le do prehrane in oblačenja ter zdravstvenega varstva – da bi si popravili domovanje, še ni glavni. Napotil sem se spet do druge hiše, kjer da so bila domača dekleta partizanke. In tako sem spoznal Močilnikovo Elizabeto. Ni sicer doma z Okroglic, ampak s Polja. S sestro Lucijo sta ob pohodu 14. divizije padli v partizansko blokado. Nihče ni smel z Okroglic, kdor je tista dva dni zašel v vas. Ona, Betka, je imela na nogah nove gojzerje in jih je morala pri prči v sestrični hiši sezuti; tako je ukazal nek komisar, da so jih lahko pomerjali partizani. Če bi bili gojzerji komu prav, bi bila

obnje. Srce ji je stiskalo, a niso bili čevlji nikomur po meri. Še k Betkini sestri Luciji sem stopil. Partizanom so takrat odstopili krompir in kislo zelje, pa mast in tudi par čevljev. Kaj več pa takrat že ni bilo pri hiši.

Po zemljevidu sem ugotovil, da moram sedaj proti desni, če hočem k Blatniku v Gračnico. Medtem me je že zapihal hladen veter in od tu, z razgledišča, sem videl, da se črni in da močan veter goni težke oblake od zahoda in vzhoda proti Sv. Lovrencu. Po meni je usekalo že tudi nekaj debelih deževnih kapelj. Nekam proti desni se je v bregu kazalo nekaj streh, vendar je moja pot vodila navzdol, mimo domačije. S hitrimi koraki sem prišel iz gozda na travnik in na koncu steze skozi sadovnjak zagledal domačijo. Vstopil sem v odprt dom. V čumnati sem zagledal starko z volnenim šalom na glavi. Pokrivalo ji je zlezlo na čelo in ji pokrivalo eno oko. V rokah je držala svečo in se trudila, da bi jo prižgala. To ji je uspelo in svetloba iz njenega prgišča je ožarjala starkin obraz tako, da je bila videti prav skrivnostno.

Povabila me je, naj vstopim v hišo.

Medtem se je zunaj ob grmenju in treskanju ulila pošastna ploha. Starica mi je povedala, da je prižgala blagoslovljeno svečo, ki naj bi odganjala nesrečo od hiše. Od potu vsa premočena srajca me je močno mrazilo in kar prileglo se mi je, ko sem v hiši lahko sedel k peči. Kakšno poletje – sredi julija smo bili, toplo zakurjena peč pase je tako prilegala!

Pri Koketecu se pravi pri tej hiši. Na klopi ob oknu je bilo zloženih nekaj šolskih torb. V hišo je kmalu stopilo premočeno dekletce visoke in vitke postave. To je bila Mirica, drugorojena od štirih otrok, ki vsi hodijo v osemletko v Rimske Toplice – dvoje sestrin in dva brata. Uro hoda je do Blatnika v Gračnici, od koder jih odpelje šolski avtobus. Ona da ima posebno veselje do slikarstva in se bo, najbrž, posvetila temu.

(se bo nadaljevalo)

Aktivnosti zveze borcev v letu miru

Delovanje borčevskih organizacij je v veliki meri posvečeno prizadevanjem za razorožitev, prepovedi uporabe atomskega orožja, miru v svetu, sožitju med narodi in dobrososedskim odnosom. To potrjujejo tudi razprave in sklepi 7. volilne skupščine ZZB NOV Slovenije iz junija 1986. leta. V le-teh so borci potrdili, da bodo podpirali vse napore za prekinitev jedrskega oboroževanja in oboroževalne tekme nasploh, se zavzemali za prepoved jedrskega orožja in za njegovo obsodbo, da je zločin nad človeštvom. Prizadevali si bodo za krepitev politike neuvrščenosti, za utrjevanje miru v svetu, podpirali bodo osvobodilna gibanja in mirovne procese v svetu.

Ta dejavnost je prišla do izraza pri raznih svečanostih, prireditvah in drugih oblikah sodelovanja, zlasti na obmejnem območju, oziroma na obeh straneh meje z Italijo in Avstrijo. Med najpomembnejše dogodke uvrščamo skupno manifestacijo v Bazo-

vici julija 1986, obisk nekdanjih borcev italijanske brigade Fontanot (po poteh te brigade v septembru), prireditve na Peršmanovi domačiji na avstrijskem Koroškem avgusta, podelitev priznanj Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije ob dnevu borca tudi nekaterim italijanskim in avstrijskim borcem.

Pomembna je udeležba in nastop naših delegacij na pokrajinskih kongresih VZPI (Vsedržavno združenje partizanov Italije) za videmsko, tržaško in goriško pokrajino (oktobra in novembra 86), kjer so se udeleženci kongresov in delegacije ZZB NOV zavzemali za tesno sodelovanje med borčevskimi organizacijami, za prepoved uporabe atomskega orožja, za sožitje med narodi, za mir v svetu in za dobrososedsko sodelovanje.

Decembra lani je bilo v Celovcu že 11. tradicionalno srečanje nekdanjih borcev, antifašistov in žrtev vojne iz Furlanije-Juljske krajine, avstrijske Koroške in Štajerske ter borčevskih organizacij

Hrvaške in Slovenije. Osrednja tema srečanja je bila Mir in sožitje med Alpami in Jadranom. Vse sodelujoče organizacije so si že pred leti zastavile za cilj utrjevanje miru na tem območju, boljše medsebojno razumevanje, sožitje med narodi in dobrososedsko sodelovanje.

Na tem srečanju so se soglasno posebej zavzeli za: izdelavo programa za razorožitev, posebno atomsko – v vzajemnosti in vključitvi vseh članic OZN, prepoved vseh atomskih poizkusov, podporo vseh predlogov za brezatomska območja, posebno območje miru in sodelovanje v Srednji Evropi, na Balkanu in na območju Alpe-Jadran, prepoved kemičnega orožja ter za dosledno uresničitev vseh vidikov helsinške listine, kot tudi za to, da postane KVSE oblika stalnega dialoga zaupanja držav za razreševanje odprtih vprašanj.

Ob 11. srečanju je ZZB NOV Slovenije tudi pripravila (izdala) brošuro o poteku, udeležbi, vsebini in sklepih dosedanjih desetih srečanj z naslovom Enotni v boju, enotni v miru.

A. J.

Borčevske mednarodne naloge

Kakor velja za vse družbenopolitične organizacije pri nas, je tudi dejavnost ZZB NOV Slovenije sestavni del naše splošne politične angažiranosti v republiki in Jugoslaviji in je torej sestavni del naše neuvrščene zunanje politične usmeritve. Konkretnosti aktivnosti ZZB NOV Slovenije so usklajene in opredeljene z republiškim dogovorom o mednarodni dejavnosti in obiskih ter s politično osnovo mednarodnega delovanja Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Tako so dejavnosti ZZB NOV Slovenije v tem letu v prvi vrsti usmerjene k sodelovanju z nacionalnimi in drugimi borčevskimi organizacijami v sosednjih državah, deloma neposredno, deloma pa prek Zveznega odbora ZZB NOV. Tukaj ostaja vsako leto na dnevnih redih točka o skupnih prizadevanjih za mir v svetu, za razorožitev ter krepitev medsebojnega spoštovanja in, kar je za

naš prostor značilno za krepitev in priznanje pravic narodnim manjšinam, za enakopravnost in prijateljstvo med narodi in narodnostmi, za sožitje, zblíževanje v vseh pogledih – v duhu demokratičnih odnosov ter še posebej za boj proti oživljanju nacifašizma, proti agresijam vseh vrst, proti terorizmu, za novo mednarodno gospodarsko ureditev, za podporo narodnoosvobodilnim gibanjem v svetu in nenazadnje tudi za krepitev borčevske solidarnosti, ohranjanje izročil NOB in socialistične revolucije.

Po teh načelih in v duhu teh stalnih nalog bo komisija za mednarodno sodelovanje in zamejstvo pri Predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije tudi letošnje naloge usmerjala k približevanju zgoraj naštetih širših ciljev. Tu posebej velja poudariti kontinuirano sodelovanje z VZPI ANPI Furlanije-Juljske krajine ter sodelovanje z Zvezo

koroških partizanov iz Celovca in z drugimi odporiški – protifašističnimi organizacijami v zamejstvu.

Sodelovanje z ANPI bo segalo letos: na področje zdravstvenih vprašanj borcev, na področje skupnega nastopanja na manifestacijah – zoper neofašistične pojave, na področje uresničevanja osimskih sporazumov in pravic slovenske narodnostne manjšine v Italiji. Sem sodi tudi skupno delo na področju zgodovinopisja NOB in odporništva, kjer v preteklih letih kljub prizadevanju niso bili doseženi pogoji za bistven napredek. Letos pa bo že mogoče spremljati delo strokovnjakov pri Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja iz Ljubljane, ki se lotevajo projekta Boj za zahodno mejo.

Poročilo pravi, da tudi letos komisija ne bo odnehala s prizadevanji, da bi lahko odlikovala še nekatere zasluzne italijanske državljane,

borce NOV in aktiviste OF med drugo svetovno vojno, z našimi odlikovanji in priznanji. Sem sodi tudi pomoč komisije tistim skupnostim borcev in aktivistov OF, ki se lotevajo pisanja monografij in drugih publikacij o delovanju enot in služb NOV in POS v času NOB na obmejnih območjih. S tem bo, tako upajo, dosežen še en zelo pomemben namen – da bodo namreč ovržene nekatere ponarejene zgodovinske »resnice« na italijanski strani – tudi z dokumenti.

V tem programu dela lahko zasledimo še pomoč tržaškemu PPZ (še zlasti letos, ko praznuje ta partizanski pevski zbor svojo petnajstletnico delovanja).

Ena bližnjih konkretnih nalog, povezanih s sodelovanjem z avstrijsko stranjo, je povabilo Prvega avstrijskega bataljona NOV in POS na obisk v Slovenijo. Komisija bo skupaj s koroškimi partizani tudi pripomogla, da bo

zbrano gradivo o drugih avstrijskih bataljonih v NOV in POS našlo pot do javnosti.

Nekatere druge konkretne naloge se vežejo na sodelovanje z drugimi borčevskimi organizacijami in organizacijami žrtev fašizma v Celovcu, posebno pa na sodelovanje z Osrednjim odborom koroških partizanov v Celovcu – za enoten nastop in odgovarjanje na provokacije Heimatdiensta ter bližnjih krogov, ki blatijo NOB in njene pridobitve, še najbolj pa škodujejo razvoju in delu slovenske narodnostne manjšine na avstrijskem Koroškem. Tudi sodelovanje s Koroškim partizanskim pevskim zborom ostaja ena od nalog, saj kaže ta zbor v svobojnem delu in predstavljanju občinstvu iz leta v leto lepe uspehe.

Navezovanje stikov in sodelovanja z madžarsko borčevsko organizacijo kaže, vsaj po predvidevanjih, podobno prejšnjih let: zaradi centralistično urejenega delovanja borčevske organizacije na Madžarskem namreč ni mogoče organizirati in do-

seči tako živahnega sodelovanja kot ob ostalih dveh mejah. ZZB NOV, oziroma njena komisija za zamejstvo pa vendar meni, da bi, kljub pred leti zavrnjenemu vabilu, kazalo Madžare ponovno povabiti k sodelovanju borčevskih organizacij v okviru dežele Alpe-Jadran.

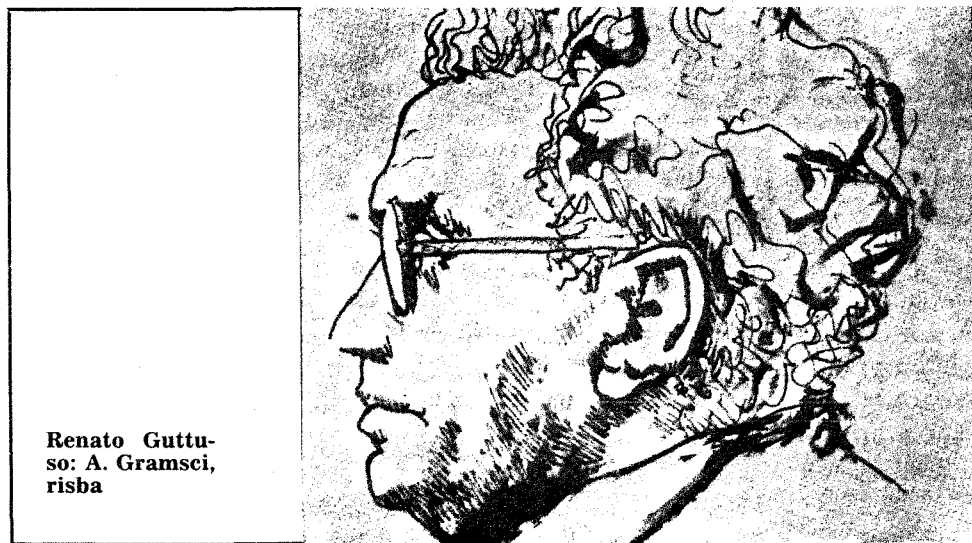
Zaradi omejenih finančnih možnosti se bo odvijalo neposredno sodelovanje z borčevskimi organizacijami drugih držav (zlasti tistih, katerih nekateri državljani so se borili v naši NOV) predvsem ob obiskih njihovih predstavnikov pri nas, še posebne vezi in sodelovanje na tem področju pa povezujejo posamezne občinske odbore ZZB NOV. Vse to je seveda povezano in na način delegatskega delovanja prepleteno z dejavnostjo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, oziroma njegove komisije za mednarodno sodelovanje, kjer potekajo dejavnosti širšega mednarodnega borčevskega sodelovanja.

B. Ž.

Antonio Gramsci

Mineva petdeset let od revolucionarjeve smrti

Te dni mineva petdeset let od smrti znanega evropskega revolucionarja in antifašista Antonia Gramscija, katerega človeški lik in politični pogledi ostajajo še danes zgled tudi za boj zoper nove pojave fašizma in nacizma v Evropi.

Renato Guttuso: A. Gramsci, risba

Iz zvezne borčevske dejavnosti

Kolak sprejel novega poljskega ambasadorja v SFRJ

Predsednik predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je prejšnji teden sprejel na pogovor novoimenovanega ambasadorja Poljske v SFRJ Czesława Piotrowskega, s katerim sta proučila sodelovanje ZZB NOVJ z Zvezo borcev za svobodo in demokracijo Poljske (ZBOWID).

»Nazadnje sem ob vse«

Prenekatero pismo bralcev, ki jih objavljajo različni naši časopisi, je ogledalo preprostih besed, ki razkrivajo mnoge krute življenjske resnice. V njih najdemo usode preprostih ljudi, včasih bolj otipljivo in naravnost kot v učenih razpravah.

Ob enem takšnih pisem sem se ustavil te dni, prav zaradi njegove preproste vsebine, ki pa izraža trpko življenjsko usodo in krivice, ki, tako avtor pisma, so mu bile prizadejane. V zadnji januarski številki Kmečkega glasa sem prebral besede Ivana Semeniča iz Podgore 38, s Podnanosa. Ne vem sicer, kaj bo omenjeno uredništvo v zvezi s pismom ukrenilo, prepričan pa sem, da je vsebina takšna, da kliče po tem, da o njej zve več še kdo drug poleg bralcev Kmečkega glasu.

Takole pravi Ivan Semenič, ko odpoveduje naročnino na KG, ki je postala zanj prehudo finančno breme: »Saj razumem vašo podražitev, res je vse drago...« Nato pa preide na svojo težko bolečino: »...Ne morem namreč preboleti, kar se je zgodilo v komasaciji z našim zemljiščem... Pred komasacijo smo imeli največ njivskih površin tako, da smo lahko kolobarili z deteljo, pšenico in koruzo. Zdaj imamo za žito le še pet tisoč kvadratnih metrov, za krompir tri tisoč, druge naše njive imajo drugi, nam pa so prisodili dva hektara najslabšega travnika v tem katastru. Na tem mestu ni bilo treba niti drenaže, ker je zemlja suha in pusta, v kar se lahko vsakdo prepriča...«

In to še ni vse, kar tišči kmeta – pisca pisma. Še druge krivice ga bolijo: »...Imeli smo za pol hektara pšenice. Ko smo jo prodali – vse prek kooperacije – je vrgla sedem starih milijonov. Za eno-

letne obresti pri melioraciji pa so nam odtrgali kar vseh sedem milijonov, čeprav nam niso prav nič meliorirali. Pri tožbe smo pošiljali vse naokrog. Drugim so popravili, nam je ostalo, kar so prvič odredili.«

Kmet išče razloge za takšno ravnanje in se sprašuje: »Če bi doslej kdaj nasprotno napredku, se ne bi čudil takšnemu ravnanju. Pa sem bil vedno med prvimi. Vsakozi sem bil v odborih. V partizanih sem bil od 1941. leta. V začetku sem delal za partizane, nato sem bil izdan in zaprt, potem sem se priključil Prvi prekomorski brigadi in se boril pri Beogradu, Drvarju, v Črni gori, Dalmaciji, vse do Trsta. In vse to peš.«

In konec pisma? Kmet resignirano pripominja: »Poglejte zdaj – kaj sem zaslužil za vse svoje trpljenje – da sem nazadnje ob vse.«

Razen sosedov doslej ni nihče vedel za usodo kmeta izpod Nanosa. Zdaj je svojo bolečino javno razkril.

Kaj lahko rečemo ob takšnem branju? Da je nehumano graditi napredek na škodo posameznika! Drži, da je komasacija pozitivno početje. Vendar tisti, ki jo načrtujejo in izvajajo, morajo poskrbeti, da ne bo pri tem nihče oškodovan. Četudi Ivan Semenič ne bi počel med vojno tistega, kar je, bi morali pretehtati, kako z njegovo zemljo – da ne bi bil ob edini vir preživljanja. To vendar ne more biti nagrada za njegov prispevek in boj za napredek!

Zato menim, bi bila zdaj naloga in dolžnost tistih, ki imajo v tej družbi besedo in tudi naloga zveze borcev, da podatke o Ivanu Semeniču in njegovi zemlji preverijo in, če je bila storjena krivica, storijo vse, da bo popravljena.

Drago Košmrlj

Tudi predsedstvo RK SZDL je obravnavalo usmerjanje mladih v vojaške poklice

Položaj je že kritičen

Razprava na predsedstvu republiške konference SZDL o upadanju zanimanja mladih za vojaške in obrambne poklice je imela predvsem eno skupno ugotovitev: stanje se ne izboljšuje kljub številnim ukrepom in večletnim prizadevanjem. Akcij je bilo veliko, zelo se je angažirala tudi armada – zlasti z ustanovitvijo splošne srednje vojaške šole Franc Rozman-Stane, ki je edina vojaška šola v naši reubliki in nadvse pomembna kadrovska ustanova za nadaljnji študij na vojaških akademijah. Toda kljub vsemu je v oboroženih silah vse manj slovenskih starešin, zdaj jih primanjkuje še kar nekaj tisoč. Vzrokov za to je precej. Janko Kušar, republiški sekretar za ljudsko obrambo, je med drugim menil, da je to pravzaprav nekakšen odsev odnosa do splošne ljudske obrambe v celoti. Na primer: v naši republici še zdaj ni končnih ocen o potrebah po kadrih, ki končajo študij na katedri za SLO in družbeno samozaščito pri FSPN. Tako prihaja do absurdne si-

tuacije, da diplomirani obrambnoslovci ostajajo brez službe in se morajo zaposlovati drugje, na delovnih mestih, kjer bi morali delati ti mladi ljudje (v združenem delu, TO, upravnih organih za ljudsko obrambo in šolstvu) pa je 85 odstotkov zaposlenih brez ustrezne izobrazbe... Ali drugače: odnos slovenske družbe do mladih slovenskih oficirjev končanem študiju na akademijah zaposlijo v drugih republikah in pokrajinah, je, kot je menil Martin Košar, skrajno malomaren in neodpustljiv. Ko gredo ti fantje v službo, se zanje iz Slovenije nihče več ne zmeni...

Branko Jerkič, predsednik republiške konference ZRVS, je dejal, da bo treba v akciji za pridobivanje mladih za vojaške poklice več enotnosti. SZDL ne bo mogla sama opraviti vsega. Če se mladinska organizacija tu ne bo bolj angažirala, kdo naj se potem, se je vprašal Branko Jerkič. Kdo ima večji vpliv na mlade, borčevska ali mladinska organizacija? Naj zdaj borci prepričujejo

in navdušujejo mlade za te poklice, se je še vprašal Branko Jerkič, ki je nato z nekaj številkami predstavil tudi delež zveze rezervnih vojaških starešin pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice. Rezervni starešine namreč vodijo blizu 650 obrambnih krožkov na šolah, na obrambnih dnevih pa je lani sodelovalo kar 185.000 mladih. Poslanstvo rezervnih vojaških starešin je torej nadvse pomembno.

Bogo Gorjan, predsednik slovenske borčevske organizacije, je v razpravi dejal, da smo zato, ker že več kot 40 let živimo v miru, bržkone zanemarili dejstvo, da je vojska dejansko izredno pomemben dejavnik ohranjanja slovenske državnosti v okviru Jugoslavije. Tudi zato moramo biti Slovenci v armadi bolj zastopani, kot pa kažejo zdajšnje številke. Ob tem je dodal, da mlade zanima predvsem tisto, kar je tehnološko napredno in razvito, armada pa bržkone premalo poudarja svoj napredek v modernizaciji. Morda je tudi zaradi tega zanimanje

mladih za delo v armadi manjše, kot bi želeli.

Sklepna ugotovitev na seji predsedstva RK SZDL je bila, da je položaj torej izredno žgoč, če ne celo kritičen, zato postaja tudi pomembno politično vprašanje. Problema se bo treba lotiti dolgoročno in celovito, s sodelovanjem vseh frontnih delov SZDL in seveda armade, ki seveda lahko veliko stori, zlasti pri izboljševanju materialnega položaja zaposlenih v armadi, ki je zdaj zelo neugoden in neprivlačen. Seznanjanje mladih z delom v armadi in v drugih obrambnih poklicih mora biti bolj sistematično in seveda realno, kajti vsako lepšanje podobe poklica bi samo škodovalo. S tem problemom naj bi seznanili tudi predsedstvo SRS in republiški izvršni svet, predlagali pa so, naj bi o tem spregovorili tudi na predsedstvu zvezne konference SZDL, saj se zanimanje mladih za vojaške poklice zmanjšuje tudi v drugih delih države, zlasti na Hrvaškem in na Kosovu.

Branko Soban

Začeli s pripravami na srečanje

Medobčinska sveta SZDL in ZRVS notranjskih občin sta imenovala organizacijski odbor za pripravo enajstega medregijskega srečanja ZRVS in starešin JLA. Srečanje bo v soboto, 13. junija 1987 v Postojni. Odbor, v katerem je sedemnajst članov, je sestavljen tako, da zagotavlja uspešno organizacijo in potek srečanja.

Organizacijski odbor se je že dogovoril, da bo srečanje sestavljeno iz dveh delov. Prvi del bo namenjen medsebojni izmenjavi izkušenj o delu organizacij ZRVS in mestu ter vlogi te organizacije v naši družbi. V okviru tega bodo podpisali tudi dogovor o sodelovanju organizacij ZRVS severnoprimske, obalnokraške in notranjske regije, mestne konference ZRVS Ljubljana in ZRVS

skupnosti občin Reka. Drugi del pa obsega športna tekmovanja. Tako se bodo rezervni vojaški starešine pomerili v streljanju z vojaško pištolo in polavtomatsko puško, svoje znanje pa bodo morali pokazati tudi na taktično-orientacijskem pohodu. V ta del srečanja pa sodita tudi tekmovanja v šahu in balinanju.

Na svoji prvi seji je odbor imenoval tudi pet komisij in častno razsodišče, ki naj bi skrbeli za nemoten potek srečanja. Do konca tega meseca bo organizacijski odbor, ob pomoči predsednikov komisij, izdelal pravila za športna tekmovanja. Marca pa bodo izdelali že tudi prvi bilten srečanja in ga dostavili sodelujočim regijam.

Adam Dekanj

O delu ZRVS v krajevnih skupnostih

Šibka udeležba ne zagotavlja uspeha

Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije in njene organizacije v občinah, organizacijah združenega dela, zlasti pa v krajevnih skupnostih, se že vrsto let ubadajo s problemom udeležbe rezervnih vojaških starešin na konferencah in predavanjih. Kje so vzroki za takšno stanje, so zaenkrat le ugibanja, jasno pa je, da tako naprej ne gre več in da bo treba marsikaj spremeniti, da bi povečali udeležbo na usposabljanjih.

Zmanjšana udeležba se občutno kaže v krajevnih skupnostih. Da je temu tako, smo se prepričali na programsko-volilni konferenci v eni ljubljanskih krajevnih skupnosti. Krajevna konferenca ZRVS Bratov Babnik šteje 155 članov. Vsem upravičencem so pravočasno vročili vabila za programsko-volilno konferenco, in če odšteto 7 opravičeno odsotnih, se je le-te udeležilo vsega 28 rezervnih vojaških starešin! Sama številka prisotnih je dovolj zgovorna. Dosedanje predsedstvu je poteklo že drugo mandatno obdobje in se je kljub prizadevanjem znašlo v škripcih pri kadrovanju novih članov. Hoče-nočeš, so morali kršiti pravila, da so lahko izvolili novo predsedstvo, za predsednika KK ZRVS Bratov Babnik pa so izvolili Senada Deliča.

Bolj kot poročila o delu KK RVS v minulem obdobju, so bile zanimive razprave udeležencev o vzrokih neudeležbe na predavanjih in

taktično-orientacijski pohod. Predavanja so po mnenju nekaterih razpravljalcev dostikrat nezanimiva in dolgočasna, izkušnje iz prejšnjih let pa kažejo, da so bili predavatelji dostikrat premalo pripravljeni. Tudi teme predavanj so bile nemalokrat zapoznele, saj so sredstva javnega obveščanja redno prehitela predavatelje, tako da le-ti niso imeli kaj novega za povedati.

Kako naprej? Nekateri podpirajo predlog, da bi s strožimi zakonskimi sankcijami spodbudili rezervne vojaške starešine pri izpolnjevanju njihovih obveznosti in disciplini, večina razpravljalcev paje mnenja, da je problem udeležbe treba reševati s spodbujanjem lastne morale, zavesti in odgovornosti do organizacije, katere član je.

Pri usposabljanju rezervnih vojaških starešin se obetajo novosti, ki bodo vsekar zanimivejše in pestrejšje, kar bo gotovo učinkovalo pri udeležbi: »Krajevna skupnost na začasno zasedenem ozemlju« (vaje), predavanja o sodobnem orožju drugih držav in filmi na to temo, terorizem in podtalna dejavnost v sodobnem svetu. To je le del novosti, o katerih bomo prav gotovo še poročali. Primer KK RVS Bratov Babnik ni osamljen, je pa zadosten razlog za opomin, da bo morala tudi ZRVS iti v korak s časom!

Jože Čurin

Številne naloge za kranjske rezervne starešine

Člani predsedstva občinske konference zveze rezervnih vojaških starešin iz Kranja so se pred kratkim sešli na svoji 4. seji in sprejeli program izobraževanja za 1986/87, oblikovali predlog kandidatov za plakete, značke in priznanja.

Predsednik konference Miloš Bregar je ob predstavitvi programa usposabljanja poudaril, da je program izdelan na podlagi vloge in nalog, ki jih ima ZRVS v naši družbi in sistemu SLO in DS, sklepov s posvetovanja na ideološko – političnem in splošnem vojaškem usposabljanju RVS ter na podlagi dosedanje prakse in izkušenj pri usposabljanju RVS v SR Sloveniji. V program so dane priporočbe, predlogi in stališča krajevnih konferenc.

Idejnopolično izobraževanje je zasnovano na programu ZKJ in osnovah

marksizma. Usmerjeno je v razvijanje enotnih idejnopoličnih nazorov za razvoj in krepitev socialistične samoupravne družbe, zasnove in doktrine SLO in DS, jugoslovanskega socialističnega samoupravnega patriotizma, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter socialistične morale.

Splošno vojaško usposabljanje je proces pridobivanja in razvijanja znanja, veščin in navad, ki jih mora imeti vsak RVS, je zapisano v programu dela. V nadaljevanju tega poglavja pa so opredeljene konkretne naloge pri poglobljanju znanja o temeljnih protislovjih sodobnega sveta, žariščih vojnih nevarnosti, značaju morebitnih vojn in njihovih oblik ter mestu in vlogi vseh obrambnih subjektov SLO in DS.

Vojaško strokovno usposabljanje zajema urejanje prek praktičnih oblik usposabljanja za posamezne funkcionalne dolžnosti orga-

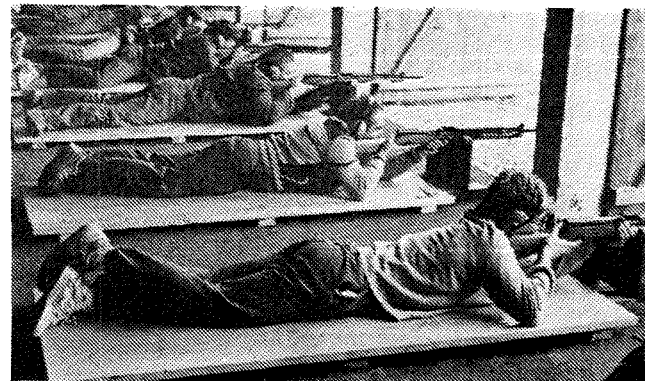
nov v poveljstvih in štabih OS v procesu odločanja, vodenja in poveljevanja enotam, pripravi in usposabljanju za izvajanje mobilizacije.

V program obrambnozaščitnega usposabljanja pa je potrebno vgraditi vsebine, ki bodo prispevale, da se RVS usposobijo za sodelovanje pri izdelavi ocene politično – varnostnih razmer ter za načrtovanje in izvajanje ustre-

nih ukrepov in aktivnosti družbene samozaščite v DPS, krajevnih skupnostih in združenem delu.

Programi krajevnih konferenc naj ne bi bili preobsežni, temveč kratki, realni in uresničljivi v slehernem okolju, so menili na predsedstvu občinske konference ZRVS Kranj.

Marko Čavlovič

Kranjski rezervni vojaški starešine med streljanjem s polavtomatsko puško na strelišču v Stružnem. (Foto: F. Perdan)

puško pa so bili najuspešnejši strelci iz KK ZRVS Ribno, Bohinjska Bistrica in Gorje. Za najboljšje uvrstitve v odbojškarskem tekmovanju ob dnevu JLA so pokale prejele ekipe KK ZRVS Kropa, Lesce in Gorje.

Za najboljšje spise ob lanskem dnevu JLA pa so knjižne nagrade dobili Sabina Berlec, Tadej Meglič, Jože Mlinarič, Marko Mar-

tinjak in Karmen Ambrožič.

Lani je v občini Radovljica napredovalo v višji čin triinsedemdeset nižjih in šestindvajset višjih starešin, članov ZRVS, hkrati pa so na srečanju izrekli pohvalo dvanajstim svojim članom, ki so bili stari šestdeset let in jim je s tem iztekla tudi dolžnost v ZRVS.

JR

Tovariška zahvala za delo

Na vsakoletnem tovariškem srečanju rezervnih in aktivnih vojaških starešin, ki je bilo v začetku meseca februarja v organizaciji OK ZRVS Radovljica, v Centru za obrambno usposabljanje v Poljčah, so najprej spregovorili o uspehih in težavah, s katerimi so se srečevali v krajevnih in občinski organizaciji Zveze rezervnih vojaških starešin v lanskem letu. Nato so podelili priznanja, pohvale ter nagrade in prebrali ukaže o napredovanju.

Sekretar OK ZRVS Janez Varl je uvodoma prebral pohvale desetih vojakov in strešin, ki so se lani najbolj izkazali na vajah in pohodih partizanske enote. Pohvale šestim starešinam in vojakom iz teritorialne obrambe je podelil poveljnik TO občine Radovljica.

Za uspešno delo v krajevnih konferencah ZRVS so občinska priznanja prejeli Marko Bizjak iz Radovljice, Janez Arh in Stane Oblak iz Bohinjske Bistrice ter Jakob Robič iz Gorij pri Bledu.

Pisna priznanja so prejeli tudi rezervni vojaški starešine, ki so se najbolj izkazali na strelških tekmovanjih. Najuspešnejši v streljanju s pištolo so bili lani: Boris Kozinc, Janez Hanzl, Janez Kozelj, Jože Poljanec in Rado Zupan. S puško pa so bili najboljši Jože Dežman, Stane Biček, Gabrijel Pesjak, Drago Rozman in Branko Hribar. Moštveno pa so bili v streljanju s pištolo najuspešnejši člani KO ZRVS Bohinjska Bistrica, pred Lancovim in drugim moštvom Radovljice. V streljanju s

Generacija, o kateri se bo še slišalo

Karate klub iz Ilirske Bistrice že od svoje ustanovitve namenja posebno skrb mlajšim kategorijam. Iz množične udeležbe so trenerji in uprava kluba lahko izločili najboljše. Tako je bilo tudi pred časom, ko so iz pionirskih vrst izločili trideset fantov in deklet, za katere skrbita trenerja Nevenka Cvijanović in Stojan Šestan. Generacija mladih karateistov je do zdaj na različnih tekmovanjih osvojila vrsto priznanj. Trenerja tudi zagotavljata, da se bo o njih še slišalo, saj so zelo nadarjeni za ta šport, ne manjka pa jim tudi volje do dela, kar je še posebna odlika teh fantov in deklet. Za svoje dosedanje rezultate so mladi karateisti prejeli tudi javno priznanje zveze za telesno kulturo.

P. Nikolič

Maistrovi borci v Gorenjskem odredu

Februarja letos mineva 44 let, kar so se vodu Poljanske čete Gorenjskega odreda v Žirovskem vrhu prostovoljno pridružili trije Maistrovi borci, in sicer:

Franc Primožič-Niko, rojen 18. aprila 1900 v Novi vasi 29 pri Žireh, tam tudi nazadnje stanujoč, računovodja in knjigovodja čevlarske zadruge v Žireh, ki je padel kot operativni oficir štaba Triglavске divizije 18. novembra 1943 v zasedlu Robidniško brdo, Novaki nad Cerknim;

Lojze Gostiša-Pilot, rojen 15. junija 1898 v Žireh, nazadnje stanujoč v Stari vasi 18 pri Žireh, posestnik in gostilničar, umrl 2. avgusta 1956 in

Ignac Naglič-Pero, rojen 10. julija 1898 v Žireh, nazadnje stanujoč v Stari vasi

89, posestnik in čevlarski mojster, član čevlarske čišmarske zadruge v Žireh, umrl 10. avgusta 1963.

Ob prihodu imenovanih v četo je zavladovalo med borci veliko navdušenje in veselje, da so se četi priključili starejši preizkušeni mošje. Tedaj so bili v četi večinoma le novinci in le redki so bili starejši kot dvaindvajset let. Ko so prišli v četo, so povedali, da so jim Nemci poslali pozivnice, naj se kot rezervisti javijo v žandarskih postojankah. Kot aktivni podporniki in pristaši Osvobodilne fronte so odšli v partizane, ker jim čast Maistrovih borcev ni dovoljevala, da bi se udinjali okupatorju. S to svojo odločitvijo so prepušili svoje družine in premoženje terorju okupatorja, ki je takrat neusmiljeno

izseljeval in ropal premoženje pripadnikov narodnoosvobodilnega gibanja. Iz tistega časa mi je posebno ostalo v spominu pripovedovanje Lojzeta Gostiše, kako sta se z mojim očetom Tomažem (tudi aktivistom NOG) borila leta 1918 kot Maistrova borca v Malgajevi četi na Koroškem.

Imenovani so se kot partizani med vojno s svojim delom izredno uveljavili. Franc Primožič-Niko je od pomladi 1943 delal v administraciji pokrajinske ciklostilne tehnike komiteja KPS za Gorenjsko. Tehnika je imela tedaj sedež v zemljanki v gozdu hudourniške grape nad Žabjo vasjo v Poljanski dolini. V tej tehniki je Primožič marljivo pisal matrice za ciklostilni stroj, na katerem so v tistem času izdali prvi in drugi del knjige zgodovine VKP/b (Zgodovina Vsevezne komunistične partije boljševikov) v petstotih izvodih.

Ko je v mesecu oktobru 1943 Triglavska divizija

Franc Primožič-Niko, fotografiran pred vojno

Lojze Gostiša-Pilot, fotografiran pred vojno

Ignac Naglič-Pero, fotografiran pred vojno

pregnala Nemce iz zgornjega dela Poljanske doline in končno 23. oktobra 1943 tudi iz Žirov, se je Primožič vrnil v Žiri. Kot rezervni poročnik je bil vključen v štab Triglavске divizije, kjer je vodil administracijo. V novembrski nemški ofenzivi leta 1943 se je s štabom umikal proti Blegošu. Med umikom so jih Nemci obstreljevali z metanci min in ena od njih je

težko ranila Primožiča v nogo. Ranjenega so Nemci zajeli in ustrelili v Robidniškem brdu.

Lojze Gostiša-Pilot je okrobra 1943 prevzel kuhinjo v pokrajinskem komiteju za Gorenjsko. Za delo in varnost kuhinje je skrbel vse do osvoboditve.

Ignac Naglič-Pero pa je vse do konca vojne deloval kot čevlarski mojster v brigadnih enotah Devetega

korpusa na Primorskem.

V tem sestavku sem napisal le del njihovega delovanja v narodnoosvobodilni vojni. Bili so ugledni mošje Žirov, nekdanji aktivni člani Sokola, Maistrovi borci in pogumni partizani, od katerih je Primožič v tem boju za domovino žrtvoval tudi svoje življenje. Sestavek sem napisal po dokumentih v arhivih.

Janko Mrovlje

Partizanski borci, ki so v letu 1943 delali v ciklostilni tehniki pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko. Z leve: Božo Fegic-Čika, Franc Primožič-Niko, Edo Bregar-Don in Egon Remec-Borut. Fotografirano septembra 1943 v neposredni bližini tehnike.

Mulovodci – sovražnikove tarče

Kdo so bili partizanski mulovodci, v redkih primerih tudi konjevodci? Mule smo dobili od prve in zadnje le od sovražnika, saj je v vsakem boju bilo najlažje priti do mule in njenege tovora. Spominjam se boja Gubčeve brigade na Hrvaškem, kjer smo se s hrvaškimi partizani postavili v bran kar dvema divizijama Italijanov. V tem boju je obležalo najmanj 50 mul, le malo je ostalo živih. Za vse te zaplenjene mule pa so bili potrebni partizani – mulovodci. Za le-te so

se proglasili tisti, ki so te živali potrebovali na domačijah, vendar vodilni navadno tega niso dovolili. Določili pa so največkrat tiste, ki so fizično bili najmanj sposobni za prve bojne vrste; s tem pa ne mislim oporekati njihovemu pogumu.

Spominjam se italijanske ofenzive leta 1942, ko se je naša 2. četa 1. bataljona ZDO umikala pred to ofenzivo pri Globodolu pod Frato. Tam smo morali pustiti mule, s kotlom in proviantom vred, priveza-

ne k drevesom. S tem smo se lahko neopazno izognili boju. Ena od treh kolon, ki je šla v strelcih, je naletela na ti dve muli, ki sta rigali tako, da je sovražnikova pozornost popustila in smo se lažje prebili mi. Takrat sem nehotno pogledal oba mulovodca, ki sta imela v očeh in na licih solze.

Nekoč smo bredli Krko. Ne vem, kaj bi bilo z mano, če me ne bi rešila mula. Voda je bila visoka, plavati pa nisem znal, zato sem kar prijel mulo za rep; en, dva, tri in sva bila na drugem

bregu, pomagal pa nama je mulovodec.

Menim, da so bili mulovodci, resda za enoto fizično delno sposobni, v resnici pogumni, ko so v roke vzeli vrvi svojih mul. Verjetno se vsak borec spominja, kako težko je bilo enoti, če ni bilo tovrstnih konj ali mul. Na pohodih smo morali sami nositi težka bremena (minometalce, težke mitraljeze, proviant, nerodne kotle). Zato še danes cenim njihovo vzdržljivost in pogum.

Srečko Grašič

Vinko Trinkaus

Pesem

(nadaljevanje)

»Neumnosti! Za mlada leta še razumem. Zdaj pa si star kozel, moral bi biti pametnejši. Pa se še zmerom ovešaš s trakovi in pločevino. Povrh vsega je to – nemško!« je zatulil Milče.

»Medaljo pač dobiš v vojski. Za korajžo. Nisem kriv, da sem služil v nemški vojski. Kaj češ – vojska je vojska. Vojak naj ne bo prdec, v katerikoli vojski že služi,« se je branil oče. »Korajžo cenim.«

Milče je posmehljivo, zgražajoče kimal očetu. Ko se je stari v slutnji, da bo Milče očitek še stopnjeval, zgrbil, ga je žena ostro ošinila s pogledom. Očitno si je že opomogla od presenečenja, pa je hotela spet poseči v pogovor. Milče si je v togoti slačil suknjič, nato še srajco. Zaobrnil je hrbet očetu, nato še materi.

»Take medalje dobiš, če poješ slovensko,« je togotno zaškrtil Milče. Prvič ga je stisnilo do solz. »Tako nagrajujejo Nemci!«

Mamo so polile solze. Še zmerom me ima za otroka, se je razkrilo Milčku. Najbrž še zmerom misli, da me lahko tepe samo ona, nihče drug. Spomnil se je, kako je ženski v koloniji izpulila šop las, ko ga je prav majhnega udarila. Sklofutala je tudi dva moška, ki sta ga našeškala, ker je pretepal njuna sinova.

»Milče, kaj te je popadlo, da si pel tudi vpričo policista?« je med hlipanjem vprašala mama. »Si ga nalašč izzival?«

»Mi smo peli. Ko je vstopil policist, nisem hotel prenehati. Ne smem peti? Kmalu ne bom smel govoriti po domače, v gozd je že tako bolje, da ne zahajaš. Ne smeš povedati, kaj te grize. Garaš za ničvreden denar, slabo hrano. Z obleko in čevlji te kar oni oskrbujejo. Sirotno. Z nekakšnim blagom, kot bi ga delali iz kopriv. Ni slanina, le prekleta margarina; pocast kruh, ki se lepi v ustih; milo praska, kot bi ga pacali iz ilovice. Za

posrane marke ne moreš ničesar kupiti. Po tvojem – hodi v jamo, garaj, stradaš in drži gobec. Zakaj si me pa naučila slovensko? Pesmi sem se naučil od tebe! Zdaj pa naj požrem jezik, če stopi v gostilno krofost Tirolec?«

Mama je tiho, presunjeno jokala. Stari je zbežan gledal Milčeta, potem si je začel togotno odpenjati medalje.

»Arniko imam namočeno v žganje. Naj ti premažem rane?« je vprašala mama.

Spomin na pekočo bolečino je Milčeka zmrazil. Vendar pred mamo in očetom ni bil pripravljen, da bi priznal slabost.

»Namaži, če misliš, da bo pomagalo,« je obotavljivo rekel.

Sprva je celo nekoliko hladilo, potem pa je strašno zapeklo. Milček ni kriknil, ampak je pihal, kot bi imel vroč krompir v ustih. Ko je mama premazala hrbet do pasu, je v zadregi zakašljala. Milče si je odpel hlače, nekoliko popustil spodnje hlačke, da je lahko mama premazal tudi hlebece.

»Kurbe nemške, kako pretepajo nedolžne ljudi,« je togotna zasikala mama. »Tudi oni morajo biti tepeni.«

»Zastokal pa nisi?« je zanimalo očeta.

»Ko so hoteli, da bi zapel neko tirolsko pesem, sem požrl jezik. Sam sem letel na klop. Bajte, sem si mislil. Pisnem pa ne, tudi če me boste odrli.«

»Še tega bi se manjkalo, da bi cvilil,« se je zgrozila mama.

Ni se ovedla, da se je prvič odkrito postavila na njegovo stran. Saj tam je bila zmerom, le priznati ni hotela. Policisti pa so jo prizadeli na bolečem mestu. Branila bi sina do zadnje kaplje krvi. In še pomembno mamino načelo so poteptali: »Kdor ti ne reže kruha, te ne sme udariti?« Policisti pa so zgrešili oboje.

Milče bi lahko mirno prisegal: Nemci bodo morali napraviti nekaj izjemnega, da jim bo mama odpustila. Ni bila take vrste. Raje je udarila.

Šele na postelji je Milče spoznaval, kako so ga pretepli. Tudi na bok ni upal leči. S široko razprtimi rokami in nogami je ležal na trebuhu in preklinjal policiste, kot je preklinjal v jami, kadar se je delo hudo

zataknilo. Ko se je proti jutru zbudil, ni mogel več zaspati.

Že dolga leta, od zadnje bolezni, ni bila mama z njim tako nežna. To jutro ni vedela, s čim bi mu postregla.

Milček je dolgo preudarjal, ali naj se obleče v delovno obleko in se ne kaže v rudniški kopalnici. Doslej je vse, kar se mu je zdelo neprijetno, skrival. V pretepih je skupil tudi nekaj prask in eno samo modrico. In šo to po pomoti, ker je pijani udaril njega, namesto drugega, ki ga je zgrešil. Zmerom ga je znak udarca huje bolel kot sam udarec.

Prasci, če že mlatite za takšno malenkost, zakaj ne bi tega tudi drugi videli, si je rekel Milček. Mama, ki je najbrž uganila njegove misli, ga je napeta opazovala. Ničesar ni rekla, ko si je Milče oblačil boljši suknjič.

Pred kopalnico so ga knapje sprejeli s posmehom in zbadljivkami. Vse so veljale petju, zaslisanju. Nekaj opazk je bilo tako duhovitih, da je še Milčeka posilil smeh. Moral je stiskati zobe, da ni zastokal, ko se je slačil. Nalašč je precej dolgo stal v kopalnici in se zaobračal. Slišal je šepetanje, mrmanje in tihe govornice.

Proti njemu je prihajal kopač Grebenc, blockführer in Scharführer pri vermanih. Očitajoče ga je prebadal z jezljivim pogledom.

»Zakaj se razkazuješ, prismođe. Bi rad še kam drugam?« mu je zagrozil Grebenc.

»Kaj svetuješ? Naj si oderem kožo ali ostanem doma? Če je tole dovolj za bolniško, kar povej. Rade volje bom doma. Ti kar povej,« se je sprenevedal Milče.

Nekaj bližnjih knapov, ki je slišalo njegov odgovor, se je zasmejalo.

»Dokler ne bo to izginilo, se preoblači doma,« je z rezkim glasom trdo ukazal Grebenc. »Drugače bom prijavil, da se norčuješ in izzivaš!«

Milček se ni zmenil za Grebenc. Počasi se je oblačil v delovno obleko. Vse slabše, se je grizel. Tako daleč smo prišli, da mi lahko že Grebenc ukazuje, a ga ne smem mahiniti, ker bo zaobrnil, da sem mahnil Nemca.

V čakalnici, ne pred rovom, ko so pokadi-

li zadnjo cigareto, ne spotoma do odkopa, Milček ni slišal pikre besede. Njegov pretepeni hrbet je v hipu streznil knape. Razumeli so, da gre za zelo resne stvari. Pri glavnem izogibašču ga je počakal Blaž. V zadregi je prestopal med tiri.

»Milček, ne zameri, če je bilo kaj narobe. Zame veš, veseljak sem in zajec. Ne morem zdržati tega kot ti. Ne zameri, Milček.«

Milček je neodločno skomignil z rameni. Res ni vedel, kaj bi rekel. Zameril je, hudo. Posebej Blažev pogled, ki je izdal, kdo je bil glavni pri petju. Ampak če je Blaž res tako prestrašen, kot odkrito prizna, saj ne more preko tega.

»Lepo ni bilo, to veš,« je le odkrito poočital Milček. »Drugič, če moreš, se le malo zberi. Seveda, če želiš, da bom še kdaj spregovoril s tabo prijazno besedo. S presranim človekom ne govorim rad.«

Ko sta se nad jaškom s kopačem Cenkom ohlajala in pripravljala, da odideta na odkop, je Milček pripovedoval, kako je bilo v gostilni, na policiji, v kleti. Grabila ga je razposajenost, pa je o vsem govoril, kot bi bila zabava. To je resnobra Cenka pogrelo.

»Govoriš, kot bi bil na veselici,« se je začudil.

»Moja mama pravi: slabo čimprej pozabi!«

»Ali ti lahko pozabiš? Tudi če te premleti jo kot kujavo živino,« se je še močneje začudil Cenko. Kolobaril je z očmi, se pačil, kot bi ga nalašč izzival, da bo povedal, kaj v resnici misli.

»Velikokrat se mi je že primerilo, da sem hotel pozabiti. Ni ratalo. Bojim se, da tudi tokrat ne bodrugate,« se je rahlo posmehnil Milček.

Cenko se je napel in čakal, da bo še kaj povedal. Milčku pa je bilo čevkanja dovolj. Danes bo težko nakladal. Zato se morata prej odpraviti na odkop.

Dobri dve uri nista spregovorila. Cenko, ki je bil na trenutke siten dedec, zamerljiv in piker, je hodil okrog njega, kot bi bil hudo bolan.

(se bo nadaljevalo)

Po poteh Istrskega odreda v Slovenski Istri

Iz Portoroža v Padno

V petek, 9. januarja 1987, smo se zbrali predstavniki Istrskega odreda iz koprške, izolske in piranske skupnosti na pobudo izolskega odbora te skupnosti na portoroški avtobusni postaji. Skupno se nas je udeležilo pohoda 26, razvrščenih v osem osebnih avtomobilov: V skladu z dogovorom in s prej pripravljenim programom smo pod vodstvom vodnika Marcela Medoša, dobrega poznavalca teh krajev krenili po sestavljenem itinerariju proti Sečovljam, od tam pa zavili skozi vas Dragonjo in se napotili proti Ravnu (prej Šempeter), da bi se poklonili spominu padlim borcem odreda ter po več kot 40 letih obiščemo naše dobre medvojne sodelavce, istrske aktiviste, ki so nas med NOB vedno sprejemali z odprtimi srci in nam v bojih radi pomagali, na pohodih pa nam postregli s čimerkoli in kakorkoli so le mogli.

Naša prva postaja v hribovitem delu Istre je bila v Ravnu, kjer smo se ganljivo poklonili padlim in ob spominskem obeležju pustili šopek svežih rožic. Z Ravna smo se napotili v Novo vas, kjer smo storili isto. To se je ponovilo tudi v Krkavčah, medtem ko smo v Padni pri osnovni šoli še živečega Božidarja Jakca zvedeli iz razlage udeleženca MZ, da je bil kovač Kuzmič eden izmed prvih sodelavcev NOB v Slovenski Istri in da je odredova patrolja 15. junija 1944 prekinila šolski pouk, ki se je dotlej odvijal po fašističnem programu. V vasi pa so se odredovi borci poleti 1944 dvakrat spopadli s fašisti in jih zavrtili.

Na križišču poti Puče–Padna–Nova vas smo se v mrzlem dopoldnevu ustavili in obudili spomin na enega izmed zadnjih bojev teh enot v notranjosti Slovenske Istre. Ta boj se je bil razvnel 18. aprila 1945 med Nemci, prispelimi iz Ravna, in borci 1. čete Istrskega odreda. V njem je žrtvoval življenje politdelegat Franc Prelec, doma z Barke v Brkinih. Potem smo se poklonili padlemu tovarišu na njegovem grobu na pučarskem pokopališču, kjer pa smo ga zaradi težko čitljivega napisa na lesenem znamenju komaj našli. Zato pa smo sklenili, da ukrenemo vse, kar je v naših močeh, da se Prelecov grob preuredi in opremi s primernejšim spominskim znamenjem.

Naš naslednji postanek, združen z okrepitevijo, je bil prirejen na željo izolskega predsednika skupnosti Mirka Kovačiča, glavnega organizatorja, na križišču cest Šmarje–Puče–Padna, kjer je pred leti živahno delovala odkupna postaja kmetijske zadruge, kovačija in mlin ter gostilna, sedaj pa so vse te dejavnosti, razen gostinske, ne le opuščene, pač pa njihovi objekti v žalostnem, malodane razpadajočem stanju. Je to splošni odraz družbene skrbi za kmetijstvo v jugoslovanskih družbenih odnosih ali koprška »posebnost«?

V Koštaboni, Šmarjah in Pomjanu

Koštabona je tu, etnografski spomenik Slovenske Istre. Moramo jo, obiskati. Bližala pa se je 12. ura in mrz se je stopnjeval. Zato smo se v Koštaboni le kratek

čas ustavili pri spomeniku, položili šopek rož, si ogledali čudovito spomeniško zaščitno vaško arhitekturno in se nato odpeljali v Šmarje, to največjo vas Slovenske Istre, kjer je Istrski odred izbojeval 19. junija 1944 proti fašistom in Nemcem eno izmed svojih največjih zmag, na kar opozarja – poleg spomenika kiparja J. Pohlena tudi spominska plošča na zadržnem domu.

Truške in Trsek – središče odredovega delovanja

Po obisku v Borštu in Laburu smo se odpeljali skozi Marezige, središče istrskega protifašističnega boja že 1921. leta, v Truške in se ustavili pri vaški šoli, ki je v žalostnem, razpadajočem stanju, čeprav je bila med NOB zbirališče istrskih novincev. Tu so bili sestanki, tečaji, prenočišča okrajne in okrožne konference, zlasti 1944. leta. Na tem območju je bilo tudi več spopadov z Nemci. Začnemo izmed teh, ki smo se ga kot udeleženci spomnili se je bil 11. aprila 1945, je pisec teh vrst kot udeleženec opisal tovarišem. Devetdesetletni aktivist Viktor Kozlovič pa se nam je pridružil in nam pokazal prizorišče boja. V njem je padlo in bilo ranjenih šest Nemcev. Izmed partizanskih borcev pa je izgubil življenje, zadet od nemškega ostrostrelca v čelo pogumni 17. letni mitraljezec Jožef Kljun-Branko, ki je pokopan v sosednji vasi Loparju.

Iz Truške je naša skupina krenila v Trsek, obiskala med obema zaselkoma vaško središče – vodovod, kjer smo se navzoči spomnili na boje 3. bataljona IO z Nemci iz 162. divizije 28. februarja 1944, kjer sta padla njegova

borca italijanske narodnosti Flavio Lazarini in Giovanni Perosa, medtem ko je bil Pietro Dellavale ranjen, ujet, pozneje pa (3. aprila 1944) na Opčinah ustreljen. Padli vaščani in odredovi borci še nimajo spominskega obeležja. Zato bo potrebno to čimprej urediti.

Iz Popeter v šolo Istrskega odreda v Slovensko Gračišče

S Trseka se je naša skupina napotila v Popetre, kjer smo nekateri obiskali partizansko mater, 82-letno Marijo Ražman, našo medvojno sodelavko, ki nas je radostno sprejela. Nato smo se napotili v Slovensko Gračišče, kjer

smo v osnovni šoli, imenovani po Istrskem odredu, doživeli prisrčen in nepozaben sprejem učiteljev in učencev, na čelu z ravnateljico šole in učiteljem Tomšičem, že uveljavljenim publicistom, na čigar predlog smo se vpisali v šolsko spominsko knjigo. Hkrati pa sprejeli vabilo učencev, da jih še obiščemo in organiziramo skupen pohod na Lačno, kjer so bila med NOB naša taborišča.

V Dolu pri Hrastovljah

Z Gračišča smo se napotili skozi Kubet, slikovita vrata v Istro, in Hrastovlje v partizansko vas Dol pri Hrastovljah, kjer je bil 30. novembra

1943 iz slovenskih in italijanskih borcev ustanovljen 3. bataljon IO, na kar spominja obeležje v sami vasi.

Po kratkem postanku in srečanju z nekaterimi vaškimi aktivisti smo se v mrzlem mraku poslovili, kajti dan se je pregibal v noč. Bili smo na koncu tokrat začrtane poti spominov in tovarištva; s tem je bil naš program ohranjanja in oživljanja bojnih tradicij iz NOB za ta pohod izčrpan. Zadovoljni in srečni smo si segli v roke in se vračajoč na svoje domove razšli z željo, da organiziramo tudi v Brkine in na Pivko podoben pohod, namenjen obujanju spominov in tovarištva.

Maks Zadnik

Črnogledi humorist:

Zdravniški nasvet

Leto 1944, jesen, Bela krajina. Kot komisar v zaščiti Glavnega štaba sem to leto sprejemal in spoznaval različne vojaške, civilne in zdravniške delegacije, ki so prihajale k nam kot v Meko. Tu smo jih imeli v zaščiti in jim nudili prijetno domovanje. Največkrat so ti obiskovalci bili višji oficirji, a skromni, saj so prihajali iz vrst operativnih enot. Tam se še ni razbohotila gospoda in birokratska elita, tako cvetoča pri nas. Verjetno je temu prispevala varnost zaledja, svoboda osebnega življenja in majhna odgovornost za spodrsiljaje, ki jih je z bližajočo svobodo bilo vse več. O teh grehih se je razpravljalo pač v ožjem krogu, jaz pa sem iz njih prirejal bogato gradivo bolj ali manj zavito v humor, ki se je zrcalilo na našem stencasu. To je bila edina možnost, da so se te in one pregrešnosti javno le obelodanile. Tako objavljanje mi je prineslo mnogo slave, še več pa glavobola, saj prizadeži niso mirovali, dokler mi vsaj za silo niso vrnil. Tudi doktorja Magajno sem si izposodil, ta pa je našel nekoga, ki se je dodobra privoščil mene in mojih najbližjih sodelavcev.

Te dni se je v Glavnem štabu Slovenije sestal zdravniških posvet. Še nikoli nismo videli toliko zdravniškega vodstva na kupu. Nekega dopoldneva mi je kurir sporočil, naj nemudoma pridem k doktorju Magajni. Slutil sem, da me kliče zaradi nekega poročila, ki je seveda služilo statistiki. Zato sem razmišljal, kako naj se izgovorim. To poročilo namreč sploh še nismo vzeli v roke, čeprav je rok nujne izpolnitve že zdavnaj pretekel.

Ko sem vstopil v njegovo sobo, ki je dišala po lizolu in zdravilih, sem opazil tudi nekaj oficirjev – zdravnikov, ki so me čakali. Nevrozno sem vse pozdravil in še bolj napeto razmišljal o vzroku tega nenavadnega poziva. Pa me je naš doktor Magajna seznanil z doktorjem Janezom, ki se piše Kanoni. Najvišji med njimi se je prerinil k meni. Segel mi je v roko in mi jo stisnil, kot bi bil bolj kovaške obrti in ne doktorske. Nasmeljal se je in mi gledal v oči, ko je stiskal prste. Te pa sem jaz že pripravil v mehko pozo in mi tako pač ni mogel preveč do živga. (Tega me je naučil Anglež Lojze saj tudi oni so imeli nekega oficirja, ki je užival v stiskanju rok, po katerem so mnogi bili cel teden skoraj invalidi.)

»Torej ti si tu komisar«, je dejal. »Komisar čete, bataljona, brigade?«

»Bataljona«, sem odgovoril.

»Bataljona! Krasno! In kdo te je postavil za komisarja?«

Kdo? Najbrž personala, sem pomislil sam pri sebi.

»Kako najbrž, mar ne veš točno, kdo te je postavil?« Gledal me je v oči kot vaški hipnotizer, ki je prepričan, da se osebnost človeka sesuje, če ga gledaš avtoritativno,

sprašujoče in naravnost v oči. Takšno gledanje res ni prijetno. A sem mu zagodel. Začel sem ga gledati enako, dokler se nisva obo nasmejala. »Kdo bi si mislil, da bom spoznal takšenga komisarja, pa še Ljubljancana povrh. Saj si Ljubljanska srajca, mar ne?« »Da, sem.« »Krasno... Koliko imaš fantov v svojem bataljonu?« Ne da bi razmišljal, sem odgovoril, da okoli sto.

»Kako, okoli? Mar je pri vas vse okoli?« Slutil sem, da se iz pogovora želi nekako pošaliti. Zato sem mu rekel, naj si natančneje podatke poskrbi v personalu.

»Torej je to vojna tajna«, je silil vame in še vedno nepremično buljil.

»Tajna ali ne, teh podatkov res ne poznam. Čemu so vam sploh potrebni?« Obrnil sem se k doktorju Magajni in ga s pogledom prosil za pomoč. Kmalu sem pokazal, da mi je dovolj tega spraševanja. Rad bi le vedel, zakaj so me poklicali. Pa je doktor Kanoni takoj zahteval, naj pride še kdo iz štaba bataljona, da bi se pogovoril še z njim. Magajna je dal takoj poklicati še namestnika komandanta.

Namestnik Sokol je malo zmeden prišel. Nemo je pogledal vame in pričakoval, da mu jaz razložim vzrok poziva. Kako naj mu povem, ko še sam ne vem, zakaj sem tu, sem si mislil. Tudi njega je Kanoni začel spraševati vse po vrsti in tudi njega je gledal prodorno v oči, spraševal pa ga je o zasebnih stvareh. Tudi njega je vprašal o številčnosti. Tu se je Sokol še posebej zmedel, saj se je število članov borcev bataljona zares gibalo. Pa je doktor znanstveno obrazložil, da se pri številkah navadno vsi motimo in da je to pač človeško. Tudi Sokol je število borcev zaokrožil in takoj dejal, da mora oditi.

Tedaj pa je doktor Magajna obema povedal, da bomo ko bo konec vojne, zagotovo njegovi gostje ves naš bataljon in to najmanj za mesec ali dva... Pa je Sokol le zagrabil za trnek. »Kaj, mar imate tako veliko stanovanje?«

»Seveda, saj delam v norišnici«, se je zakrohotal Kanoni in z njim vsi doktorji, ki so komaj čakali razplet.

Brez pozdrava je zapustil užaljeni in razjarjeni komandant Sokol zdravnike, ki so po njegovem bolj spadali v norišnico, kot na določen položaj. Komaj sem ga umiril in mu dopovedal, da pri tej stvari nisem imel jaz prstov vmes.

Kmalu po vojni sem ob neki priložnosti na Studencu obiskal doktorja Kanonija. Ta me je takoj spoznal, povprašal pa je, kje so drugi. Povedal sem, da so večinoma že demobilizirani, le nekaj jih je ostalo v vojski. Pa je naredil skrajno resen obraz in zmajeval z glavo.

»To ni dobro. Veš, veliko bolj miren bi bil, če bi bili tu. Zunaj, verjemi, utegnejo narediti več škode kot moji pacienti tu.« Nasmejala vsa se in danes ni malo takih, ki se jim res zdi, da so zunanji norci mnogo bolj nevarni kot tisti pod nadzorstvom. Če nič drugega, naše gospodarstvo to že leta dokazuje.

Oleg Križanovskij-Igor

Kaj je prav: partizanska bolnica ali bolnišnica?

Vprašanje Jožeta Oblaka, objavljeno v TV-15 Naš tovariš 15. januarja 1987

Strinjamo se, da smo med NOB govorili o partizanskih »bolnicah«. Tudi v zborniku »Gradivo o slovenski partizanski saniteti iz leta 1979 sem v uvodu z naslovom Partizanske bolnice to poudarila, posebno še po pogovoru z našim slavistom Tomincem, ki pa je tudi dodal, da sta oba izraza pravilna. Bolnišnica je knjižnega izvora in se uveljavlja. (Izraz bolnica je starejši in se po naglasu razlikuje od bolnica, izraza za bolno žensko osebo.)

Naslovi partizanskih bolic so pred konspirativno šifro imeli oznako SVPB (Slovenska vojaška partizanska bolnica) na pr.: SVPB »S«, SVPBV »R«, SVPB »Pavla« itd. Tako tudi SVPBP za centralno bolnico v Rogu, SHVPB za slovensko-hrvaško vojaško bolnico v Žumberku. Dokaz temu je obilen arhiv popisov bolezni, dopisov, pečatov ravno s takim poimenovanjem. »Vojaška« (ne-vojna, glej Splošni tehnični slovar II) pa zato, ker so bile tudi partizanske bolnice za civiliste, mi pa smo v konspirativne bolnice sprejemali le vojake – partizane. Potemtakem je tudi naslov Zdravstveni dom Slovenske vojaške partizanske bolnice »Pavla« pravičen; sklicujemo se še na pismeni posvet pred tem poimenovanjem z slavistom J. Modrom.

Dr. Pavla J. L.

Oris NOB v Mislinjski dolini

Med jugoslovanskimi narodi, ki jih je 6. aprila 1941 zadela huda nesreča fašistične agresije in okupacije, je bil tudi slovenski narod. Po kratkotrajni vojni aprila 1941 so Slovenijo zasedli in razkosali trije okupatorji (nemški, italijanski in madžarski), ki so takoj začeli izvajati hudo raznarodovalno politiko: izgon zavednega prebivalstva, slovenske inteligence, zažiganje slovenskih knjig, zapiranje slovenskih šol, streljanje talcev itd. Take ukrepe je nemški okupator začel izvajati tudi v Mislinjski dolini.

Klicu KP in OF slovenskega naroda za svobodo in novo družbo, brez vračanja na staro, se je takoj po okupaciji odzvalo tudi prebivalstvo Mislinjske doline. Okupaciji Mislinjske doline so nacisti temeljito pripravljali že pred napadom na Jugoslavijo. S sodelovanjem domačih kulturbundovcev je okupator takoj po vdoru odstranil jugoslovansko upravo, vzpostavil svojo in pričel ustanavljati raznarodovalno organizacijo Štajersko domovinsko zvezo. Skupaj s šefom civilne uprave je v Slovenj Gradec prispelo tudi osebje izpostave tajne državne policije, varnostna služba in vojaštvo 4. SS akcijskega oddelka. Dne 1. 7. 1941, ko je okupator ukinit okraje in so na slovenskem Štajerskem začela delovati okrožja, je bila Mislinjska dolina vključena v okupatorjevo deželno okrožje Maribor, v Slovenj Gradcu pa postavljena izpostava političnega komisarja podeželskega okrožja Maribor.

Že 16. 4. 1941 je okupator izvedel prve aretacije Slovencev iz Mislinjske doline in skupno z aretiranimi iz Šaleške doline pripravil prehodno taborišče, ki je bilo do 21. 4. 1941 v poslopju slovenjgraške železniške postaje, nato pa v župnišču v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, od koder so jih pripeljali v zbirno taborišče za slovenske izgnance v meljsko vojašnico v Mariboru, del v taborišče Rajhenburg (Brestanico) in od tam v Srbijo in na Hrvaško.

Z vzpostavitev svoje uprave, Štajerske domovinske zveze, vermanšafta, hitlerske mladine in nemškega solstva je okupator skušal vzpostaviti mrežo, ki bi naj zajela vse prebivalstvo, ga kontrolirala in poskušala ponemčiti.

Že prve dneve okupacije je pričelo v Mislinjski dolini delovati odporniško gibanje, katerega organizatorji so bili predvsem predvojni komunisti in skojevci pod vodstvom inž. Rada Iršiča-Gregla. Vzpostavljene so bile zveze s pokrajinskim komitejem KPS (PK KPS) za severno Slovenijo, s komunisti v Šaleški dolini ter z odporniškima skupinama iz Mežiške doline in Dravograda. Ena izmed pomembnejših partijskih javk na Štajerskem v letu 1941 je bila pri ČEBULARJEVIH na Mislinji in v planinski koči na kremžarjem vrhu.

Adolf Ankon

Obvestilo

3. marca bo minilo 45 let, kar je bil na zasneženi in mrzli Gornji Topli rebri na Kočevskem ustanovljen 1. dolenjski partizanski bataljon. Bataljon je imel tedaj dve četi, ki sta jih vodila Jože Prijatelj-Slobodan in Dušan Švara-Dule. V štabu bataljona pa so bile More Ivan-Zan kot komandant bataljona in Dušan Pirjevec kot politkomisar bataljona. Sem je sodil še Filip Tekavec-Gasper, kot bataljonski inštruktor in nekaj časa tudi v funkciji namestnika komandanta bataljona. Tretja četa je bila formirana na Rdečem kamnu. Na čelnih položajih sta bila France Pirkovič in Vid Kucljan. Po žužemberski akciji dne 26. marca so odšle vse tri čete na svoja že vnaprej načrtovana območja z nalogo, da mobilizirajo

nove borce, zbirajo orožje, strelivo, sanitetni material, organizirajo obveščevalno mrežo na terenu, združujejo z aktivisti v mnogih nalogah tega časa in seveda nenehno napadajo zlasti manjše italijanske postojanke in iz zased napadajo italijanske kolone in patrulje, kjerkoli se bodo te pojavljale. Posebna naloga čet je bila tedaj tudi preprečevanje organizacije bele garde in izvajati akcije v tej smeri.

Iz bataljona je bil 7. maja 1942. leta ustanovljen na Blatnem klancu 1. dolenjski odred. Bataljon je prispeval za Odred številni komandni kader.

Radi se spominjamo preživeli borci tega časa našega boja. Zato se bomo v čim večjem številu zbrali v soboto, dne 14. marca t. l. v Mirni peči na VII. srečanju skupnosti borcev 1. dolenjskega partizanskega bataljona in pro-

slavi krajevnega praznika Mirne peči. Obe slovesnosti bosta organizirani v okviru naše skupnosti in družbenopolitičnih organizacij tega kraja.

Zbor borcev skupnosti 1. dolenjskega partizanskega bataljona bo ob 9. uri v osnovni šoli Ivana Kovačiča-Efenke, našega borca in heroja, kjer bo tudi letna konferenca borcev bataljona.

Ob 10.45 bo polaganje venca bataljona pred spomenikom padlih žrtev tega območja in borcev bataljona, prav tako tudi v Glodolu.

Ob 11. uri bo na kulturnem domu slavnostna seja KS Mirna peč in za tem skupno kosilo.

Tovariši borci! Udeležite se v čim večjem številu našega skupnega slavlja 14. marca v Mirni peči!

Odbor skupnosti borcev bataljona

Ivan Jan

Decembrska vstaja na Gorenjskem

(Nadaljevanje iz prejšnje številke, kjer je tekla pripoved o ujetem cariniku Martinu, ki je partizane prosil, naj ga pustijo živeti, in so ga, kljub Gregorčičevemu nasprotovanju, tudi res sprejeli medse, čeprav...)

A žal se je pokazalo, kako prav je imel komandant Gregorčič. Med umikom iz Dražgoš je ta Martin, ki se je med streljanjem zakopal v kup krompirja, izkoristil zmedo – in izginil. Ni znano, kako je hodil, a kmalu se je znašel v Kranju. To pa je znano tudi iz zaslišanja aretiranega bataljonskega medicinskega Janeza Konška, ki je bil doma v znameniti gostilni na Trojanah. Konšek je v Dražgošah in potem na težavnem pohodu prek Jelovice na Pokljuke in nazaj, ko je zmrzovala tudi obleka, zlasti v noge tako ozebel, da je bil nujno potreben zdravljenja. S komandirjem dovoljenjem je šel v Kranj, od tam vzpostavil zvezo z domačimi in tako je bilo

dogovorjeno, da 4. februarja 1942 pride ponj v Kranj njegov brat z avtom. Brat se je res pripeljal, ko naj bi se vkrical v vozilo, ga je gestapo sredi Kranja aretirati. Nanj pa je pokazal prav ta Martin, ki se je pisal Michelin. Janeza Konška so nacisti ustrelili med talci čez dobra dva meseca, in sicer 19. aprila 1942. Toda – pred tem je moral prestajati strahotne muke. Ubit je bil, ko je komaj dobro dopolnil 22 let.

A ta Martin ni zagrešil le tega greha. Policiste in gestapovce je vodil tudi po raznih krajih in kmetijah, kjer se je Cankarjev bataljon drževal v tistem slabem mesecu (od 16. decembra 1941, do 12. januarja 1942), kolikor

časa je bil v njem. Zato je včasih prišlo do nenadnih aretacij partizanskih sodelavcev, ne da bi tedaj mogli ugotoviti, kdo jih je izdal. A bilo je tudi slišati, da je 8. februarja, ko sta bila ubita komandir Jaka Bernard in njegov soborec Tone Demšar, vodil policiste tudi v Stirpnik v Selško dolino, čeprav ju je izdal domač človek. A Martin je hodil tam s Cankarjevci, ki so iz Poljanske doline odhajali proti Dražgošam, in so ga policisti po vsej verjetnosti izbrali za vodnika. Kakšna ironija usode, če je to res! Kajti prav komandir Jaka Bernard, ki je običajno gradil predvsem na tisto, kar je v človeku dobrega, se je najbolj zavzemal za življene tega Martina! V vojnah ima humanizem čudne oblike in svojo logiko, zato sem se tudi malo dlje pomudil ob tem primeru.

Zato pa bom nadaljnje akcije CB v Poljanski dolini po 16. decembru samo na kratko omenil, dasiravno so bila to velika dejanja. Taka, da je tod premalo prostora zanje. Naj omenim še, kako so o

akciji Cankarjevega bataljona na Črni vrh zabeležili okupatorjevi poveljniki. Takole pravijo:

»16. 12. ob 21.30 je 30 obo-roženih banditov napadlo gostilno Košir na Črnem vrhu. S seboj so odveli 3 carinike.«

Poročilo komandanta orožniškega za Gorenjsko pa nekaj kasneje pravi v prvem delu enako kot pravkar navedeno, nato pa:

»... Ranili so dva carinika, tretjega pa odvedli s seboj (prva dva sta padla, tretji je bil Martin – op. I. J.). Poleg tega so opleniili Koširjevo trgovino.«

V naslednjih dneh je Cankarjev bataljon skupaj z novinci vse od 18. do 21. decembra deloval po dolini vse od Gabrke do Fužin. Vpadli so v Poljane, zaplenili tudi 10 orožniških uniform, požigali in uničevali mostove prek Sore, pridobivali orožje, obleke, odeje, hrano, obleke – in mobilizirali. Vsa Poljanska dolina se je znašla v uporniškem ognju.

Poseben podvig je bilo reševanje aretiranih iz škofo-loških zaporov, kar so izvedli

s sodelovanjem najpredanejših mladinskih aktivistov. Zablembo orožniških uniform v orožniški postaji v Poljanah, kar je izvršil Bičkov vód, je omogočila, da so trije drzni borci: France Štular, Jaka Božnar in Lojze Pečnik, ki jih je vodil, na izviren način vpadli v škofo-loške zapore. Vendar sta se iz nekaj čudnih razlogov rešila le Jože Kavčič in njegov mlajši brat France.

Kmalu za tem je bila s podpisom samega generala Rösenerja po vsej Gorenjski v obliki velikih plakatov razširjena TIRALICA, ki je za Alojzija Pečnika, rojenega leta 1900 v Ljubnem, za »živega ali mrtvega« ponujala 20.000 RM. To je bila največja vsota, ki so jo nacisti razpisali za kakšnim partizanom.

Medtem pa so mobilizacijske skupine Cankarjevega bataljona in prvotne Poljanske čete po vsej dolini zbirale domače prostovoljce, ki jih je zajel uporniški plaz. Številka se je povzpela na več kot 300 ljudi, saj so zaradi propagandnih gesel menili, da bodo tod z Nemci opravi-

vili v nekaj dneh. Največ jih je prišlo 22. decembra: čez 200! Okupatorjeva poročila vse akcije potrjujejo.

Naj ta del zapisa končam z besedami udeleženca teh dogajanj in poznejšega znanega partizanskega organizatorja Toneta Peternela-Igorja (njegov brat Janez je bil eden najznamenitejših slovenskih kolesarjev pred vojno, ki je bil tudi med uporniki in je 1943. leta padel), ki je o vstaji in drugih dogodkih zbral največ podatkov. Tako le pravi med drugim:

»... to, da je mobilizacija tako uspela, je predvsem odraz in posledica dolgotrajnega in vztrajnega delovanja organizatorjev OF po vaseh. Le na tej podlagi se je stanje na terenu... izboljševalo iz dneva v dan in skladno s tem je naraščala pripravljenost prebivalstva za sodelovanje z OF in v splošni oboroženi vstaji... Jeseni 1941 smo uspeli mrežo (OF) razširiti skoraj v vsako vas in naselje, kar predvsem velja za območje tedanjih občin Poljane, Javorje in Oselica...« (Loški razgledi 1983).

Silvo Grgič-Šimen

Napad Cankarjeve na žužemberško Zafaro

Čakanje na začetek topniške podpore

Čeprav smo znali Njogoševo misel Boja ne bje svetlo orožje, ampak junaško srce, smo napeto poslušali, kdaj bo prvič v nočnejšem napadu zagrmel partizanski top.

Res smo strele prvega partizanskega topa tedaj na slovenskem ozemlju slišali že skoraj pred pol leta, ko smo v noči 18. februarja napadli belogardiste v samostanu Pleterje. No, to v resnici ni bil top slovenskih partizanov, ampak gorski top kalibra 75 mm, ki ga je imela 13. hrvaška proletarska brigada, ki je tisto noč neuspešno napadala fašistično-belogardistično postojanko Dolenja Brezovica, le dobra 2 kilometra od samostana Pleterje. Hrvaški partizani so imeli tedaj premalo granat in še te niso bile ustrezne.

Drugič je bil ta top dodan kot podpora v napadu Cankarjeve 1. maja letos na belogardistično postojanko Šentrupert. Tudi tedaj je imel zelo malo granat. Slabše pa je bilo, ko je imela njegova posadka redko bojno smolo: italijanska mina je padla na top, ga poškodovala in ubila tri člane posadke, sedem partizanov pa je bilo tedaj še lažje in težje ranjenih. Vse-mu je bila kriva neizkušnost, saj je bil položaj topa belogardistični posadki pred

nosom. Njegov položaj jim ni bilo težko sporočiti italijanskim minometalcem v sosednji postojanki Rakovnik, ki so s topom in njegovo posadko kar hitro obračunali.

To pot, ko gre za to, da uničimo to zafarsko osje gnezdo, smo prepričani, da bo drugače.

Sedaj imamo slovenski partizani končno svoje topove. Iz Like, kjer so jih za nas spustili zavezniki, smo dobili 4 protitankovske tope kalibra 47 mm, tako da je dobila vsaka od brigad po enega, poleg tega pa še en poljski top kalibra 75 mm in en gorski top, ki so nam ju odstopili hrvaški partizani. Gorski top sicer ni bil uporaben za streljanje.

Naj bo tako ali drugače, danes ponoči bomo slišali streljati dvoje topov: enega pod nami v trgu, ko bo podpiral boj Gubčeve, drugega pa tukaj, na Zafari, torej tistega, ki je dodan naši Cankarjevi brigadi.

Tudi sosed iz moje Dravske ulice Franci Dovjakov, ki je član ene od topovskih posadk, mi je pred napadom pripovedoval, da je granat dovolj in da torej ne gremo več nad medveda (to je nad fašiste in belčke) s šilom, ampak z ostrimi topovskimi granatami.

Na žalost so nas tudi to pot topovi pustili na cedilu. Ven-

dar se tega v začetku še nismo zavedali. Kot sem že omenil, je to pot na ognjenem položaju nasproti zafarske trdnjave le en protitankovski topič. Drugi tolče po trgu, saj so v Žužemberku Italijani in beli v treh utrjenih hišah. S tem pomaga Gubčevim borcev.

Top, dodeljen naši Cankarjevi brigadi, je končno začel streljati, saj se je morala posadka skupaj s topom poprej vkopati, saj bi bila na čistini hitro plen italijanskih minometalcev.

Ob streljanju topa smo naenkrat dobili čisto drugačen občutek kot doslej. Čeprav smo neprestano izpostavljeni obšteljevanju zlasti italijanskih lahkih in težkih minometov, smo vendar skoraj popolnoma prepričani, da bo sedaj belčkom in Lahom v Zafari odklenkalo.

Najraje bi skakali od veselja pri vsakem topovskem strelu, ki jih je bilo jasno slišati. Vendar smo se zavedali, da je za sedaj varneje, če veselje prihranimo za kasnejši čas. Zato smo le pazljivo spremljali bliskovito pot topičevih granat. V resnici se je vse topovsko streljanje zlivalo v eno samo bobnenje. Od tedaj, ko merilec top sproži, do zadetka izstrelka v cilj, mine le nekaj desetink sekunde. Topničarji so nam povedali, da je poprečna za-

četna hitrost topovskega izstrelka tega topa kar okoli 800 metrov na sekundo. Danes je streljal na cilje, ki niso daleč kot 300 do 400 metrov.

Počasi se naše začetno navdušenje umirja. Vse bolj se gledamo med seboj in končno ugotovimo, da naši prelubi topničarji sicer merijo na zafarske bunkerje,

topniškega obšteljevanja zafarske trdnjave večji, kot je bil. Vidimo in še bolj slišimo, da njegovi izstrelki tudi dobro zadevajo. Tisti, ki so že služili vojsko, so nam razlagali, da je v takih pogojih nemogoče že na prvem streljanju kar takoj uspešno izvajati nočno neposredno streljanje. To je še toliko tež-

vendar jih večkrat ne zade-nejo. Topovske granate za to letijo mimo ali tik nad Zafaro in nato čez ali poleg spodaj ležečega trga na drugo stran Krke. Padajo torej tam okoli cerkve svetega Roka. Tega sicer ne vidimo, vendar predvidevamo po odmevih eksplozij nekaterih granat, ki so dokaj oddaljena od nas. Nekateri granate pa padajo še bolj desno na pobočje hriba nad Stransko vasjo.

Seveda pa tako streljanje ni nič čudnega. Bolj bi bilo čudno, če bi v takem položaju in možnostih, kot jih imajo naši topničarji, bil uspeh

je, ker topničarji še ne morejo biti dovolj seznanjeni z bojnimi lastnostmi topa in posebnostmi nočnega neposrednega streljanja, ki se izvaja po močno utrjenih postojankah.

Kmalu izvemo še eno novico: v zalogi granat, ki so nam jo poslali zavezniki, topničarji nimajo ravno tistih, ki bi jih tukaj pri obšteljevanju zafarskih bunkerjev tako nujno potrebovali. Namesto rušilnih granat, ki bi tukaj še kako ustrezale, imajo le prebojne granate, ki bi bile dobre za boj s tanki, zafarske bunkerje pa lahko le navrtajo, ne pa razrušijo. Ugibanja

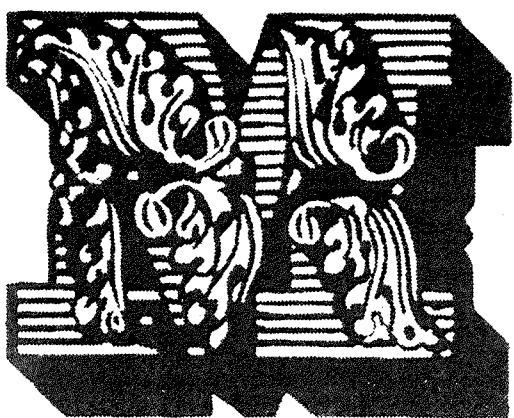
so šla tudi tako daleč, da smo prepričani, da so nam zavezniki pač poslali stare topove, ki so svoje dali že v Severni Afriki. Slišati je bilo, da so skozi to topovsko cev izstrelili pač že toliko granat, da je njegova cev precej dotrajana.

Na račun topničarjev med starimi borci slišim tudi tisto: kdor predolgo meri, ne zadene zveri. Vendar smo se vsi skupaj po tistem strinjali, da podarjenemu konju (oziroma topu), ne kaže gledati zobe!

Nenazadnje pa bi precejšen del krivice za ne ravno odlično obšteljevanje Zafare lahko pripisali tudi dejstvu, da je bil navzoč pomemben del političnega vodstva in glavnega štaba, ki so od nas in topov vsi pričakovali precej več. Tega so se, vendar šele drugega dne napada zjutraj, zavedli tudi ti voditelji, ki so odšli in omogočili poveljstvu dolenjske operativne zone, da se je lahko docela posvetilo poveljevanju napada.

Vendar smo vsi skupaj, od borcev Cankarjeve do najvišjih voditeljev, bili razočarani nad »neučinkovitostjo« poslanih nam topov. V resnici pa sta oba protiolepnata topiča odigravala veliko vlogo pri tem napadu. Kljub temu, da s streljanjem ne gre vse tako, kot smo poprej pričakovali, sta nam oba topiča s svojim streljanjem bila v veliko moralno oporo in sta prav gotovo precej prispevala k demoralizaciji žužemberške in zafarske fašistično-belogardistične posadke.

(se bo nadaljevalo)

TOVARNA POGREBNE OPREME

MENINA

61240 KAMNIK
ŠMARCA 32/Btelefon: h. c. 831-607, 831-610 • komerciala: 831-027
• telegram: menina Kamnik • tek. rač. 50140-601- 32127

Prvič med partizani

V drugi polovici 1941. leta so se precej potrudili pri organiziranju in širjenju organizacije OF tudi na območju Velikih Lašč. Organiziran odpor nepovabljenemu italijanskemu okupatorju je bilo čutiti povsod, kjer je bilo le mogoče. Pri tem so se posebej izkazali organizirani člani KPJ in skojevci.

V decembru 1941. leta pa je bila organizacija odpora na območju Velikih Lašč močno prizadeta. Aretirano je bilo celotno takratno vodstvo OF. V italijanskih zaporih je bilo okrog 40 organizatorjev, sodelavcev in simpatizerjev OF iz Velikih Lašč in okolice. Mnogi od njih so bili na sodnih procesih pred italijanskim vojaškim sodiščem v Ljubljani obsojeni na dolgeletne zaporne kazni. Iz zaporov so se vrnili šele po kapitulaciji Italije. Tako je organizacija OF v Velikih Laščah ostala brez vodstva, katero se je v naslednjem obdobju s težavo opomoglo z ljudmi, ki so se takrat izognili aretaciji. Ze obstoječe posamezne vaške organizacije OF so bile zato povezane v organizacijo OF na širšem območju Roba, kjer so v njegovem zaledju (na Mokrcu) že taborile in delovale partizanske enote. Prav na Mokrcu, v lepi gozdarsko-lovski vili turjaške graščine, imenovane Logarnica, sem se nekako proti koncu februarja 1942. leta prvič znašel med partizani. Točnih datumov se ne spominjam. S tem zapisom želim neke dogodke, ki sem jih doživel pred približno petinštiridesetimi leti, vsaj delno rešiti pred pozabo.

Neke nedelje v mesecu januarju 1942. leta sem se udeležil sestanka OF v gostilni Marolt v Robu. Na sestanku je bilo kakšnih 10 ali 15 tovarišev terencev-ilegalcev in domačinov iz okolice. Jaz sem zastopal organizacijo OF iz Dvorske vasi. Na sestanku se je največ govorilo o preskrbi partizanov na območju Mokrcu, saj je bilo takrat, prve vojne zime, preskrbovanje zelo težavno. Govorili smo o obveščevalnem delu na terenu, o vaški zaščiti ter o zbiranju vojaškega in drugega materiala. Poudarjena je bila zlasti potreba boljšega organiziranja vaške zaščite. Sklenili smo, da bodo pri partizanski enoti (Zidanškov polbataljon) na Mokrcu krajši tečaji za tovariše s terena. Na njih naj bi obravnavali vse tisto, kar je bilo za razmah NOG nujno.

Naslednji sestanek smo imeli meseca februarja v Zapotoku. Takrat sem se tudi prvič srečal s partizani. V vas sta prišla dva partizana, vsa zasnježena in dobro oborožena. Name sta napravila vtis, ki se ga vedno spominjam. In kdo sta bila ta dva partizana? Komandant Stjenka in komisar Ante iz enote, ki je taborila na Mokrcu. Bil sem zelo navdušen, saj sem to krat prvič srečal oborožene partizane z rdečo zvezdo na kapah. Govorila sta o našem boju in o drugih stvareh, vendar se vsega pogovora ne spominjam.

Takrat smo se dogovorili, da bodo pri partizanski enoti organizirani omenjeni tečaji. Določeni sem bil za prvi tečaj z nalogo, da pridem naslednjo soboto v vas Zapotok, z nekaj tovariši s terena. Javka je bila v šoli.

Ko sem se vrnil v Dvorsko vas, sem bil pred težavno nalogo: kako zbrati v vasi skupino, ki bi že v soboto odšla z menoj na Mokrc. Fantje iz vasi niso bili kaj preveč navdušeni za odhod v gozd v tako hudi zimi. Nalogo sem pa moral izvršiti, saj je to bila moja skojevska dolžnost. Na pomoč mi je priskočil starejši brat Jože, ki je obljubil, da bo poskušal zbrati nekaj zanesljivih tovarišev v Ribnici. Dogovorjenega dne so res prišli v Dvorsko vas iz Ribnice trije tovariši in to: Vinko, Jože in še en tovariš (morda Mermolja?). Zadržali so se v vaški gostilni, dokler se jim nisem pridružil še jaz. S seboj smo imeli nahrbtnike napolnjene s hrano za nekaj dni in še priboljšek za tovariše partizane. Naš odhod, ki naj bi bil skriven, je v vasi pov-

zročil mešane občutke. Neke mlajši simpatizerji so bili navdušeni nad našim odhodom, drugi, starejši, so nas svarili, tretji, takrat še naši prikriti nasprotniki, pa so si vse to dobro zapomnili in s pridom uporabljali kasneje v boju proti NOG.

Avtor ob koncu vojne – v diviziji KNOJa (v Skopju)

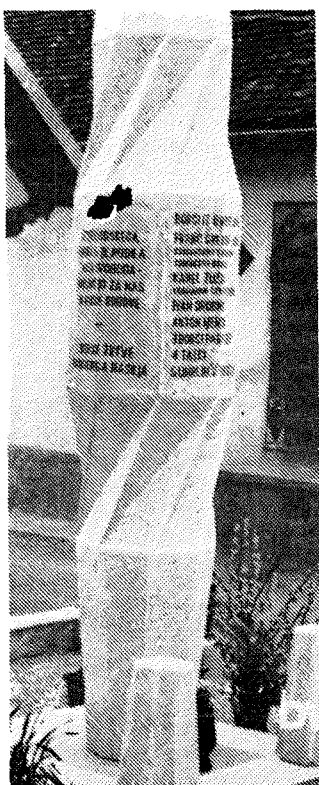
Na pot do partizanskega taborišča na Mokrcu, dolgo kakšnih 30 km, smo se podali kmalu po kosilu. Pot nas je vodila iz Dvorske vasi skozi Malo Slevico, Kot, Polzelo, Knej, mimo Dolščakov pri Robu, skozi Osredek v Zapotok. Zaradi obilice snega in zmrzali je bilo potovanje zelo naporno. Največji del poti je bila samo shojena gaz. Nekaj nevarnosti je predstavljalo srečanje z italijansko vojaško patroljo na cesti od Dvorske vasi do Male Slevice ter na območju vasi Knej. Sicer pa so Italijani takrat zaradi strahu pred ilegali in partizani bolj porredko zapuščali garnizijsko naselje. V Zapotoku smo se oglasili na dogovorjeni javki. Tamkajšnji učitelj nas je sprejel v topli kuhinji. Pogostil nas je z domačim žganjem in čajem. Bil je zelo prijazen. Pozneje je bilo slišati neke stvari o njegovi drugačni vlogi. Padel je v julijski ofenzivi istega leta.

Ko smo se nekoliko odpočili od dolge in naporne poti, nas je vodil odpeljal do Planinskega doma pod Kureščkom. Tam nas je sprejel prijazen oskrbnik. Pokazal nam je skupna ležišča v slabo izoliranem in hladnem podstrešju. Dobil smo po eno tanko odejo. Na ležiščih so bile izrabljene slamnjake z malo zdrobljene slame. Stisnjeni skupaj smo nekako predremali dolgo in mrzlo noč. Nekaj prednosti sta imela tovariša, ki sta ležala na sredini. Zunaj pa je bil mrz in burja je pometala sneg. Kasneje, v mojih partizanskih dneh, bi bil zadovoljen, če bi imel v podob-

nem vremenu kakršnokoli streho nad glavo.

Zjutraj, ko se je zdanilo, nas je oskrbnik pričakal v zakurjeni kuhinji, kjer nam je postregel topel čaj. Začeli smo se ozirati kam naprej, saj nam naša nadaljnja pot ni bila znana. Tako se je naša mala kolona napotila v neprehojeno snežno belino, po pobočjih Kureščka proti hribovju in gozdovom Mokrcu. Ko smo po zasneženih senožitih prepotovali že dober del poti se je vodil ustavil in rekel, da naj nadaljujemo kar sami. Pokazal nam je najnižjo točko med dvema vrhovoma na Mokrcu. Tam nas bodo, na robu, pričakali partizani. Poti pa da ne moremo zgrešiti. Tako smo pot nadaljevali kar sami.

Ko smo prišli na obrobje gozda, sta nam pot prečkala srna in srnjak. V visokem snegu sta pred nami komaj zbežala. Za njima je ostala v snegu vidna sled, čeprav je po malem snežilo. To omenjam zato, ker srečanje z njima še ni končano. Ozka gaz nas je vodila dalje v strm gozd. Bilo je tako strmo, da smo si morali na poti pomagati tudi z rokami. Ko smo prešli že večji del vzpetine proti vrhu, smo v snegu, ob drevesu, opazili človeško postavo. Bila je oblečena v kožuh s kučmo, na kateri je bila rdeča zvezda. To je bil partizanski stražar, ki nas je že dober del poti budno opazoval. Ko smo prišli v njegovo bližino, se je za njegovim hrbtom pojavil še eden. Veselo sta nas poz-

Spomenik NOB v Dvorski vasi

stražarju, nas je odpeljal po shojeni gozdni poti, ki ni bila več tako strma, saj smo bili že na vrhu. Čez čas se je pred nami odprl pogled na večjo jaso, na kateri so bile razvrščene dve alitri stavbe, od katerih je bila ena videti prava vila. Pred to stavbo nas je pričakal partizan. Tovariško nas je pozdravil in nas povabil, naj vstopimo. Takrat smo bili šele presenečeni, saj se takega sprejema nismo nadejali! Vstopil sem prvi. Bil sem nekakšen vodja, čeprav sem bil najmlajši. V večjem prostoru so bili postrojeni partizani. Komandant, ki sem ga poznal že s prejšnjega srečanja, je poveljeval mirno in pozdravil. Nekaj je tudi raportiral. Pomislil sem, kako naj se obnašam jaz. Pri sokolih in gasilcih na vasi sem že videl nekaj podobnega. Pa sem se okorajžil, vzdignil stisnjeno pest in izustil »zdravo, tovariši«. Menda je bilo kar prav. Na to so tovariši v stroju zapeli nekaj partizanskih pesmi (Nabrusimo kose in Kovači smo), ki sem jih takrat prvič slišal.

Po svečanem sprejemu smo se pozdravili z vsakim partizanom posebno. Naše nahrbtnike so prevzeli to-

manjši sobi. Postelja je bila železna, z mrežo in žimnico. Spal sem prav grofovsko. Vsi smo si morali izbrati ilegalna imena. Ker sem se pri tem nekaj obotavljal, je tovariš Ante rekel, da naj bom kar Blaž. In tako je tudi ostalo. To ime sem kasneje opustil. V partizanih so me klicali kar Tone. Lovska žilica pa mi ni dala miru in povedal sem jim o srnah, ki smo ju videli med potjo. Neki tovariš se je takoj odpravil na ogled za njimi. Komaj je minila kakšna ura, že se je vrnil in prinesel zajetnega srnjaka, ki ga je uplenil. Tako smo takrat tudi mi pomagali, da so se tovariši oskrbeli z nekaj kilogrami svežega mesa.

Prvi dan do večerje in večino drugega dne je bilo naše delo po programu, predvidenem za tečaj. Komisar Ante nam je govoril o splošnem političnem položaju, o organizaciji in delovanju OF, o cilju partizanskega boja in drugem. Komandant je govoril o vojaških vprašanjih, o organizaciji obveščevalne službe in o obveščevalnem delu na terenu, o nalogah in organizaciji vaške zaščite ter o drugih stvareh. Neki tovariši so govorili o preskrbi s hrano, oblačili in vojaškem materialom. Mnogih stvari se ne spominjam več. Tovariš Huso nas je učil, kako se uporablja strojnica »Zbrojovka« ter drugo orožje in razstrelivo. Pri tem so pomagali še drugi tovariši. Občudoval sem tovariša Luko in njegovo strojnico, od katere se ni ločil, čeprav se je dosti vrtel tudi okrog kuhinje. Ne vem, če je pri kuhinji imel kakšno posebno zadolžitev. Sicer pa se pri kuhinji vedno najde kakšno delo, za nagrado pa tudi kaj za pod zob.

Če sem prav opazil, je taborišče imelo telefonsko povezavo z žago v Robu. Od tam so partizani dobivali obvestila o stanju na območju Roba. Med našim bivanjem so taborišče obiskali neki tovariši iz vasi Golo ali Škrilje ter iz vasi pri Krvavi peči. Mi nismo bili o ničemer obveščeni, čutiti pa je bilo neko vzemirjenje. To je narekovalo, da je bil naš tečaj nekoliko

gozdnih poti nam je pokazal smer, katere naj bi se držali, da bi prišli do gozda. Potovanje smo nadaljevali sami. Ko smo prišli na rob gozda, od koder je bilo videti vasi Osredek, Centa, Purkače in druge, smo presenečeni ugotovili, da je okrog vasi vse polno Italijanov. Bilo jih je vse zeleno, kar je bilo na snežni belini še bolj opazno.

Tako smo se znašli, neoboroženi, pred komaj rešljivim vprašanjem. Kako se vrniti, od koder smo prišli? Pot, po kateri naj bi se vračali, je bila polna Italijanov. Nadaljevati pot do srečanja z Italijani ni bilo sprejemljivo. Potovanja izven razgaženih poti, po debelem snegu, ki ga je poslednja dva dni dajala močna odjuga, pa si tudi nismo mogli predstavljati. Toda morali smo ubrati pot v celu, po strminah in čez grabne. Zavili smo v gozd na levo, v smeri Velikega Osolnika. Gozd nam je nudil kaj malo kritja, saj je bilo v glavnem nizko drevje in grmičevje. Zameteni grmi so za nas bile prave pasti, saj smo v veri, da je pred nami snežni celec, popadali v luknje, iz katerih smo se komaj izvlekli.

Tako smo potovali dobrih 6 ur, čeprav je bilo poti le kakšnih 6 km. Poleg tega nismo videli, če so Italijani tudi v vaseh okrog Velikega Osolnika. Na poti nismo šli v nobeno vas, pa tudi k osamljeni hiši ne. Držali smo se smeri tako, da smo pred mrakom prišli v bližino vasi Knej. Vas se nahaja ob cesti, ki vodi od Velikih Lašč proti Robu. Tam se cesta odcepi proti Karlovcu, v katero smo se namenili. In kaj sedaj? Vasi nad Robom so polne Italijanov, ki uporabijo samo to cesto. Kaj če so na križišču v Kneju Italijani postavili zavarovanje, kar bi bilo vojaško razumljivo? Bili smo tako zelo izčrpani, da nismo bili sposobni nadaljevati poti po celem snegu. Tudi lačni smo bili pošteno.

Skoraj obupani smo se le opogumili. Eden od nas se je skrivaj približal križišču in ugotovil, da tam ni Italijanov.

Bali so se srečanja z ilegali in partizani, zato so ostali tisto noč v vaseh pod Mokrcem. Skoraj obupani smo se zapodili čez cestno križišče proti Karlovcu. Pri prvih hišah v vaseh Stope smo se šele oddahnili. Od tu je odšel Vinko sam proti Velikim Laščam, ki takrat še niso bile obdane z bodečo žico. Mi trije pa smo se že po tem vrnili v Dvorsko vas, od koder sta Jože in tovariš nadaljevala pot v Ribnico. Tako je bilo naše takratno potovanje končano.

Za partizane, pri katerih smo bili na tečaju, so potem nastopili težavni dnevi, polni bojov in premikov. Osebnost pa sem z obiskom pri partizanih pridobil še več zaupanja v našo pravično stvar.

Ko sem se vrnil v domačo vas, sem sodelavcem dogodke verodostojno opisal, oni pa so me z zanimanjem poslušali. Od tedaj smo večkrat prepevali partizanske pesmi, ki sem se jih bil naučil takrat pri partizanih.

Anton Debeljak-Tone

1944. poleti – obisk v Istrskem odredu (na obrobju snežniških gozdov)

Na sliki so: od leve – obveščevalec Luka iz štaba VII. korpusa, avtor Anton Debeljak kot intendant Istrskega odreda, Viktor Šenica, načelnik intendanta VII. korpusa in Anton Grlica, dotedanji intendant Notranjskega odreda

dravila. Nič nista spraševala, kaj iščemo tod, saj sta bila o našem prihodu gotovo obveščena. Mislim, da je imelo stražarsko mesto telefonsko povezavo, saj drugače ne bi moglo biti v taborišču vse tako vnaprej pripravljeno za naš sprejem. Partizan, ki je bil pri

variši, ki so bili za to zadolženi. Njihovo vsebino so do dna izpraznili. Vse je šlo za kolektiv, mi pa smo se hranili iz skupne kuhinje. Po krajšem kramljanju so nam pokazali prostor, kjer so bila ležišča. Tovariš komandant je meni odstopil svojo posteljo, ki je bila v

skrajšan. Že v ponedeljek zvečer nam je bilo rečeno, da bomo drugi dan zjutraj odšli iz taborišča. Drugi dan, v torek, smo se odpravili na pot takoj po zajtrku. Šli smo po drugi poti. Vodil nas je neki tovariš na smučeh, doma iz okolice Krvave peči. Na križišču

Tradicionalno dobri odnosi

Pogovor s Stankom Lisjakom, predsednikom komisije za mednarodne stike pri Občinskem odboru ZZB NOV v Novi Gorici

Lani je ob tragičnem dogodku, ki se je zgodil v naših teritorialnih vodah, so nekateri krogi v Italiji, predvsem v Gorici razširili protijugoslovansko gonjo. Enostransko so prekinili nekatere dogovorjene akcije in s tem skušali to smrt italijanskega ribiča iz Gradeža izkoristiti za svoje politične cilje ter postaviti pod vprašaj dobrososedske medsebojne odnose.

Tovariš predsednik, povejte, s kakšnimi medsebojnimi odnosi sta borčevski organizaciji sklenili preteklo leto?

– Sodelovanje med organizacijo borcev ANPI in ZB NOV novogoriške občine je potekalo na že tradicionalno dobrih medsebojnih odnosih. Največ srečanj in stikov je bilo z vodstvom ANPI Goriske in Videmske pokrajine, številna pa so bila tudi srečanja med sekcijami ANPI in borcev NOV pobratenih krajevnih organizacij. Srečanja so bila delegatska, množična ali posamezna, polna razumevanja in soglasja v vseh vprašanih. Nenehna je bila

pripravljenost, da bi se naredilo vse, kar krepi dobrososedske odnose in sodelovanje med borci z obeh strani meje. Vsa odprta vprašanja so bila zadovoljivo in uspešno obdelana. Ob incidentu v Tržaškem zalivu so bila stališča enaka: borci iz zamejstva so ostro obsodili vsako cdpoved dogovorov meddržavnih, kulturnih ali pa strankarskih. Borci delegati ANPI so tudi na kongresu v Milanu z resolucijo podprli zahtevo za sprejem zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji. Lani je bilo 22 stikov v Jugoslaviji, 17 v Italiji in en v Avstriji. Kot že vrsto let so novogoriška prizadevanja bila naravnana na razširitev sodelovanja med krajevnimi organizacijami ZB NOV in sekcijami ANPI v italijanskih občinah. V letu 1986 so uspešno uresnili pobratenje med KO ZB NOV Kanal in sekcijo ANPI iz Tržiča.

Vse priznanje gre obema organizacijama za zelo uspešno organizacijo pobratenja, tako v Kanalu kot v Tržiču.

Sodelovali so pevske zbori, v Kanalu godba na pihala ter predstavniki DPO in sveta KS. Na obeh srečanjih so bila športna srečanja v odbojki in balinanju. S tem pobratenjem je 11 novogoriških KO ZB NOV pobratenih. Vsa pobratjenja so zelo aktivna, srečujejo se ob raznih priložnostih, izmenjajo informacije, organizirajo skupne izlete in podobno. Pričakovanja pa, da bo med KO ZB NOV Grčica – Nova Gorica in Tipana iz Benečije prišlo do pobratenja, se niso uresničila. Ker v Tipani ni borcev ANPI, bi bilo dobro, da se glede na pomembnost stikov z Benečijo vključijo druge strukture iz KS Grčica – Nova Gorica.

Najbolj množična srečanja borcev so komemorativna

srečanja v Temnici (udeležencev je največ iz Tržaške pokrajine), srečanje v Brdih pri Peternežu z udeležbo borcev iz Goriske pa tudi Videmske pokrajine. Srečanje borcev in članov njihovih družin iz vseh slovenskih občin – Italije v Park hotelu v Novi Gorici. Pa sprejem borcev iz Nabrežine, ki so obiskali spomenik v Rožni dolini, soborcev ANPI iz Novare, ki so prenočili v Novi Gorici na potovanju v bolnico Franjo, novogoriško posredovanje za obisk spominske plošče v Sovodnjah članov kulturnega društva iz Splita.

Člane ANPI iz Novare in Nabrežine so Novogoričani dočakali, pozdravili in obdarovali s knjigami in značkami Zveze borcev. Srečanja so potekala v pravem partizanskem in tovariškem vzdušju.

Za dolgoletno prizadevanje na krepitvi dobrososedskih odnosov in sodelovanja med organizacijami ZB NOV in sekcijami ANPI so podelili občinsko priznanje ZB NOV Nova Gorica tovarišu Silvnu Morsoliniju in Albinu Altranu iz sekcije ANPI iz Tržiča. Umbrizu Blasitiju, predsedniku sekcije ANPI iz Ronk, pa so podelili plaketo ZB NOV Jugoslavije.

Delegacije ene in druge borčevske organizacije polagajo vence ob priložnostih pred spomenike NOB v Jugoslaviji in Italiji. Borci novogoriške občine se bodo skupaj z jugoslovanskim poslanikom v Trstu zavzeli, da bodo polaganje vencev v Gornarsu in na pokopališču v Gorici bolj slavnostno, kot je bilo v preteklem letu.

Lahko ugotovimo, da je sodelovanje z borci ANPI v preteklem letu bilo zelo uspešno, bratsko in se je snovalo na načelih, za katerega so se borili v času NOB ter prispevalo k miru na tem koncu sveta.

Mile Gojković

Vse kaže: spomenik bo stal že jeseni

Na seji odbora za pripravo proslave ob 70-letnici bojev za severno mejo pri predsedstvu mestne konference SZDL Maribor so se dogovorili, da bodo pospešili priprave za postavitev spomenika generalu Maistru tako, da bi sredi letošnjega septembra lahko spomenik odkrili. Obravnavali so poročilo delovne skupine za izbiro lokacije za morebitno novo lokacijo spomenika in so ponovno soglasno potrdili, da je najprimernejša lokacija za spomenik v parku na Leninemovem trgu. Skupina je preučila tudi predloge za spomenik na Glavnem trgu, na Rakušemem trgu in pred stavbo Visoke ekonomske komercialne šole v Prešernovi ulici in ugotovila, da nobena od teh lokacij nima tistih kvalitet kot že odbrana lokacija.

Na seji so poslušali tudi poročilo strokovne žirije o izbiri osnutka spomenika generala Rudolfa Maistra. Predsednik strokovne žirije dr. Sergej Vrišer je dejal, da se je pozivu k izdelavi osnutka za spomenik odzvalo skoraj 200 strokovnih študentov. Od 11 predloženih osnutkov so bili trije izločeni že pri širšem izboru, ker po zasnovi niso ustrezali napotkom povabila. Žirija se je odločila za dva osnutka in je prvo mesto podelila osnutku »Domovi« akademске kiparke Vlaste Zorko, drugo me-

sto pa osnutku OOO/zeleno patinirana varianta/ akademskega kiparja Garbijela Kolbiča. Na odboru so se dogovorili, da bodo realizacijo spomenika zaupali Vlasti Zorko. Avtorju drugonagradjenega osnutka Gabrijelu Kolbiču bodo podelili nagrado v višini 100.000 dinarjev. Vse prispele osnutke za natečaj za postavitev spomenika generalu Rudolfu Maistru so tudi javno razstavili. Na seji so člani odbora podprli vse predloge strokovne žirije o izbiri osnutka spomenika in delovne skupine za izbiro

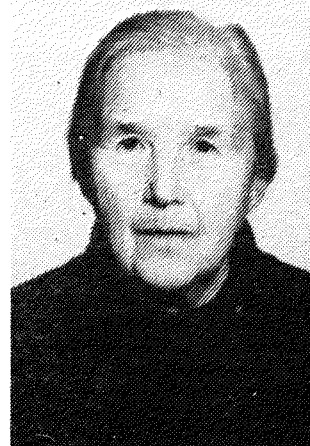
lokacije za spomenik. Vsi člani odbora so poudarili, da dajejo prednost prvonagrajenemu osnutku akademске kiparke Vlaste Zorko. To pomeni, da so sedaj vsi izgledi za čimprejšnjo postavitev spomenika generalu Maistru. Vse aktivnosti v zvezi s tem in usklajevanje celotnega dela pa je v rokah mestne konference SZDL Maribor in njenih organov ter delovnih teles. Borci za severno mejo 1918–19 se vključujejo v to akcijo in še naprej zbirajo prostovoljne prispevke.

Marjan Kos

Osemdeset let Rožankove Julke

Te dni je praznovala 80-letni življenjski jubilej Julijana Krištof – Rožankova Julka. Je ena od enajstih otrok, ki so se rodili na znani Rožankovi domačiji v Kotljah – Pod Goro. Bila je to trdna zavedna slovenska kmetinja, ki se ni uklonila niti takrat, ko so nacistične hord preplavile našo zemljo. Rožankova domačija je bila med prvimi, ki so nudili pomoč in zatočišče partizanom, ko so se ti v letu 1943 pojavili v naših krajih. Rožankovi so jih sprejeli kot svoje ter jim nudili vsestransko pomoč.

Ta dejavnost pa okupatorju ni ostala prikrita, zato se je nad Rožankovimi strahovito maščeval. Štirje Rožankovi sinovi so bili ubiti, preostala družina pa se je umaknila v varstvo gozdov tik pred pri-

hodom kotljske policije, ki je prišla z namenom, da celotno družino odpelje. Ker

jim to ni uspelo, so kmetijo popolnoma oropali.

Tedaj se je poleg ostalih tudi Julka s svojimi tremi otroki pridružila partizanom. Postala je članica dravogradskega okrožja – odgovorna za organizacijo AFŽ. Bila je zelo požrtvovalna in aktivna, njeno delovno območje pa je segalo celo od Železne Kaplje pa do Mislinske doline. Svojo nalogo je opravila pogumno in neustrašno, večkrat se je napotila v vas sredi belega dne. Bila je v civilni obleki, oborožena le z malo pištolo, ki pa jo je hranila »le zase«, kot je sama izjavila. Aktivisti Osvobodilne fronte dravogradskega okrožja ji ob tem visokem življenjskem jubileju želimo, da ostane zdrava in čila med nami še dolgo vrsto let!

Ivan Žunko-Silvo

Bračičevci lani in letos

V soboto 7. februarja 1987, je bila v Ljubljani seja Odbora skupnosti borcev 13. SNOUB Mirka Bračiča, na kateri so pregledali opravljeno delo v 1986. letu in sprejeli načrt dela za 1987. leto.

Dejavnost Odbora in nasploh bračičevcev v preteklem letu je bila zelo uspešna in do potankosti je bil izpolnjen program dela za preteklo obdobje. Najprej so lahko z velikim zadovoljstvom ugotovili, da potekajo dela pri zbiranju gradiva in pisanju drugega dela monografije po predvidenem načrtu, ki ga je v začetku leta 1986 predložil pisec Mirko Fajdiga. Sam pisec je povedal, da mu borci pri zbiranju gradiva pomagajo s svojimi prispevki, katerih pa naj bi bilo v prihodnje še več, saj bo le tako lahko napisal o brigadi monografijo, ki jo le-ta zasluži.

V preteklem letu je bil tudi zbor brigade v Slovenskih Konjicah, katerega se je udeležilo veliko borcev, kulturni program pa je popestril Partizanski pevski zbor iz Celovca. V oktobru je bil na Osnovni šoli »Bračičeva brigada« v Framu izveden »Kviz znanja o Bračičevi brigadi« med šolami, ki so poimenovane po brigadi ali heroju Bračiču. O uspelem kvizu je bilo dosti napisanega v tisku, saj je tako uspel, da si kaj takega pred tem ne bi mogli predstavljati. Poleg tega, da so se spoznali učenci šol iz Frama, Tržiča in Kozjega, so s svojim znanjem pripravili k dolgotrajnemu ploskanju prepolno dvorano v Framu in krajanom tako pripravili prijeten dan.

Med glavnimi nalogami v tem letu pa so aktivno delovanje Odbora pri vseh akcijah, med katerimi naj bo najprej čimboljša povezava z enoto, ki nadaljuje tradicije brigade, zbiranje gradiva za drugi del monografije brigade, sodelovanje s šolami v Kozjem, Framu in Tržiču ter domicilnimi občinami Cerknica in Slovenske Konjice.

Borci bodo letos obiskali hišo cvetja v Beogradu in obenem napravili še krajši izlet v Banat, v kraje, kamor je po osvoboditvi bila premeščena 14. divizija. Ne bodo pa tudi pozabili na udeležbo na tekmovanju narodnozabavnih ansamblov na Graški gori, kjer je pokrovitelj prav tako 14. divizija.

Bračičevci so pripravljene tudi letošnji program dela, čeravno je zahtevnejši in precej bolj obširen, uresničiti do potankosti.

B. Krenčič

Vztrajati v dogovorjenem!

Na svoji redni letni skupščini odbora skupnosti borcev 31. divizije NOVJ, ki jo je vodil Ivan Franko-Iztok, so člani ocenili dosedanje delo odbora, ki je po zagotovitvi večine zadovoljivo. Redna letna skupščina te skupnosti pa je tudi priložnost za dogovore o delu v prihodnje. Največ pozornosti so namenili številnim akcijam v okviru ohranjanja revolucionarnih izročil za mlajše rodove, o pisanju zgodovinskih del, ohranjanju spominskih obeležij in tradicij. Sprejeli so tudi sklepe in ocene o lanskoletnem prvem spominskem pohodu borcev na Triglav v počastitev 45-obletnice vstaje slovenskega naroda.

Kljub nekaterim spodbudnim dejstvom je ta množična športno-rekreativna in kulturna prireditev v celoti uspela. Med borci in tudi med družbenopolitičnimi organizacijami je imela velik odmev. Najbolj razveseljava novica pa je, da se niso uresničile napovedi črnogledov, saj je zdravniška služba, ki je ves čas spremljala pohodnike, ostala brez dela, kljub temu, da se je na sam vrh Triglava povzpelo 120 borcev NOV in drugih udeležencev pohoda.

Člani odbora skupnosti borcev 31. divizije in Prešernove brigade, ki je bila tudi pobudnik te akcije, že sedaj razmišljajo, ali bi s pohodi veljalo nadaljevati. Na letni skupščini je bilo dogovorjeno, da se organizacija pohodov na Triglav prepusti mladinskim organizacijam. Radovljiska ZSMS je že podprla predlog, svoje mnenje pa naj bi povedali mladi iz Jesenic in Tolmina. V organizacijo pa naj bi vključili tudi Planinsko zvezo Slovenije. Množičen pohod, kakršen je bil minulo leto, pa naj bi se spet ponovil leta 1991. Do takrat naj bi se pohodniki iz vrst mladih, pripadniki JLA, TO in borcev odločali za vzpon iz treh smeri: Pokljuke, Vrat in Trente.

Jože Čurin

Celje in celjsko območje zaostajata

Za Maistrov spomenik v Mariboru, ki bo odkrit junija prihodnje leto, sta doslej v glavnem prispevala le Maribor in Ljubljana. Skoro popolnoma zaostaja v tej akciji Celje in celjsko območje, kar je nerazumljivo. Poudarim naj, da je Spominski zbornik ob 60-letnici bojev za severno slovensko mejo na 96. strani zapisal: »Ob razpadu Avstro-Ogrske oktobra 1918. so bili vojaki celjskega pešpolka med prvimi prostovoljci za boj za severno slovensko mejo, bili so ves čas teh bojev med najbolj pogumnimi, odločnimi in discipliniranimi borci in da je 9. maja 1919. bila v Celju kot edini tak primer v tistih kritičnih dneh v Sloveniji ustanovljena Celjska legija prostovoljcev, sestavljena iz sedmoin osmošolcev celjske gimnazije in 54 tistih vojakov, ki jih je zajela mobilizacija. Kakor je tista generacija iz domovinske ljubezni vedela, kaj ji je storiti, tako bi se morala sedanja generacija v Celju vsaj malo oddolžiti za nekdanji podvig takratnih mladih Celjanov in položiti svoj obol za spomenik generalu Rudolfu Maistru, največjemu slovenskemu možu takratne dobe.

Celjskim Maistrovim borcem smo poslali številna vabila, tudi posameznim celjskim podjetjem, vendar doslej je bilo le prav malo odziva. Nekaj zasebnikov je poslalo svoj prispevek, od celjskih podjetij pa sta se odzvala le Izletnik in Metka; iz celjske regije pa Zdravilišče Rogaška Slatina ter Gorenje Titovo Velenje, ki je nakazalo velikodušni znesek 200.000 din.

Pivovarno Laško smo za prispevek zaprosili s posebno prošnjo, a zaman! V občini Šentjur, rojstnem kraju Franja Malgaja, najozgeja Maistrovega sodelavca, so podjetja, ki bi se lahko pridružila akciji za spomenik. V Slov. Konjicah sta gospodarsko močni podjetji Konus in Kastroj, ki bi lahko pogrešali za spomenik poslano darilo. V Žalcu bi vsaj Hmezd kaj daroval v ta namen. Kaj pa Junior Zreče? Mozirje, kjer živi umetnik in rodoljub Jaki, ni pokazalo nikakršnega zanimanja za akcijo v Mariboru...

Celje in celjsko območje ne bi smela tako zanemariti naše akcije za spomenik! Zato Občinska organizacija Maistrovih borcev v Celju ponovno prosi za prispevek za Maistrov spomenik v Mariboru na žiro račun 51800-678-95822 Zveze prostovoljcev – borcev za severno mejo 1918–1919 Maribor.

Ervin Mejak

Kdo je že bil...?

V Kranju ravno izdelujejo prvih sedem uličnih tablic, ki naj s kratkim opisom povedo, kdo in kaj je bil nekdo, po katerem danes poimenujemo ulico, šolo, cesto, društvo in podobno.

Prvo pobudo za to je dala Komisija za informacije pri Odboru podpisnikov družbenega dogovora o varstvu spomenikov ljudske revolucije in gradbišč borcev na območju občine Kranj. Povod za to pa je bila ugotovitev, da se je, zlasti ob hitrem razvoju zadnjih nekaj desetletij, nabralo vrsto enakih imenovanj, kar včasih ne bega samo ljudi, ampak tudi poštarje. Na primer Prešernova, Gregorčičeva,

Štefeta ulica itd. In teh je več! Ob tem pa gre tudi za smisel poimenovanja. Ni namreč jasno ali gre za Prešerna pesnika ali za partizansko brigado... Podobno o Gregorčiču in drugih. Še hujsa je zmeda ob poimenovanjih z manj znanimi osebnostmi iz naše najnovejše zgodovine – NOB. Če je smisel v tem, da na ta način počastimo, ohranimo spomin na nekega zaslužnega človeka, potem je potrebno tudi napisati, povedati, kdo in kaj je ta posameznik bil.

Sedaj je navada, da na začetku ulice postavijo večjo tablo z imenom ulice. Te bodo zdaj nadomestili z novimi tablam, na katerih bodo kratki opisi – največ 10 besed.

Karel Makuc

Ludvik Danjelič

Lani smo se na pokopališču v Kredu pri Kobaridu poslovili od 60-letnega Ludvika Danjeliča, borca 3. prekomorske brigade in upokojenega zastavnika JLA. Spomladi 1943. je bil aretiran in odpeljan v posebno kazensko enoto v Italijo. Kasneje je bil premeščen na Sardinijo. Po kapitulaciji Italije je navezal stike z NOV v partizanskem taborišču v Gravini. Dodeljen je bil 3. prekomorski brigadi. Po vojni je ostal v JLA do upokojitve. Za zasluge v NOV in povojni graditvi je prejel več odlikovanj in priznanj.

Franc Sever

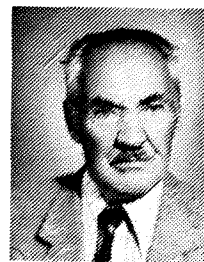
Lani smo se na pokopališču v Črnučah z vsemi vojaškimi častmi poslovili od 73-letnega Franca Severja, nosilca partizanske spomenice 1941. Takoj po nemški okupaciji se je vključil v boj proti okupatorju. Bil je borec Rašiške čete, kasneje pa je opravljal odgovorne naloge v VOS na Ježici in v Dolomitih ter v kamniškem in kamniško-savskem vojnem področju, kjer je tudi dočkal svobodo. Po osvoboditvi se je aktivno vključil v delo za obnovo domovine in opravljal več odgovornih nalog. Za svoje medvojno in povojno delo je prejel več visokih državnih odlikovanj.

Lovro Hribar

Lovro Hribar se je rodil 1912. leta v Vojmarjih. Leta 1942 se je vključil v NOG, od maja 1943 pa je aktivno sodeloval z OF v Virmašah pri Škofji Loki. Zaradi tega je bil aretiran in odpeljan v Begunje, kjer je bil do junija 1944. Nato pa je bil odpeljan v kazensko taborišče Mauthausen. Po vojni je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah. Za delo med NOV in po njej je bil odlikovan. Od njega smo se poslovili lani v Zgornjih Gorjah.

Pavla Mrovlje

Pavla Mrovlje se je rodila 1921. leta v številni družini na Žirovskem vrhu. Poročila se je na hribovito kmetijo v Zabrežnik. Oba z možem sta se že 1942. leta vključila v delo NOG. Po odhodu moža v partizane je z delom sama nadaljevala. Vrata njenega doma so bila vedno odprta lačnim, prezeblim in ranjenim borcem. Za vse to je bila odlikovana z medaljo zaslug za narod. Od nje smo se poslovili lani na žirovskem pokopališču.

Venčeslav Gregorič

Na vaškem pokopališču v Prvačini smo se lani poslovili od Venceslava Gregoriča, rojenega 1909. leta v Prvačini. Leta 1942 je bil mobiliziran in odpeljan v bataljon speciale, kjer je ostal do kapitulacije Italije. Nato se je vrnil domov in takoj začel delati z NOG. Nato pa je odšel med borce Kosovelove in Gradnikove brigade. Imel je čin vodnika. Po vojni se je vključil v družbenopolitično delo na vasi, med drugim je bil tajnik KLO in KO SZDL in sekretar vaške organizacije ZKS. Za delo med vojno in po njej je prejel več odlikovanj in priznanj OF.

Paulina Zwölf

Na števanskem pokopališču smo se lani poslovili od 81-letne Pauline Zwölf, aktivistke OF. Od 1943. leta pa vse do osvoboditve je aktivno sodelovala na terenu. Zbirala je hrano, obleko in sanitetni material za partizane in bila aktivna članica AFŽ. V njeni hiši pa so se zbirali aktivisti in bili razni sestanki.

Ivana Lorber

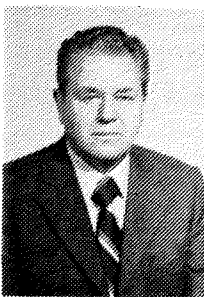
Lani smo se na pokopališču v Bohinjski Bistrici poslovili od Ivane Lorber, rojene 1906. leta v Ribnem pri Bledu. Bila je aktivistka NOV od 1944. leta.

Pavel Trošt

S smrtjo Pavla Trošta smo izgubili dobrega in poštenega človeka ter predanega aktivista in prijatelja. Rodil se je 1919. leta v Podnanosu pri Vipavi. Kot vsi Primorci je bil tudi on vpoklican na služenje vojaščine v italijansko vojsko. Zaradi njegovih naprednih idej so ga Italijani 1942. leta iz vojske poslali v internacijo v Potezo, kjer je ostal vse do kapitulacije Italije. Nato se je vrnil domov v Podnanos in se takoj vključil kot aktivist na terenu. Februarja 1944 je postal aktivni borec NOB Gradnikove in Vojkove brigade. Demobiliziran je bil 1945. leta.

Jernej Taler

V Bohinjski Bistrici smo se lani poslovili od Jerneja Talerja, rojenega 1889. leta v Spodnjih Danjah. Dva sinova sta padla v NOV.

Anton Mohorčič

Življenjska pot Antona Mohorčiča ni bila lahka. Rodil se je pred šestdesetimi leti v Hruševju pri Postojni v skromni kmečki družini, kjer je bilo 13 otrok. Ni še dopolnil 17 let, ko so ga aretirali Italijani in ga odpeljali v takratne koprške zapore. Septembra 1939. leta je bil ponovno aretiran in odpeljan v Rim, kjer so ga obsodili na pet let ječe. V tamkajšnjih zaporih je bil do septembra 1942, ko je bil odpeljan v taborišče Treviza Baza. Tu je bil vse do kapitulacije Italije. S pomočjo zaveznikov se je decembra 1943 na Malti priključil jugoslovanski partizanski mornarici, v kateri je dočakal tudi svobodo. Po vojni je bil še nekaj časa v mornarici, nato pa je odšel domov v svojo rodno Primorsko in v Ljubljano, kjer se je zaposlil. Delal je v JLA kot avtomehanik. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Ivan Kovšca

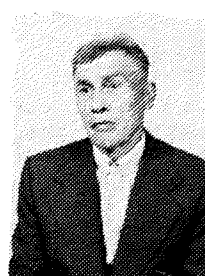
Novembra lani smo se na pokopališču Slavina pri Postojni poslovili od Ivana Kovšce, rojenega 1919. leta na Kovku nad Colom. Leta 1940 je bil vpoklican v italijansko vojsko. Leta 1942 so ga zavezniki zajeli in odpeljali v Afriko. Leta 1943 se je priključil letalski četi v Bariju in odpotoval na otok Vis, od koder je nadaljeval pot v Sombor. Za zasluge in hrabrost je prejel pet odlikovanj.

Franc Kljun

Lani smo se Vatovlje poslovili od Franca Kljuna iz Mislec, znane aktivista in borca NOV. Rodil se je 1914. leta. Že v zgodnji mladosti je okusil tuje fašistično nasilje. Bil je preganjan in zaprt v sardinijskih zaporih. Po razpadu Italije se je vključil v delo NOB. Kot intendant v sestavi vojnega področja je na širšem pivskem območju na terenu opravljal zaupne dolžnosti. Spremljal in organiziral je prevoze transportnega vojaškega materiala, ki je prihajal iz Trsta in Istre. Po vojni se je vključil v delo na terenu. Opravljal je mnogo odgovornih dolžnosti in se udeležil tudi udarniškega dela v delovni brigadi.

Ivanka Prunk

Lani smo se na loškem pokopališču poslovili od Ivanke Prunk, ki je svojo mladost preživela v Loki pri Zidarnem Mostu. Okupacijo je dočakala v Bosni, kjer je delala kot medicinska sestra. Že 1941. leta se je priključila NOB v Banja Luki. Zaradi sodelovanja z NOV je bila že 1942. leta poslana v taborišče Gradiška, od koder se je srečno vrnila. Ponovno se je vključila v NOB in se iz Banja Luke umaknila v Bosansko krajino, kjer je vodila partizansko bolnišnico. Po vojni se je zaposlila kot višja medicinska sestra v Zagrebu.

Anton Škrlič

Lani smo se na števanskem pokopališču poslovili od Antona Škrliča, borca 1. prekomorske brigade. Rodil se je v daljni Braziliji slovenskim staršem 1905. leta. Po smrti očeta se je z materjo, brati in sestrami vrnil v domovino. Leta 1942 je bil mobiliziran v italijansko vojsko, kjer je dočkal kapitulacijo. Nato se je priključil borcem ustanovljene 1. prekomorske brigade v Bariju, v kateri je bil do konca vojne. Za svojo bojno pot je prejel več odlikovanj.

Jeluška Malneršič

Lani smo se poslovili od Jeluške Malneršič, rojene 1922. leta na otoku Visu. Bila je aktivistka od 1943. leta in aktivno sodelovala z NOV do osvoboditve. Po vojni je nadaljevala z aktivnim delom v družbenopolitičnih organizacijah.

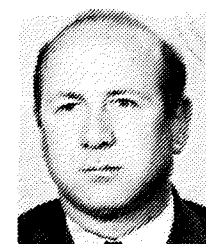
Franc Dolinšek

Januarja smo se na ljubljanskih Zalahah poslovili od sodelavca in porotnika ljubljanskega sodišča Franca Dolinška, rojenega pred 76 leti v Kamniku. Z aktivnim in organiziranim delom za OF je začel že leta 1941. Izpolnjeval je težke in zaupne naloge po nalogu VOS-a v okupirani Ljubljani. Februarja 1944 je bil aretiran in odpeljan v koncentracijsko taborišče v Dachau. Junija 1945 se je vrnil domov in se zaposlil v organizaciji za notranje zadeve, kjer je delal vse do upokojitve. Za svoje delo je prejel več priznanj in odlikovanj. Tudi po upokojitvi je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah na terenu, še posebno v Klubu Maksa Perca.

Krajevna organizacija ZB NOV Goriče sporoča, da je v 1986. letu umrl Jože Kokalj, rojen 1914. leta v Goričah. Bil je udeleženec NOB.

Anton Šeligo

V Podčetrtku smo se lani poslovili od mizarskega mojstra Antona Šeliga. Rodil se je pred tridesetimi leti. Bil je borec 5. prekomorske brigade.

Jože Kuralt

V Zgornjih Gorjah smo se lani poslovili od Jožeta Kuralta iz Spodnjih Gorij, rojenega 1927. leta. Že julija 1941. se je povezal s terenskimi delavci NOB. Aktivno in organizirano pa je z NOG začel sodelovati avgusta 1943. leta. Od januarja 1944 je bil borec Prešernove brigade. Po vojni je sodeloval v organih ljudske oblasti in družbenopolitičnih organizacijah. Za zasluge v NOV in za uspešno delo po vojni je prejel več priznanj in odlikovanj.

Tončka Poljanšek

Nenadoma je v 59. letu umrla Tončka Poljanšek. Rodila se je v Novi vasi pri Zireh. Med NOB je bila aktivna mladinka in sekretarka SKOJ. Po vojni je delala v tovarni Alpina. Za zasluge je bila odlikovana z medaljo zaslug za narod. Od nje smo se poslovili lani na žirovskem pokopališču.

Martin Mraz

Lani smo se na pokopališču v Olimpu pri Podčetrtku poslovili od 74-letnega Martina Mraza. Bil je borec 15. divizije.

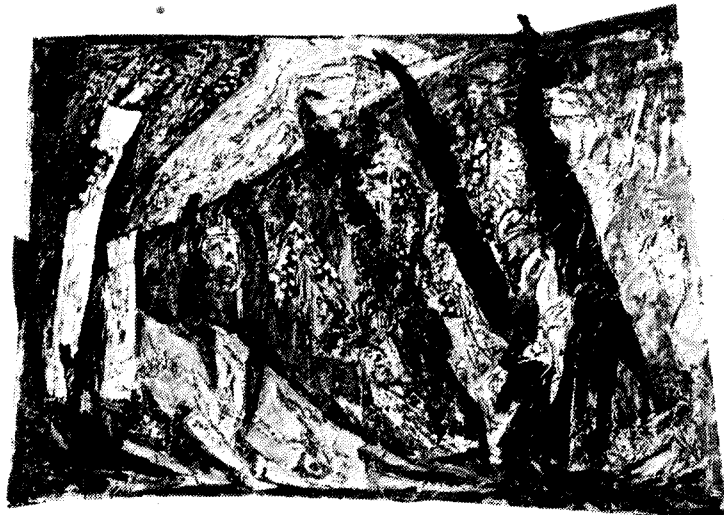
Letošnji nagrajenci

Pred tednom smo na kratko predstavili letošnje Prešernove nagrajence, prejemnike nagrad Prešernovega sklada pa smo lahko samo našeli, kajti za predstavitev je na skopo odmerjenih kvadratnih centimetrih našega časopisa zmanjkalo prostora.

Vsaj nekatere izmed njih vam predstavimo z besedo in sliko tokrat:

Emerik Bernard: Odlično v Benetkah

Že v poročilu o lanskem beneškem likovnem bienalu, še vedno spoštovani in svetovni preglednici sodobnega likovnega snovanja, smo opozorili na predstavitev v jugoslovanskem paviljonu in (še zlasti) na podobe ljubljanskega slikarja Emerika Bernarda-Miša. Za svoj beneški prispevek je tokrat tudi prejel nagrado Prešernovega sklada, nam pa ostaja naloga, da vam tukaj predstavimo tudi eno njegovih (v Benetkah razstavljenih) velikih oljnih podob, ki pa si jih boste bolje in z užitkom lahko ogledali na kateri od njegovih prihodnjih razstav.

(Bernard): Istrski palimpsest, akril, montaža, 1985

Ivanka Mežanova: Varvara Petrovna – plod dolgoletnih igralskih izkušenj

Dramska igralka Ivanka Mežanova je prejela nagrado Prešernovega sklada za leto 1986 za vlogo Varvare Petrovne v dramatizaciji Besov Dostojevskega. Prisluhnimo utemeljitvi žirije: »Ivanka Mežanova je ustvarila lik Varvare Petrovne kot svojevrstno kombinacijo izvirnega inspirativnega izziva in akumulacije plodov dolgoletnih igralskih izkušenj, raziskovanj in prodiranj v značaje najrazličnejših likov. V interpretaciji Ivanke Mežanove je Varvara Petrovna Stavrogina vznemirljivo večplastna kreacija, zrel dosežek velike igralkice, stvaritev pomembnih razsežnosti.«

Ni se težko strinjati z žirijo, če poznamo razvojno pot Ivanke Mežanove od partizanskega gledališča do danes. Lahko le ugotovimo, da je nagrada prišla s precejšnjo zamudo in da so bile prejšnje žirije kratkovidne, ker so to veliko in zrelo igralko izpuščale iz kroga kandidatov za najvišje nagrade. Morda je malce k temu »izpuščanju« tudi sama pripomogla s svojo pretrirano skromnostjo in umaknjenostjo vase ter zamaknjenostjo v igralsko umetnost...

Zdaj je priložnost, da se spomnimo tudi njene pozabljene

obletnice: 18. junija lani je praznovala šestdesetletnico svojega življenja in dela. Rodila se je v Mariboru, kjer je njen oče slikar Janez Mežan poučeval na realni kot profesor risanja. Gledališko pot je začela v partizanih: prišla je z odrskega tečaja za ljudske talente v Črnomlju, ki ga je organiziralo Slovensko narodno gledališče. Po absolviranem tečaju so jo skupno z drugimi tečajniki obdržali v partizanskem gledališču. Sprva je nastopala v Okrožni igralski skupini, ki je združevala najmlajše člane partizanskega gledališča, nato pa je igrala v ansamblu Slovenskega narodnega gledališča: bila je Manja v Borovi Težki uri, Sternfeldovka v Linhartovi Županovi Micki, Angelika v Namišljenem bolniku in Lenka v Borovih Raztrgancih. Čeprav mlada igralka, je že v svojih prvih likih v partizanskem gledališču pokazala izreden smisel za oblikovanje karakternih vlog (Sternfeldovka) in za »prodiranje« v značaje najrazličnejših likov, kot je to pravilno ugotovila žirija Prešernovega sklada.

Po osvoboditvi je bila angažirana v ljubljanski Drami, kjer

Lojze Ihan in njegov Srebrnik

Mlad, (za nagrajevanje v slovenskem prostoru pa še posebej mlad), štiriindvajsetletni pesnik, sicer pa študent medicine, je opozoril javnost s svojimi objavami pesmi že v slovenskih literarnih revijah, nagrado Prešernovega sklada pa je prejel za prvo samostojno pesniško zbirko, ki je izšla v mladinskem založništvu z naslovom Srebrnik.

Kaže, da je mladi Ihan pravi predstavnik generacije na pohodu, saj je tudi za svoje delo na področju študije medicine letos prejel študentsko Prešernovo nagrado. Upati je le, da mladega talenta ta hvala in slava njegovega pravnice ne bo opila ali kako drugače delovala zaviralno.

Pravljica o človeku

Ta človek je krona stvarstva
ta človek ima v rokah vse

ta človek ima človečanske pravice
za tega človeka se bori OZN
za njega je bil sklenjen Helsinški sporazum
zanj skrbijo novinarji in politiki
zanj je noč in dan odprtih tisoče
samopostrežb
zanj pečejo kruh vsi peki
vojaki mu žrtvujejo milijone življenj
rudarji se do smrti izgarajo
težaki si obrabijo hrbtenico
delavke ob tekočih trakovih do blaznosti
privijajo vijake
uradniki postanejo bebasti od števil in
formularjev
glasbeniki zaradi nenehnega igranja
zasovražijo glasbo
učitelji zasovražijo učence
steklopihači si raztrgajo pljuča
nekateri začno bruhati kri
zanj
za tega človeka
vse samo zanj
da bo še višji, hitrejši in močnejši
brez resne konkurence tudi
na naslednji olimpiadi.

Lojze Logar: Telo slike ali nove energije

Logar je eden tistih slovenskih slikarjev srednje generacije, ki je zagotovo po krivici tako dolgo čakal na vrsto za priznanje svojemu delu. Seveda to ne pomeni, da ga poznavalci slovenske umetnosti že doslej niso uvrščali med najbolj prodorne in raziskovalske avtorje. Ob nagradi Prešernovega sklada bi ljubitelji slikarstva kazalo spomniti na njegove (denimo jim pogojno črne) prejšnje opuse, tokrat pa, ob njegovih najnovejših velikih (in malih) slikah, pa izpostaviti barvo. Prav ta nam namreč iz Logarjevih slik zgovorno dokazuje, da je v barvi slikarstvu zagotovljen neizčrpen vir izražanja.

B. Ž. J.

(Logar): Figuri, akril – papir, 1986

Naša oddelčna skupnost in kultura

Ob 8. februarju, slovenskem kulturnem prazniku, sem sklenila razgrniti delovanje naše oddelčne skupnosti na kulturnem področju v zadnjih treh letih. Sedaj smo osmošolci. V oddelku je štiriindvajset učencev. Od šestega razreda dalje načrtujemo ob začetku vsakega šolskega leta tudi aktivnosti na kulturnem področju. Kaj smo že uresničili?

Šesti razred

Dobili smo šolski radio. V naši oddelčni skupnosti je vzniknila ideja: Kaj, ko bi pripravili radijsko oddajo?! Pa smo se lotili dela. Zbrali smo besedila, glasbo, tehnično pa nam je pri snemanju pomagal tovariš Požrl. In izpeljali smo – stekla je prva šolska poskusna radijska oddaja v naši šoli. Petindvajset minutna. Predvajali smo jo vsem učencem naše šole

zadnji dan šolskega leta. Pravijo, da je bila oddaja dobra. Tudi ravnateljica jo je pohvalila.

V našem kraju smo zelo povezani z železnico. Večina učencev našega razreda ima očeta ali dedka zaposlenega pri železnici. Morda smo se prav zato navdušeno kolektivno udeležili natečaja za literarne in likovne prispevke na temo »železnica«. Ustvarjali smo prav vsi v oddelku.

In glej, sreča se nam je nasmehnila. Prejeli smo kolektivno nagrado – brezplačno vozovnico za cel razred. Pa smo šli na izlet na Brione.

Spominjam se tudi gledališke predstave v stalnem Slovenskem gledališču v Trstu, kjer smo si ogledali Linhartovo komedijo Matiček se ženi.

Sedmi razred

Ob 8. marcu smo ženam v delovni organizaciji TEA V divači pripravili kulturni program. Nastopili smo s plesno in glasbeno točko in z recitacijami. S plesom smo dekleta gostovala tudi ob drugih prireditvah – na železnici, v naši šoli, podružničnih šolah.

Vprašanje, kam po osnovni šoli, nas je pestilo že v 7. razredu, zato smo se odločili podrobneje seznaniti se s poklici. Obiskali smo ljudi najrazličnejših poklicev in se z njimi pogovarjali. Nastalo je veliko intervjujev. Vse to smo zbrali in likovno opremili, potem pa izdali razredno glasilo Naše poti. V to tematsko število glasila smo vložili veliko truda. Pripravljali smo jo skoraj celo šolsko leto. Pomagali so nam tudi starši, razredničarka in pedagoginja. Učiteljski zbor šole je naše delo pohvalil.

Pomemben kulturni dogodek v tem šolskem letu je bil naš obisk Opere. Ogledali smo si Prodano nevesto Bedřicha Smetane.

Na zaključni izlet sedmega razreda smo šli v Posočje. Obiskali smo Vrsno in pred Gregorčičevo rojstno hišo izvedli kulturni program v počastitev 80-letnice pesnikove smrti.

Osmi razred

Za Novo leto smo pripravili šaljivo točko: predstavili smo Urško iz Prešernove balade Povodni mož, nato pa sodobno Urško, takšno, ki se na ples pripelje kar z motorjem.

Prijetno doživetje je bila gledališka predstava Kranjski komedijanti, ki smo si jo ogledali v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani. Škoda, da so stroški za

prevoz in vstopnico preveliki in zato ne moremo gledališča pogosteje obiskati.

Kaj še načrtujemo v letošnjem šolskem letu? Tretješolcem bomo pripravili uro o Primožu Trubarju. Načrtujemo tudi dober kulturni program, namenjen staršem. Naša pa bo seveda tudi končna slovesnost – predaja ključa – ob koncu šolskega leta. Želimo, da bi bila čim bolj kulturna.

Vsa leta večina učencev

(17) tekmuje za Kosovoelovo bralno značko. Vključujemo se v krožke s kulturnega področja: knjižničarski, likovni, izrazni ples, literarno-novinarski. Zunaj šole pa smo učenci našega razreda vključeni v glasbeno šolo, in sicer pet učencev, trije so člani pihalnega orkestra, trije pa pojejo v ženskem pevskem zboru.

RODANA ROŽANC, 8. b.
OŠ Bogomira Magajne
Divaja

P. S.: Naj jo še predstavimo: Rodana je predsednica kulturnega društva Brinovka v šoli. Ko preišlija o kulturnem delovanju oddelčne skupnosti, je zadovoljna z delom in dosedanjimi dosežki, želi pa, da bi se še tako bogato kulturno udeleževali tudi potem, ko bodo zapustili osnovnošolske klopi.

Na Gorenjskem počastili Prešernov dan

Domala v vseh gorenjskih občinah in krajevnih skupnostih je bilo prejšnji teden izjemno živahno kulturno življenje v počastitev slovenskega kulturnega praznika in velikega rojaka Franceta Prešerna. Prireditve in proslave so se vrstile že od začetka februarja. Prav tako so bili izredno aktivni v šolah in kulturnih ustanovah: v muzejih so Prešernu posvetili brezplačne obiske in vodstva po zbirkah, v knjižnicah pa so s priložnostnimi razstavami mladi rod s slovensko literaturo. Slavju so se pridružili tudi likovniki, pevski zbori in druge ljubiteljske in poklicne kulturne skupine.

Kulturne skupnosti vseh gorenjskih občin, je bila 5. februarja v gledališču Tone Čufar na Jesenicah. Razen domačih gledališnikov so v slavnostnem delu programa

nastopile tudi članice ženskega pevskega zbora z Jesenic. Na proslavi so podelili gorenjske Prešernove nagrade zaslužnim kulturnim delavcem. Letos so jih prejeli: Slava Marošević, amaterska gledališka igralka z Jesenic, Berta Golob, pisateljica iz Struževca pri Kranju, Alenka Kham-Pičman, akademska slikarka iz Kranja, Klemen Ramovž, flautist, glasbeni pedagog in organizator Akademije za staro glasbo v Radovljici, Miha Dalla Valle, akademski slikar iz Vrbanje pri Radovljici ter magister Franc Štukl iz Škofje Loke, znani raziskovalec in zapisovalec zgodovinske preteklosti Škofje Loke.

Velike in male Prešernove plakete pa je svojim zaslužnim kulturnim delavcem podelila na vsakoletni občinski proslavi tudi Kulturna skupnost Kranj.

Učenci so pripravili kulturni program za žene – delavke v tovarni TEA v Divači. Foto: TOMAŽ ALRAHT, 7. r.

Kako smo počitnikovali v Ljubljani

Vsakega otroka se spleča odtegniti brezdelju

Pri Romani Savnikovi na Zvezi prijateljev mladine Ljubljana-Center je med počitnicami vsak dan okoli devete ure osemkrat zabrel telefon. Raport. Oglašale so se namreč vzgojiteljice z osmih mest v krajevnih skupnostih, ki so ob sebi zbirale otroke, da bi skupaj od devete pa tja do trinajste ure prebili kar največ lepih počitniških trenutkov in vtisnili vanje doživljanje, ki so jim krajšali čas. Teh osem mest je povezovalo otroke iz vseh dvanajstih krajevnih skupnosti, kolikor obsega občina Center. Dnevno je prihajalo od petinšestdeset do sedemdeset otrok, večinoma manjših, od prvega do tretjega razreda, tu in tam pa se je našel še kakšen šestšolec ali pa tudi ciciban, če se je bratec odločil, da bo pripeljal s seboj mlajšo sestro. Ponekod so bile skupine večje, drugje manjše. In ni bilo vsak dan enako, saj obisk ni bil obvezen. Gorje, da bi se med počitnicami veljala prisila! To pa ne! Če so prišli trije, so bili pač le trije. Pa so poiskali še sedem vrstnikov, ki so se zbrali v sosednji krajevni skupnosti, le nekaj korakov stran, in skupaj so predstavljali že lepo družinico.

Takihle prizorov je bilo med zimskimi počitnicami v Ljubljani kar veliko. »V Lutkovno gledališče gremo,« so nam povedali, ko smo jih srečali v Židovski ulici.

Kjer so otroci, je vedno živ-zav. Toda v prostorih krajevnih skupnosti, kjer so otroci dobili svoj zimski kotiček, so uslužbenci pokazali veliko razumevanja. Kak dan je bil zelo živahen in glasen, drug spet bolj miren in tih, ko so se te male glavice in ročice poglobile vsaka v svoje delo – v liste papirja, na katerih so rasle podobe zimske narave, v škarje, ki so ustvarjale smrečice, zajčke, pentlje za vso družino in podobno. Iz volne, lesa, usnja, tulcev in drugega odpadnega materiala, ki so ga otro-

kom namenile delovne organizacije Ciciban iz Mirna pri Novi Gorici, Rašica, Kartonažna in Pletenina, so nastajale neverjetne stvari. Seveda so se z našimi malimi ukvarjale vzgojiteljice, ki že nekaj let pomagajo oblikovati »organizirane počitnice« po duši otrok, nekaj je bilo novih, pomagali pa so tudi dijak srednje pedagoške šole, ki so s tem opravili svojo obvezno prakso.

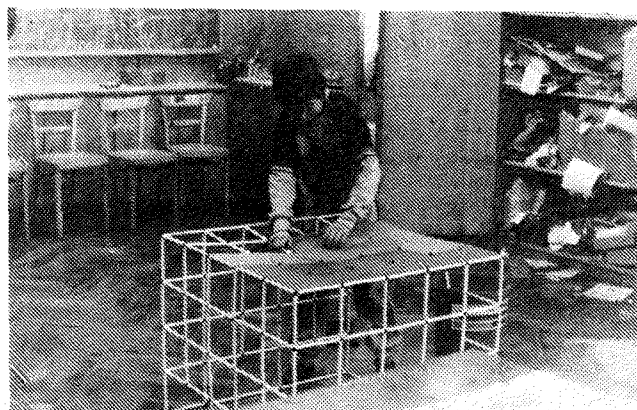
Igrač je bilo povsod dovolj: Človek ne jezi se, Monopoly in druge družabne igre, pa punčke, medvedki, avtomobilčki, razne sestavljanke, ki so zahtevale veliko razmišljanja. Največ navdušenja je bilo z novimi didaktičnimi igračami »JOMI«, za katere otroci še slišali niso, kaj šele, da bi jih poznali. Pa veliko sprehajanja in sankanja je bilo. Joy, kako se je bilo prijetno spuščati po zamrznjenem snegu v Tivoliju! Mraz je ščipal v lica in lezel za nohte, a to je bilo v primerjavi z vsem lepim zane-marljivo.

Nekaj je bilo skupnega programa: vsako sredo je svoja vrata odprla Kinoteka, kjer so si otroci lahko ogledali »najlepšo risanko o živalih«, svojo predstavo je ponudilo Lutkovno gledališče, v Slovenskem mladinskem gledališču pa so otrokom zagrali Alice v čudežni deželi. Toda dosedanja leta so pokazala, da tega skupnega programa ne sme biti preveč, da otroci potrebujejo čisto »prazne« dneve, ki jih sami oblikujejo po svojih željah. Tu so posamezna društva pokazala veliko iznajdljivosti in domiselnosti; eni so obiskali Narodni dom, drugi Mladinsko knjigo, tretji so šli na razstavo ptic, četrti spet v Pionirsko knjižnico pa na izlet na Krumperk in

podobno. Po takem »napor-nem« dnevu se je prav prilegla dobra malica s toplim čajem ali kakavom. Tudi za to so poskrbela društva prijateljev mladine. Vse brezplačno.

»Res da se je letos odzvalo manj otrok,« nam je povedala Romana Savnik, »toda vsakega je vredno odtegniti brezdelju. Naša društva tega ne bi več opustila. Zdaj organiziramo počitnice že četrto leto. Prav pozimi smo začeli. Imamo pa program tudi za poletne počitnice. Pomembno je, da je v program zajeta cela občina in da se aktivirajo vsa društva, ne le občinska Zveza prijateljev mladine. Organizirane počitnice pomenijo koristno in zanimivo preživljanje otrokovega prostega časa, bivanje v kolektivu, kar otroke navaja na družabnost. Pomenijo tudi dostop do igrač, ki jih je otrok morda videl le v izložbah trgovin, do zanimivih iger, ki razvijajo njegovo mišljenje. Navsezadnje se spoznavajo med seboj otroci iz različnih krajevnih skupnosti, spoznavajo sosednje krajevne skupnosti in s tem dobijo predstavo o občini, v kateri živijo. Otroci se navezuje na krajevno skupnost, vzgaja ga v krajana. Marsikateri odrasel ne ve, kje so prostori krajevne skupnosti. To gotovo ni prav. In ne nazadnje – zaposleni starši so lahko brez skrbi, saj vedo, da je njihov otrok od devetih do trinajstih dobro spravljen.«

Če je bilo manj otrok v krajevnih skupnostih, se jih je pa zato veliko več zanimalo za počitnikovanje na snegu zunaj Ljubljane. Delovna skupnost za letovanje pri ZPM Ljubljana-center organizira namreč v štirinajstih počitniških dneh dva smučarska tečaja v Gorjah pri Bledu, kjer ima občinska Zveza dom, ki lahko sprejme 120 otrok naenkrat. Osemdeset dnevno – to je bilo letošnje povprečje. »Strašno nav-al,« pravi Romana. »Težko pa nam je reči ne.«

Medtem ko tovarišica Andreja Ogrin pripravlja malico, se Grega Steiner, četrtošolec, trudi s konstrukcijo hiše. Sicer pa Grega pravi, da tudi doma pomaga pri gradnji njihovega doma, ki bo prav kmalu gotov.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Počitnic je konec

Kaj mi je najbolj ostalo v spominu?

Zbiramo počitniške vtise. Za artiške petošolce je to storila ANUŠKA MOTORE, naša mlada novinarka iz Artiča. Sodeč po zapisu, ki nam ga je poslala, ni bil prvi šolski dan po počitnicah čisto nič »šolski«, saj si je bilo treba toliko povedati. Kaj vse so doživeli artiški prijatelji! Vas zanima? Pa prepustimo današnje kramljanje Mirici, Tomažu, Metki, Gordani, Evgenu, Martini, Gorazdu, Alešu, Vesni, Albinu, Martinu, Robiju, Borisu, Danici, še enemu Robiju, Boštjanu, Klavdiji in Aniti. Sem koga pozabila? Upam, da ne.

MIRICA:

Ker sem smučala, a sem še nerodna, mi bodo še dolgo povzročale težave bolečine v kolenu.

TOMAŽ:

Ni lepšega kot lep pogled iz tople hotelske sobe na urejeno smučišče.

METKA:

Vozili smo se na vrečah. Tako je drselo, da smo se šele ob enajstih zvečer spomnili, da je treba spat.

GORDANA:

Po TV filmu o Drakuli me je še nekaj dni spremljala groza ob pomisli nanj.

EVGEN:

Presrečen sem bil, ko sem skočil na naši skakalnici sedem metrov. Prvič sem premagal svojega brata.

MARTINA:

Počitniške dni so mi krajšali prijatelji iz Amerike. Ob njihovem pripovedovanju smo se vsi razvedrili in spoznavali nov svet.

GORAZD:

S sanmi sem se zaletel v drevo in staknil buško na glavi. Brrr, kaj takega pa še ne!

ALEŠ:

Med počitnicami sem bil na Poljskem. Nikoli ne bom pozabil neprijetne vožnje na nabito polnem vlaku. Vso noč smo stali na hodniku.

VESNA:

Koleno, ki sem si ga zvila, me je prisililo, da sem cele počitnice preživela v hiši.

ALBIN:

Dosegel sem rekord skakalnice. Skočil sem namreč deset metrov.

MARTIN:

Zelo čudno! Padel sem na glavo, a sem si zvil nogo. Najbolj me je strah, če bom lahko šel v »solo v naravi«.

ROBI:

Prvič sem bil na pravem smučišču. Presenetile so me lepe proge in žičnice.

BORIS:

Težko bom pozabil raztrgane rokavice, ki sem jih letos komaj dobil.

Tako je bilo med Artičani. Kaj pa drugje: Na Primorskem, Gorenjskem, Dolenjskem, Štajerskem, v Prekmurju, skratka, povsod tam, kamor so segle zimske počitnice, in segle so v čisto vsako, še tako majhno vaško šolo. Povsod bi lahko zbrali pisano paleto počitniških doživljanj, ki se jih ne da kar tako pozabiti. Zato je lepo, če te prve dneve drugega polletja tovariši učitelji malo zamižijo, ko se tu pa tam med šolsko uro sklonita skupaj dve glavi, ker si morata nekaj tako zelo »nujnega« povedati. Potem se bo spet začelo zares. In v tem »zares«, dragi mladi prijatelji, vam želim, da bi s čimvečjo žlico zajemali znanje, ki ga boste v življenju še kako rabili!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

★ ★ ★

Kako je bilo drugod po Ljubljani? V vsaki občini so se po svoje zabavali in se obenem vključevali v skupne prireditve. Za Bežigradom so počitnice organizirali v KS Ivan Kavčič, KS Stadion in KS Urška Zatler, prihajali pa so tudi otroci iz bližnjih krajevnih skupnosti. V Mostah so se potrudile krajevne skupnosti Nove Fužine, Kulturni dom Španski borci, Kodeljevo in Štepanjsko naselje. V Šiški so se otroci zbirali v krajevnih skupnostih Medvode in Peter Držaj, na Viču pa samo v Polhovem Gradcu. Tako nam je povedala sekretarka mestne Zveze prijateljev mladine Tatjana Rot.

Za zabavo so poskrbeli v Pionirskem domu, kjer se je ZPM mesta Ljubljane dogovorila za pravi počitniški disk, namenjen najstnikom

Vlasta Grabar je iz 1. b osnovne šole Majde Vrhovnik, Ines Kapitanovič pa iz 1. e osnovne šole Trnovo. Zimske počitnice so ju zbližale in sedaj se skupaj trudita pri izrezovanju smrečic.

od 11. do 14. leta. Čudno, že prvi petek in soboto ni bilo pravega odziva, zato je bil za drugi teden počitnic disko odpovedan. Je bil vzrok nezanimanje ali neobveščeneost? Kakorkoli že, na Zvezi so se odločili, da bodo takšne vrste popoldanskega diska v Pionirskem domu poskušali še naprej razvijati, da se bodo otroci navadili tudi na te vrste diskoteke.

Več otrok je prišlo v Pionirsko in druge knjižnice, ki so imele med počitnicami podaljšan delovni čas. Marsikatera je pripravila pravljčni program za otroke. Svoj prispevek v ta počitniški čas je dala tudi Mestna zveza organizacij za tehnično kulturo, ki je pripravila igre z računalniki, mlajše pa je povabila k izdelovanju raket in papirnatih zmajev. Igre z računalniki so imeli tudi na Vevčah. Za to je poskrbelo društvo Tehnik. Še v Cankarjevem domu je bila »računalnica«. Ljubljanski ki-

nematografi so na široko odprli svoja vrata; prav lepe so bile matineeje v Komuni in tudi v Slogi, pa filmski program v Kinoteki. In Lutkovno gledališče. Le kdo ne mara lutk? Skoraj vsak dan so se vrstile predstave. Mladinsko gledališče je pripravilo dve posebni počitniški predstavi Alice za otroke. V Kulturnem domu Španski borci je bila vsak dan ob desetih počitniška prireditev; film, lutke ali kaj podobnega. Da ne omenjamo bogatega športnega programa, za katerega so poskrbele telesnokulturne organizacije v posameznih občinah, in izletov na Šmarno goro ter Katarino pod vodstvom planinskega društva Špik.

Skratka, povsod je bilo nekaj in vsega dovolj. Pisano, veselo, kulturno, otroško razigrano, smelo. K vsemu pa je pripomogel še ta krasni sneg, da so bile počitnice vse bele in sveže – prave zimske počitnice. Živa Drole

Organizirano

celodnevno varstvo

Na osnovni šoli Prežihovega Voranca je bilo med počitnicami poskrbljeno za varstvo najmlajših iz vseh ljubljanskih občin, ki bi sicer morali ostati sami doma, ko sta šla očka in mamica zjutraj v službo. Od šestih zjutraj pa do štirih popoldne je bila šola Prežihovega Voranca varno in toplo zatočišče takšnim »osamelecem«. Tu niso bili sami. V najrazličnejših igrah z vrstniki jim je čas hitro tek. Nekaj čez trideset jih je prihajalo vsak dan, od 1. do 4. razreda. Že v letih doslej se je pokazalo, da je staršem takšno varstvo zelo dobrodošlo. Prispevek 1000 din dnevno, s katerim je poskrbljeno za kosilo, toplo malico, razne vozovnice in vstopnice za predstave, ni veliko. Za nekatere je seveda ljubljanski Center daleč in ni bilo tako preprosto zjutraj pripeljati otroka, potem pa oditi na čisto drugi konec Ljubljane v službo. Pa bi morda v prihodnje veljalo razmisliti o organizaciji takšnega varstva po občinah ali celo šolah!

Dokončni poračun pokojnin za leto 1986

Na podlagi uradnih statističnih podatkov zavoda SRS za statistiko o višini povprečnega nominalnega osebnega dohodka na zaposlenega v letu 1986 in o porastu osebnih dohodkov v letu 1986 v primerjavi z letom 1985, je skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja na seji 16. februarja določila višino dokončne uskladitve pokojnin za leto 1986 in višino nekaterih denarnih nadomestil za leto 1987.

Povprečni nominalni osebni dohodek na zaposlenega je lansko leto znašal 122.460 dinarjev in je bil višji od povprečja, doseženega leto poprej za 122,8%. Pokojnine so se doslej glede na gibanje osebnih dohodkov v letu 1986 uskladile za 107,29%. Da bi se povečale za toliko, kolikor so se osebni dohodki, jih je bilo potrebno povišati še za 7,48%. Upokojenci bodo prvič doslej dobili tako povišano pokojnino za celo lansko leto. Razliko bodo prejeli z izplačilom pokojnine v marcu.

Pokojnine upokojencev, pri katerih je bilo zadnje leto dela leto 1986, so bile s 1. januarjem akontativno že usklajene za 51%. Skupščina je sklep o tem nadomestila z novim sklepom, v katerem je določila, da se za 51% uskladijo tiste pokoj-

nine, ki so bile uveljavljene do 31. decembra 1986. Pokojnine, ki so bile uveljavljene 1. januarja 1987 ali kasneje, pa se uskladijo za 30,69%, če so bile uveljavljene po splošnih predpisih oziroma 31,95%, če so bile uveljavljene po osebnih predpisih. Zaradi znižanja odstotka izredne uskladitve novi upokojenci, ki bodo pridobili pravico do pokojnine do 30. junija 1987 oziroma tudi pozneje, če bo njihovo zadnje leto dela leto 1986, ne bodo prav nič oškodovani v primerjavi s tistimi, ki so se upokojili do 31. decembra 1986. Razliko med pokojnino, uveljavljeno v enem ali drugem terminu, bodo namreč pokrili drugačni valorizacijski količniki, ki se bodo uporabili pri določitvi pokojninske osnove upokojencev, upokojenih do 30. junija 1987 ali kasneje, pri katerih bo leto 1986 zadnje leto dela. Od 1. januarja 1987 je namreč že v veljavi določba zveznega zakona o postopnem preračunu osebnih dohodkov iz prejšnjih let dela na vrednost zadnjega leta dela. Tako bodo pri izračunu pokojninskih osnov teh upokojencev upoštevani novi valorizacijski količniki, ki jih je tudi sprejela skupščina skupnosti na tej seji. Povprečni osebni dohodki, doseženi v posameznem letu se po tem

sklepu delno preračunajo na raven osebnih dohodkov iz leta 1986 tako, da se pomnožijo z ustreznim količnikom.

Količnike za preračun osebnih dohodkov iz prejšnjih let dela na (delno) raven osebnih dohodkov iz leta 1987 upokojencem, ki bodo pravico do pokojnine uveljavili 1. julija ali kasneje, pa bo skupščina določila na eni prihodnjih sej.

Skupščina je določila tudi zneske najnižje in najvišje pokojninske osnove, veljavne od 1. januarja 1987.

Najnižja pokojninska osnova znaša 90.434 din, najvišja pa 428.610 din. Obe sta višji od osnov, določenih ob dokončni uskladitvi pokojnin glede na gibanje osebnih dohodkov v letu 1985, za 122,8%, torej za toliko, za kolikor se povečujejo pokojnine na podlagi porasta osebnih dohodkov vseh zaposlenih v letu 1986.

Najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo znaša od 1. januarja 1987 dalje 76.869 din.

Dodatek za pomoč in postrežbo se usklajuje tako kot pokojnine. Zato je skupščina skupnosti določila nove zneske tega denarnega nadomestila, veljavne od 1. januarja 1987. Višji znesek dodatka za pomoč in postrežbo znaša 51.243 din, nižji pa 25.621 din. Upravi-

čencem pa bo obračunana tudi razlika za nazaj za leto 1986 med novimi zneski in tistimi, ki so jih prejeli doslej.

Skupščina skupnosti je določila tudi nove zneske denarnih nadomestil za telesno okvaro, ki veljajo od 1. januarja 1987. Ti so višji od starih za 122,8%.

Za 7,48% bodo višje tudi preživnine kmetov. Upravičencem bo tudi obračunana razlika za nazaj, od 1. 1. 1986 dalje. Znesek starostne kmečke pokojnine je določen v višini 38.435 dinarjev in velja od 1. januarja 1987. Ta znesek je tolikšen, kot je polovica najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo iz leta 1986. Takšno višino določa kot spodnjo mejo republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Skupščina skupnosti je sprejela tudi sklep o premoženjskih pogojih za priznanje pravice do varstvenega dodatka in v njem določila premoženjski cenzus za pridobitev te pravice. Pravico do varstvenega dodatka v letu 1987 imajo starostni, invalidski in družinski upokojenci, če njihovi dohodki, skupaj z dohodki družinskih članov, v letu 1986 niso presežali mesečno 76.869 din ali letno 922.428 din na posameznega družinskega člana in če sedaj prejema nižjo pokojnino, kot znaša pokojnina, ki je določena kot minimalna za polno pokojninsko dobo.

M. L.

9. zimski spominski pohod na Arihovo peč

Slovenska športna zveza, slovensko planinsko društvo Celovec in slovensko prosvetno društvo Rož v Sentjaku v Rožu se skrbno pripravljajo na 9. zimski spominski pohod »Arihova peč in smučarski tek« v spomin na padle partizane 9. februarja 1945. leta pod Arihovo pečjo. Prireditelj bo v nedeljo, 1. marca 1987 z začetkom ob 10. uri pri Polancu na Čemernici (Hodnina) nad Sentjakobom v Rožu.

Udeležbo na tradicionalni množični prireditvi pa poleg Slovencev na avstrijskem

Koroškem napovedujejo ljubitelji hoje in smučarskega teka z vse Slovenije – posebno iz Gorenjske, Koroške in Štajerske. Na programu letošnje prireditve je poleg pohoda na planino Bleščeco, kočjo nad Arihovo pečjo (1084 m), tudi smučarski tek na 3 km dolgi progi za mlajše tekače in tekačice v devetih kategorijah in smučarski tek na 7 km dolgi progi za mladince in člane v dvanajstih starostnih kategorijah.

Organizatorji sprejemajo prijave za pohod na Arihovo

peč in smučarski tek na dan prireditve med 9. in 10. uro. Startnina znaša 2.000 dinarjev (50. avst. šilingov) za odrasle, oz. 1500 dinarjev za mladince. Vsak udeleženec prireditve bo ob prihodu na cilj prejel spominsko diplomu in toplo malico, prav tako pa bodo organizatorji poskrbeli za parkirne prostore za osebna vozila in avtobuse ter za zdravniško in servisno službo.

Za petkratno udeležbo na zimskem pohodu Arihova peč bodo pohodniki prejeli posebno zlato spominsko

značko. Pred začetkom prireditve bodo prizadevni organizatorji pripravili kratko spominsko svečanost v spomin na tragične dogodke pod Arihovo pečjo februarja 1945. leta.

Z udeležbo na tradicionalni spominski prireditvi na avstrijskem Koroškem se bodo še poglobila sodelovanja in prijateljstva med udeleženci z obeh strani meje ter ponovno izpričalo priznanje žrtvam narodnoosvobodilnega boja.

Silvo Kovač

O napadih z desne in leve

S predsedstva ZRVS Slovenije

Predsedstvo je na predvčerajšnji seji namenilo pozornost dvema problemoma: aktualnemu trenutku v Jugoslaviji in problemom usmerjanja mladih v vojaške poklice.

Član predsedstva CK ZKJ Slavko Soršak je, govoreč o ovirah na poti graditve socializma, opisal delovanje desničarskih in levičarskih sil, ki skušajo ciklično speljevati tokove naše revolucije v svojo smer, vendar smo se jim do zdaj uspešno upirali. Posebno pozornost je namenil memorandumu srbske Akademije znanosti in umetnosti o položaju Srbije v povojni Jugoslaviji. Zapisali so, češ da je v Jugoslaviji srbski narod izkoriščen, izkoriščali pa naj bi ga Hrvati in Slovenci. Opozoril je, da je te trditve tega memoranduma do zdaj zavrnili zgolj beograjska mestna partijska organizacija, prav gotovo pa bo z njimi obračunal plenum CK ZK Jugoslavije.

V nadaljevanju je Slavko Soršak govoril o položaju na Kosovu, kjer je storilnost slaba in še naprej pada. Še vedno vlagajo denar v infrastrukturo, namesto v dejavnost z veliko delovnimi mesti. Intenzivna sta tudi oba nacionalizma. Po podatkih naj bi se s Kosova izselilo že dvajset tisoč Srbov, ki tvorijo le še dvanajst odstotkov prebivalstva v pokrajini. Srbi še vedno prodajajo zemljo, ki jo kupujejo Albanci ne glede na ceno. Vse kaže, da dobivajo denar za te namene iz tujine. Poseben problem povzroča visoka rodnost v pokrajini. Če bi bila ta takšna kot v drugih delih Jugoslavije, bi z denarjem, ki smo ga vložili v razvoj Kosova, pokrajina dosegla razvite; pri sedanjih nataliteti jih še dolgo ne bo.

Slavko Soršak je spregovoril tudi o procesu podružbljanja SLO in DS ter poudaril, da ta proces stagnira. Hkrati je nakazal nekaj nalog Zveze rezervnih vojaških starešin.

Kar zadeva usmerjanje mladih v vojaške in obramboslovne poklice, je predsedstvo menilo, da bi se morala vsa družba in še posebej JLA bolj resno ukvarjati s tem delom kadrovske politike. Več o tem preberite v Našem pogovoru na drugi strani časopisa.

B. K.

Na Sviščakih je vse več smučarjev

Sviščaki, sicer znano rekreativno-športno središče nedaleč od Ilirske Bistrice, so postali prava vaba za ljubitelje zimskega športa. K temu so v marsičem prispevali skoraj idealni smučarski tereni, pa tudi Snežnik, ki ga tudi v najslabšem vremenu obiskujejo vneti planinci. Pohvalno je tudi vzdrževanje cest delavcev GG Postojna.

Med šolskimi počitnicami so redno organizirani smučarski tečaji. Letos so s tečaji prvi začeli Smučarski klub Sežana in Snežnik iz Ilirske Bistrice, ki so k tej dejavnosti privabili približno 150 začetnikov. Prek sto je rekreativnih smučarjev, pozabiti pa ne smemo tudi tiste, ki se namesto po smučinah podajo na sam vrh Snežnika.

Besedilo in posnetek: Petar Nikolić

Vabilo in obvestilo

»Domicilni odbor **Briško-beneškega odreda – sekcija Nova Gorica** v skladu s vabi na predstavitev prvega dela knjige NA ZAHODNIH MEJAH F. Črnučja-Zorka, ki bo 26. februarja 1987 ob 18.00 v Novi Gorici, na sedežu Goriške knjižnice v Ul. Gradnikove brigade.

Istega dne bo predstavitev knjige tudi v Tolminu (ob 11.00 uri).

V Muzeju ljudske revolucije Slovenije je v mesecu februarju na ogled razstava Prešeren in NOB. To je manjši izbor grafik partijskih slikarjev in partizanskega tiska povezanih z imenom in delom Franceta Prešerna.

Zahvala

Izjemno zahtevni pogoji za pripravo prireditve 12. množičnih smučarskih tekov Po poteh Kokrškega odreda, Duplje 87 so od Organizacijskega komiteja in vseh udeležencev zahtevali veliko truda in vztrajnosti pri posameznih delih.

Organizacijski komitej po počutju in razpoloženju tekmovalcev, borcev in drugih udeležencev ter priznanjih in čestitkah, ki jih je prejel za dobro pripravo in izvedbo prireditve 18. januarja 1987 v Dupljah, ugotavlja, da je bilo mogoče vsa dela tako skrbno in uspešno opraviti samo z vašim razumevanjem in vašo pomočjo.

Iskreno se vam zahvaljujemo za opravljeno delo, za pomoč in svetovanje v pripravah za uspešno izvedbo naše prireditve.

Vse dosedanje sodelovanje, uspehi in priz-

nanja so rezultat našega skupnega dela, ki nam zagotavlja, da bomo z vestnim delom uspešni tudi v prihodnje.

Se enkrat se vam zahvaljujemo za skupni uspeh in vas vabimo k sodelovanju tudi prihodnje leto.

Organizacijski komitej

Dopolnitev k že objavljenem prispevku

V prispevku o prvi skupini VOS, ki je bil objavljen v TV-15 dne 15. januarja 1987 manjkajo nekateri podatki. Še živeli člani te skupine so želeli, da se manjkajoče dopolni: Prva organizirana skupina VOS je prišla na Idrijsko, pod vodstvom komandirja Mihajla Dimnikarja. V njej so bili še: Franc, Carl, Janez Mlinar, Branko Jerkič, Vinko Kosovel, Emil Bavčar, Srečko Štupica, Jani Mauri in Filip Mervic. Tu sta k skupini pristopila še Mirko in Danilo Eržen, nekoliko kasneje (v avgustu 1943) pa še Franc Mohorič. Nastanili so se v kraju pod Gorami, kjer so imeli kurirji svoj logor, pod vodstvom Danila Eržena. Ob razsulu Italije je tako skupina štela dvanajst članov.

Ob umiku iz Idrije se je skupina organizirala v novo enoto, ki je bila krajši čas priključena Pokrajinskemu štabu VOS v Cerknem, kot zaščitna in operativna enota. Potem pa je delovala na Cerkljanskem in na širšem območju.

Janez Jeram

Popravek

Na 9. strani prejšnje (6.) številke našega časopisa je nastala majhna nedoslednost v naslovu prispevka Emila Zeleznikarja. Miniranje proge je bilo pri Krestenici (oz. Krstenci), kot pravijo domačini in smo tudi zapisali v besedilu in ne pri Kresnicah. Za napako se opravičujemo.

Uredništvo

Visoko priznanje revije Panorama

Predsednica borčevske organizacije na Reki Marija Blažević je izročila Aldu Bressanu, glavnemu in odgovornemu uredniku Panorama, revije v italijanski, plaketo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za njen delež pri razvijanju tradicij NOB.

Štirinajstrednevnik Panorama izhaja že 35 let in je veliko prispeval k razvijanju prijateljstva in bratstva med jugoslovanskimi in italijanskimi narodom. Za te zasluge so nekdanji italijanski partizani osemčlanskemu kolektivu podelili priznanje VZPI-ANPI.

Panorama, ki izhaja v nakladi 3.000 izvodov, prodajajo v Jugoslaviji in Italiji. Založniška hiša EDIT z Reke, ki tiska knjige in učbenike v italijanski, izdaja, poleg Panorame, še dnevnik La Voce del popolo, mesečnik za otroke Il Pionire in revijo La Battana.

Iz zamejstva

Ponovno pomazali župno cerkev sv. Ivana

Pred dvema tednoma smo poročali o fašističnih mazačih, ki so napisali protislovenska gesla na pročelje cerkve sv. Ivana, kjer je sedež slovenske župnije v Gorici.

To gnusno dejanje, eno tolikih na račun tuževih Slovencev ter njihovih takšnih ali drugačnih ustanov so obsodili tako v pokrajinskem kot občinskem svetu ter v obeh odborih.

Vendar pa to fašistično mazačenje ni bilo dovolj. Spet so se pojavili in dokončali napise na pročelje cerkve sv. Ivana; z novimi, tudi gnusnimi protislovenskimi napisi pa so pomazali pročelje obnovljenih stavb v Ulici Ascoli.

Goriški policiji še ni uspelo odkriti storilcev.

Jože Oblak

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Casopisni svet TV-15 naš tovariš**: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS
Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ŽVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelke: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35